

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA
CURSO 2022 - 2023
Educación Plástica, Visual e Audiovisual

IES Fernando Esquío - Neda (A Coruña)
DEPARTAMENTO DE ARTES PLÁSTICAS

ÍNDICE

1. Introducción e contextualización

1.1 XUSTIFICACIÓN

1.2. CONTEXTUALIZACION

1.2.1. PROFESORES QUE IMPARTEN AS MATERIAS DA ÁREA

1.2.2. CARACTERÍSTICAS DOS GRUPOS E DO CENTRO TRABALLO

1.2.3. PLANIFICACIÓN HORARIA DA MATERIA

1.2.4. PANORAMA LEXISLATIVO

2. Competencias clave: contribución ao seu desenvolvemento

2.1. CONTRIBUCIÓN Á ADQUISICIÓN DAS COMPETENCIAS CLAVE

2.2. AS COMPETENCIAS CLAVE NAS UNIDADES DIDÁCTICAS

2.3. COMPETENCIAS CLAVE

2.4. ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

3. Obxectivos

4. Procedementos e instrumentos de avaliación, temporalización, nivel de logro dos estándares de aprendizaxe e metodoloxía

4.1. PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

4.2. INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

4.3. TEMPORALIZACIÓN

4.4. NIVEL DE LOGRO DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

4.5. PRINCIPIOS METODOLÓXICOS XERAIS

4.6. ESTRATEXIAS METODOLÓXICAS

4.7. SECUENCIACIÓN DO TRABALLO NA AULA

4.8. ACTIVIDADES DE APRENDIZAXE

5. Materiais, espazos e recursos didácticos

5.1. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

5.2. FOMENTO DAS TIC

5.3. ORGANIZACIÓN DE ESPAZOS

6. Criterios de avaliación, cualificación e promoción do alumnado

6.1. PROCESO DE AVALIACIÓN

6.2. PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

6.3. INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

6.4. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

6.5.. CRITERIOS DE PROMOCIÓN E DE RECUPERACIÓN

7. Avaliación do proceso do ensino e a práctica docente

8. Seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

8.1. CRITERIOS DE SUPERACIÓN DE PENDENTES

8.2. PROGRAMAS DE REFORZO, RECUPERACIÓN E PENDENTES

9. Acreditación de coñecementos necesarios en determinadas materias

10. Avaliación inicial

11. Medidas de atención á diversidade

12. Elementos transversais

13. Actividades complementarias e extraescolares

14. Revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas

15. Glosario

1. Introducción e contextualización

A educación secundaria obrigatoria ten carácter obrigatorio e gratuito, e constitúe, xunto coa educación primaria, a educación básica. Na educación secundaria obrigatoria prestarase especial atención á orientación educativa e profesional do alumnado. A educación secundaria obrigatoria organízase de acordo cos principios de educación común e de atención á diversidade do alumnado. As medidas de atención á diversidade nesta etapa estarán orientadas a responder ás necesidades educativas concretas do alumnado, ao logro dos obxectivos da educación secundaria obrigatoria e á adquisición das competencias correspondentes, e non poderán, en ningún caso, supor unha discriminación que lle impida alcanzar os devanditos obxectivos e competencias, e a titulación correspondente.

Asimesmo, a educación secundaria obrigatoria ten por finalidade lograr que os alumnos e as alumnas adquiran os elementos básicos da cultura, nomeadamente nos seus aspectos humanístico, artístico, científico e tecnolóxico; desenvolver e consolidar neles/as hábitos de estudo e de traballo; prepararlos/as para a súa incorporación a estudos posteriores e para a súa inserción laboral, e formalos/as para o exercicio dos seus dereitos e das súas obrigas na vida como cidadáns e cidadás.

Introdución á materia de Educación Plástica, Visual e Audiovisual

Se noutras épocas históricas era a palabra, tanto na súa expresión oral como escrita, a principal forma de expresión e de transmisión de ideas e sentimentos, non cabe dúbida de que na época na que estamos inmersos/as a imaxe cobrou un protagonismo sen precedentes en ningunha outra época da historia da humanidade. A materia de Educación Plástica, Visual e Audiovisual parte dos bloques impartidos na educación primaria na área de Educación Artística. A parte destinada á educación plástica xa anticipaba os mesmos bloques dos que parte a materia en ESO, baixo as denominacións de "Educación audiovisual", "Debuxo técnico" e "Expresión artística". Nos tres primeiros cursos da ESO esta materia estrutúrase en tres bloques: "Expresión plástica", "Comunicación audiovisual" e "Debuxo técnico". En cuarto da ESO os bloques nos que se estrutura a materia son: "Expresión plástica", "Debuxo técnico", "Fundamentos do deseño" e "Linguaxe audiovisual e multimedia".

O bloque de "Expresión plástica" experimenta con materiais e técnicas diversas na aprendizaxe do proceso de creación. Inténtase darlle ao alumnado unha maior autonomía na creación de obras persoais, axudando a planificar mellor os pasos na realización de proxectos artísticos, tanto propios coma colectivos. Análizanse as características da linguaxe audiovisual desde a cal se realiza a análise crítica das imaxes que nos rodean. Faise, tamén, especial fincapé no uso das tecnoloxías da información e da comunicación aplicadas á imaxe. No bloque titulado "Debuxo técnico" trásládanse coñecementos teórico-prácticos sobre formas xeométricas e sistemas de representación, e aplícanse estes coñecementos á resolución de problemas e á realización de deseños. No cuarto curso, considerando a madurez do alumnado e os coñecementos adquiridos, incorpórase o bloque de "Fundamentos do deseño", que vai permitir o coñecemento dos fundamentos do deseño nas súas diferentes áreas, desenvolvendo, desde un punto de vista práctico, os coñecementos adquiridos no resto de bloques.

1.1 XUSTIFICACIÓN

Como xa sabemos, o ensino secundario obrigatorio entende a educación plástica e visual como motor do desenvolvemento de tódalas capacidades perceptivas, estéticas e expresivas da persoa.

A sociedade actual posúe unha extraordinaria capacidade para producir e consumir imaxes. Estas son facilmente transmisibles e chegan a toda a cidadanía a través dos medios de comunicación, constituíndo un poderoso medio de expresión, coñecemento e transformación da realidade, podéndose converter incluso nun medio de manipulación do pensamento.

Cómpre potenciar, a través da análise e da valoración das mensaxes visuais, un certo sentido crítico no alumnado que lle permita alcanzar un criterio propio. Na educación primaria, o desenvolvemento das capacidades perceptivas, creativas e expresivas expónse dun xeito global, nunha área integrada por contidos procedentes de distintos ámbitos. Na secundaria obrigatoria pódense adquirir destrezas e facer análises máis particulares e específicas. É neste momento cando a educación plástica e visual organízase coma unha materia independente.

A percepción visual é un proceso cognitivo íntimamente relacionado co resto dos procesos cognitivos, que implican un conxunto de estratexias básicas: seleccionar, analizar, distinguir, relacionar, etc. Aínda que todas as áreas do currículo potencian a capacidade de observación do alumno, a Educación Plástica, Visual e Audiovisual incide especificamente no desenvolvemento da percepción e no pensamento visuais. A creación de imaxes e o coñecemento dos códigos que interveñen neste proceso, así como dos fundamentos das linguaxes visual, audiovisual e plástica, axudarán ao desenvolvemento da capacidade creativa e imaxinativa da persoa e á súa expresión en procesos de creación artística.

A materia de Educación Plástica, Visual e Audiovisual debe contribuír a desenvolver dous aspectos fundamentais da formación estética, estreitamente relacionados entre si: a percepción e a representación, saber ver e saber facer. Os eixos que vertebran o seu currículo inciden en dúas cuestións fundamentais para a adquisición das capacidades que se pretenden acadar: ensinar a ver, ensinar a representar.

Saber ver implica valorar o contido da información visual e a análise crítica da realidade. Implica tamén a necesidade de educar na percepción que supón ser capaz de valorar criticamente unha información visual e mesmo chegar a conclusións persoais de acordo cunha escala de valores propia.

Saber facer implica a acción de investigación tendente á produción artístico-creativa e a realización de representacións expresivo-comunicativas, propiciando a adquisición de capacidades creativas. Saber facer implica a necesidade de educar no deseño, planificación, produción e creación de mensaxes icónicas, que supón ser capaz de expresarse utilizando códigos propios das linguaxes visuais.

A Educación Plástica, Visual e Audiovisual contribúe de xeito decisivo á formación integral do individuo, como responsable dunha parcela educativa á que lle compete activar e conseguir nos alumnos e as alumnas un alto grao de desenvolvemento de capacidades de autoestima, de integración no medio, de participación en tarefas de equipo e de grupo, de manipulación e experimentación, de creatividade, de observación sistemática e de comunicación.

O mundo dos sentidos, especialmente no campo da experiencia visual e táctil, é a fonte e o espazo natural de traballo desta materia. De aí que os contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe avaliábeis e actividades que empregamos nesta programación teñen sempre un tratamento didáctico de carácter eminentemente práctico, encamiñado a atinxir os niveles de logro máis satisfactorios no desenvolvemento das competencias clave que lle son propias.

1.2. CONTEXTUALIZACIÓN

1.2.1. PROFESORES QUE IMPARTEN AS MATERIAS DA ÁREA

Neste curso académico o Departamento de Artes Plásticas conta con dous profesores :

- Carmen Ozema Mirabal Montero.
- Miguel Anxo Varela Vázquez, que actúa como Xefe de Departamento.

1.2.2. CARACTERÍSTICAS DOS GRUPOS E DO CENTRO TRABAÑO

Contexto social e organizativo

a) Contexto social

O IES Fernando Esquíu é un centro situado no Concello de Neda, na foz do río Xuvia, na área metropolitana da cidade de Ferrol. As principais actividades económicas que dinamizan a vila son, sobre todo, a actividade agrícola do medio rural, o marisqueo, os empregos no sector servizos e sobre todo a actividade da industria

naval asentada no veciño concello de Fene, aínda que coas sucesivas reconversións que tiveron lugar no sector, esta actividade decaíu drásticamente nos últimos anos. Esta situación motivou ademais un notable estancamento demográfico, pois o cese da incorporación de mano de obra foránea era un dos principais axentes de crecemento da poboación do municipio.

- Descrición xeral do entorno e situación:

Semiurbán, pero dentro da área metropolitana de Ferrol.

- Ensinanzas que oferta o centro:

Trátase dun centro de ESO e Bacharelato principalmene. Os últimos anos, veñen impartíndose tamén diversos módulos de FP básica con notable acollida.

- Centros adscritos:

O centro recibe alumnado de tres fontes principais: o CPI Maciñeira e o CPI San Isidro, no Concello de Neda, e o CPI Ponte de Xuvia, no Concello de Narón. De forma máis minoritaria, recibe tamén alumnado doutras zonas educativas.

- Descrición xeral do alumnado:

Clase media ou media-baixa. Aportación significativa de alumnos dunha zona rural próxima (Concello de San Sadurniño), que nos últimos anos experimenta un certo declive. En xeral, a actitude dos alumnos é boa, con baixa conflictividade e niveis de socialización aceptables.

- Poboación inmigrante:

Aínda que hai novas incorporacións tódolos anos, non hai un nivel importante de poboación inmigrante.

- Alumnado con NEAE:

Non consta que haxas casos salientábeis ao comezo do presente curso.

- Descrición do nivel xeral de interés pola materia amosado polo alumnado:

En xeral non moi elevado. Tendencia a percibir a asignatura como algo secundario dentro do currículo, cunha elevada compoñente lúdica. Non obstante, non hai rexeitamento, e o grao de participación nas actividades é satisfactorio. De feito, tanto en ESO como en Bacharelato, as materias ofertadas polo departamento veñen estando bastante solicitadas, aínda que con altibaixos na demanda.

b) Contexto organizativo

O IES imparte ensinanzas de ESO e Bacharelato, nas modalidades de Ciencias e e Humanidades e Ciencias Sociais. O número de alumnos estabilizouse os últimos anos arredor dos 200 alumnos, e ten unha plantilla en torno a 30 profesores, 2 bedeis e 1 administrativo.

- Formación do profesorado de Educación Plástica, Visual e Audiovisual:

A maioría dos profesores dos últimos anos foron numerarios e con destino definitivo no centro. Miguel Anxo Varela Vázquez, o único titular da área, é Licenciado en Belas Artes.

- Infraestructuras e instalacións:

O centro conta cunha aula de debuxo operativa con pileta e desagüe, un tórculo, un forno cerámico, e un laboratorio de fotografía.

O Departamento conta tamén cun ordenador persoal portátil.

1.2.3. PLANIFICACIÓN HORARIA DA MATERIA

Cada profesor ten un cadro horario diferente, como é lóxico. Polo que podemos apreciar ao comparar os horarios dos profesores, decae unha certa tendencia, moi arraigada en anos anteriores, a concentrar as sesións lectivas nas últimas horas da mañá. Pensamos que isto non supón un inconveniente, pois a disposición creativa dos alumnos, en moitos casos, aumenta co seu nivel de actividade diaria.

Con todo, este ano académico, as sesións lectivas impartiranse maioritariamente nos tramos medios do horario.

1.2.4. PANORAMA LEXISLATIVO

- Lei Orgánica 2/2006, do 3 de maio, de Educación (LOE), modificada parcialmente pola Lei Orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa (LOMCE).
- Real Decreto 1105/2014, do 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato (BOE do 3 de xaneiro de 2015).
- Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, a educación secundaria obrigatoria e o bacharelato (BOE do 29).
- Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29). No caso das programacións didácticas de Educación Primaria, Decreto 105/2014, do 4 de setembro, polo que se establece o currículo da educación primaria na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 9).
- Orde do 15 de xullo de 2015 pola que se establece a relación de materias de libre configuración autonómica de elección para os centros docentes nas etapas de educación secundaria obrigatoria e bacharelato, e se regula o seu currículo e a súa oferta (DOG do 21).
- Resolución do 27 de xullo de 2015, da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa, pola que se ditan instrucións no curso académico 2015/16 para a implantación do currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato nos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29).

2. Competencias clave: contribución ao seu desenvolvemento

A descrición das relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación na educación secundaria obrigatoria e no bacharelato está establecida na Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato.

Unha posible definición de competencia clave podería ser a capacidade de poñer en práctica de forma integrada, en contextos e situacións diversos, os coñecementos, as habilidades e as actitudes persoais adquiridas. O concepto de competencia inclúe tanto os saberes como as habilidades e as actitudes e vai máis alá do saber e do saber facer, incluíndo o saber ser ou estar.

A incorporación de competencias clave ao currículo permite poñer o acento naquelas aprendizaxes que se consideran imprescindibles desde unha formulación integradora e orientada á aplicación dos saberes adquiridos. De aí o seu carácter básico. Son aquelas competencias que debe desenvolver un mozo ou unha moza ao finalizar o ensino obrigatorio para poder lograr a súa realización persoal, exercer a cidadanía activa, incorporarse á vida adulta de xeito satisfactorio e ser capaz de desenvolver unha aprendizaxe permanente ao longo da vida.

2.1. CONTRIBUCIÓN Á ADQUISICIÓN DAS COMPETENCIAS CLAVE

A competencia de Conciencia e expresións culturais adquirese fundamentalmente a través da área de educación plástica e visual, estando presente ao longo de todo o currículo.

O alumnado aprende a mirar, ver, observar e percibir, e desde o coñecemento da linguaxe visual, a apreciar os valores estéticos e culturais das producións artísticas do propio patrimonio cultural e do alleo. Contribúese tamén a acadar esta competencia cando se experimenta e investiga con distintas técnicas plásticas e visuais para expresarse a través da imaxe. A educación plástica e visual colabora na adquisición de autonomía e iniciativa persoal dado que todo proceso de creación supón converter unha idea nun produto. Incide estreitamente en desenvolver estratexias de planificación, de previsión de recursos, de anticipación e avaliación de resultados. Deste xeito, sitúa o alumnado ante un proceso que o obriga a tomar decisións de maneira autónoma. Todo isto, xunto co espírito creativo, a experimentación, a investigación e a autocrítica, fomentan a iniciativa e autonomía persoal.

Esta materia constitúe un bo vehículo para o desenvolvemento das competencias Sociais e cívicas. Na medida en que a creación artística supoña un traballo en equipo, promoveranse actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e contribuírase á adquisición de habilidades sociais.

A reflexión sobre os procesos e experimentación creativa contribúe a favorecer a competencia de Aprender a aprender que implica a aceptación dos propios erros como instrumento de mellora.

A importancia que adquiren no currículo os contidos relativos ao contorno audiovisual e multimedia, expresa o papel que se outorga a esta materia na adquisición da competencia no tratamento da información e, en

particular, a que achega o mundo das imaxes. Ademais, o uso de recursos tecnolóxicos específicos non só supón un recurso válido para a produción de creacións visuais, senón que pola súa vez, colabora na adquisición da competencia Dixital.

A educación Plástica, visual e audiovisual contribúe á adquisición das competencias básicas en Ciencia e tecnoloxía mediante a utilización de procedementos relacionados co método científico, como a observación, a experimentación, o descubrimento e a reflexión e posterior análise. Así mesmo introduce valores de sustentabilidade e reciclaxe en canto as boas prácticas na utilización de materiais para a creación de obras.

Esta área contribúe á adquisición da competencia Matemática desenvolvendo a linguaxe simbólica e profundando no coñecemento e aspectos espaciais da realidade, mediante a xeometría e a representación obxectiva das formas.

Por tratarse dun área que prima a creatividade e o traballo a través de proxectos, individuais e en equipo, tamén potencia a competencia de Sentido de iniciativa e espírito emprendedor, moi vencellada ao desenvolvemento dunha creatividade constructiva e á planificación ordenada de iniciativas artísticas.

A educación plástica e visual enriquece a capacidade comunicativa e a competencia en Comunicación lingüística, dado que, como toda forma de comunicación, estrutúrase en torno a un código de elementos comúns que permiten facer uso de recursos lingüísticos para expresar ideas, sentimentos e emocións integrando a linguaxe plástica e visual con outras linguaxes.

2.2. AS COMPETENCIAS CLAVE NAS UNIDADES DIDÁCTICAS

Non todos os aspectos da práctica educativa inciden de igual xeito na adquisición das competencias básicas. Cada momento do proceso presenta as súas peculiaridades, o que fai que ao longo do curso académico, as distintas partes do currículo primen o desenvolvemento de competencias básicas diferentes, aínda que sen perder de vista o obxectivo final de ofrecer unha síntese equilibrada de todas elas.

Cada unidade didáctica da programación inclúe un cadro coa a relación de competencias nas que se traballa en correspondencia cos obxectivos, contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe avaliábeis que lle son propios a cada un dos bloques de contidos en que se divide a asignatura.

A descrición das relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación na educación secundaria obrigatoria e no bacharelato é a establecida de conformidade coa Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato.

Para acadar unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo, procuraremos empregar deseños de actividades de aprendizaxe integradas que lle permitan ao alumnado avanzar cara aos resultados de aprendizaxe en máis dunha competencia ao mesmo tempo.

2.3. COMPETENCIAS CLAVE

Para os efectos desta programación, as competencias clave do currículo serán as seguintes:

- Comunicación lingüística (CCL).
- Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT).
- Competencia dixital (CD).
- Aprender a aprender (CAA).
- Competencias sociais e cívicas (CSC).
- Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).
- Conciencia e expresións culturais (CCEC).

2.4. ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

A descrición das relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación na educación secundaria obrigatoria e no bacharelato teñen como referencia última os Estándares de Aprendizaxe Avaliábeis previstos para cada curso e materia, que son aquelas premisas claras, concretas e medibles nas que se basa ao proceso de avaliación. Estes son os que completan e definen os distintos perfís competenciais. Na materia de Educación plástica, visual e audiovisual, os estándares cos que traballaremos son os seguintes:

4º eso

Bloque 1 - Expresión plástica

- EPVAB1.1.1. Realiza composicións artísticas seleccionando e utilizando os elementos da linguaxe plástica e visual.
- EPVAB1.2.1. Aplica as leis de composición, creando esquemas de movementos e ritmos, empregando os materiais e as técnicas con precisión.
- EPVAB1.2.2. Estuda e explica o movemento e as liñas de forza dunha imaxe.
- EPVAB1.2.3. Cambia o significado dunha imaxe por medio da cor.
- EPVAB1.3.1. Coñece e elixe os materiais máis axeitados para a realización de proxectos artísticos.
- EPVAB1.3.2. Utiliza con propiedade os materiais e os procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación ás linguaxes gráfico-plásticas, mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.
- EPVAB1.4.1. Entende o proceso de creación artística e as súas fases, e aplícao á produción de proxectos persoais e de grupo.
- EPVAB1.5.1. Explica, empregando unha linguaxe axeitada, o proceso de creación dunha obra artística, e analiza os soportes, os materiais e as técnicas gráfico-plásticas que constitúen a imaxe, así como os seus elementos compositivos.
- EPVAB1.5.2. Analiza e le imaxes de obras de arte e sitúaaas no período ao que pertencen.

Bloque 2 - Debuxo técnico

- EPVAB2.1.1. Diferencia o sistema de debuxo descritivo do perceptivo.
- EPVAB2.1.2. Resolve problemas sinxelos referidos a cuadriláteros e polígonos utilizando con precisión os materiais de debuxo técnico.
- EPVAB2.1.3. Resolve problemas básicos de tanxencias e enlaces.
- EPVAB2.1.4. Resolve e analiza problemas de configuración de formas xeométricas planas e aplícao á creación de deseños persoais.
- EPVAB2.2.1. Visualiza formas tridimensionais definidas polas súas vistas principais.
- EPVAB2.2.2. Debuxa as vistas (alzado, planta e perfil) de figuras tridimensionais sinxelas.
- EPVAB2.2.3. Debuxa perspectivas de formas tridimensionais, utilizando e seleccionando o sistema de representación máis axeitado.
- EPVAB2.2.4. Realiza perspectivas cónicas frontais e oblicuas, elixindo o punto de vista máis adecuado.
- EPVAB2.3.1. Utiliza as tecnoloxías da información e da comunicación para a creación de deseños xeométricos sinxelos.

Bloque 3 - Fundamentos do deseño

- EPVAB3.1.1. Coñece os elementos e as finalidades da comunicación visual.
- EPVAB3.1.2. Observa e analiza os obxectos do contorno na súa vertente estética, de funcionalidade e de utilidade, utilizando a linguaxe visual e verbal.
- EPVAB3.2.1. Identifica e clasifica obxectos en función da familia ou a rama do deseño.
- EPVAB3.3.1. Realiza distintos tipos de deseño e composicións modulares utilizando as formas xeométricas básicas, estudando a organización do plano e do espazo.
- EPVAB3.3.2. Coñece e planifica as fases de realización da imaxe corporativa dunha empresa.
- EPVAB3.3.3. Realiza composicións creativas e funcionais adaptándoas ás áreas do deseño, valorando o traballo organizado e secuenciado na realización de calquera proxecto, así como a exactitude, a orde e a limpeza nas representacións gráficas.
- EPVAB3.3.4. Utiliza as novas tecnoloxías da información e da comunicación para levar a cabo os seus propios proxectos artísticos de deseño.
- EPVAB3.3.5. Planifica os pasos na realización de proxectos artísticos e respecta o realizado por compañeiros e compañeiras.

Bloque 4. - Linguaxe audiovisual e multimedia

- EPVAB4.1.1. Analiza os tipos de plano que aparecen en películas cinematográficas, valorando os seus factores expresivos.
- EPVAB4.1.2. Realiza un storyboard a modo de guión para a secuencia dunha película.
- EPVAB4.2.1. Ve películas cinematográficas nas que identifica e analiza os planos, as angulacións e os movementos de cámara.

- EPVAB.4.2.2. Analiza e realiza fotografías, tendo en conta criterios estéticos.
- EPVAB4.2.3. Compila imaxes de prensa e analiza as súas finalidades.
- EPVAB4.3.1. Elabora imaxes dixitais utilizando programas de debuxo por computador.
- EPVAB4.3.2. Proxecta un deseño publicitario utilizando os elementos da linguaxe gráfico-plástica.
- EPVAB4.3.3. Realiza un proxecto persoal seguindo o esquema do proceso de creación.
- EPVAB4.4.1. Analiza elementos publicitarios cunha actitude crítica desde o coñecemento dos elementos que os compoñen.

3. Obxectivos

No que respecta aos obxectivos, está establecido que a educación secundaria obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

- a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
- n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
- ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

Cada unidade didáctica, como veremos, inclúe un esquema descritivo que explica as relacións entre as competencias, os contidos, os criterios de avaliación e os Estándares de Aprendizaxe Avaliables que configuran os distintos perfís competenciais.

4. Procedementos e instrumentos de avaliación, temporalización, nivel de logro dos estándares de aprendizaxe e metodoloxía

Dentro de cada unidade didáctica, ademáis do esquema que explica as relacións entre as competencias, os contidos, os criterios de avaliación e os Estándares de Aprendizaxe Avaliables dos distintos perfís competenciais, figurarán elementos como a temporalización, os grao mínimos de logro a acadar para superar a materia, e os procedementos e instrumentos de avaliación empregados.

Polo que respecta a estes últimos, e aínda que hai variacións dunhas unidades a outras, en termos xerais empregaremos estes elementos:

4.1. PROCEDIMENTOS DE AVALIACIÓN

Procedementos de avaliación			
A	observación directa e/ou indirecta	D	valoración colectiva cualitativa
B	valoración colectiva cuantitativa	E	valoración individual cualitativa
C	valoración individual cuantitativa	F	procedimentos mixtos

4.2. INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Instrumentos de avaliación			
A	avaliación de probas de contidos	D	proxectos individuais e de grupo
B	rúbricas/escalas de valoración	E	proxectos multimedia
C	debates e postas en común	F	enquisas, bases de datos e/ou outros

4.3. TEMPORALIZACIÓN

A temporalización correspondente a cada estándar vén indicada na súa respectiva unidade didáctica.

4.4. NIVEL DE LOGRO DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

O procedemento empregado para definir o nivel de logro correspondente a cada estándar vén indicado na súa respectiva unidade didáctica.

4.5. PRINCIPIOS METODOLÓXICOS XERAIS

A nosa metodoloxía basearase nunha serie de liñas xerais trazadas dacordo cos enunciados do seguinte esquema:

1. Partir da competencia inicial do alumnado.
2. Ter en conta a diversidade: respectar os ritmos e estilos de aprendizaxe.
3. Potenciar as metodoloxías activas e participativas, tanto combinando traballo individual e cooperativo como potenciando a Aprendizaxe por Proxectos.
4. Aplicar un enfoque orientado á realización de tarefas e á resolución de problemas.
5. Promover o uso habitual das TIC.
6. Potenciar o papel facilitador do profesor/a.

De xeito concreto, cremos que a actividade docente no marco da Educación Secundaria Obrigatoria debe observar estes principios metodolóxicos:

- Os centros docentes elaborarán as súas propostas pedagóxicas para esta etapa desde a consideración da atención á diversidade e do acceso de todo o alumnado á educación común. Así mesmo, arbitrarán métodos que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe, favorezan a capacidade de aprender por si mesmos e promovan a aprendizaxe en equipo. De conformidade co establecido no artigo 26.3 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación, a consellería con competencias en materia de educación establecerá as condicións que permitan que, nos primeiros cursos da etapa, o profesorado coa debida cualificación imparta máis dunha materia ao mesmo grupo de alumnos e de alumnas.
- A metodoloxía didáctica neste etapa será nomeadamente activa e participativa, favorecendo o traballo individual e o cooperativo do alumnado, así como o logro dos obxectivos e das competencias correspondentes.
- Procurarase o traballo en equipo do profesorado co obxecto de proporcionar un enfoque multidisciplinar do proceso educativo, garantindo a coordinación de todos os membros do equipo docente de cada grupo.
- No proxecto educativo e nas programacións didácticas fixaranse as estratexias que desenvolverá o profesorado para alcanzar os estándares de aprendizaxe avaliados previstos en cada materia e, de ser o caso, en cada ámbito, así como a adquisición das competencias.
- A intervención educativa debe ter en conta como principio a diversidade do alumnado, entendendo que deste xeito se garante o desenvolvemento de todos/as os/as alumnos/as e mais unha atención personalizada en función das necesidades de cadaquén. Os mecanismos de reforzo, que se deberán pór en práctica tan pronto como se detecten dificultades de aprendizaxe, poderán ser tanto organizativos como curriculares.
- Prestarase unha atención especial á adquisición e ao desenvolvemento das competencias, e fomentarse a correcta expresión oral e escrita, e o uso das matemáticas. De acordo co disposto no artigo 24.6 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional traballaranse en todas as materias.
- Coa finalidade de promover a comprensión de lectura e de uso da información, dedicarase un tempo á lectura na práctica docente de todas as materias.
- Promoverase a integración e o uso das tecnoloxías da información e da comunicación na aula, como recurso metodolóxico eficaz para desenvolver as tarefas de ensino e aprendizaxe.
- Para unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo, deberán deseñarse actividades de aprendizaxe integradas que lle permitan ao alumnado avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo. Para isto, aproveitaranse as posibilidades que ofrecen as metodoloxías de proxectos, entre outras, así como os recursos e as actividades da biblioteca escolar.
- Os centros docentes impartirán de xeito integrado o currículo de todas as linguas da súa oferta educativa, co fin de favorecer que todos os coñecementos e as experiencias lingüísticas do alumnado contribúan ao desenvolvemento da súa competencia comunicativa plurilingüe. No proxecto lingüístico do centro concretaranse as medidas tomadas para a impartición do currículo integrado das linguas. Estas medidas incluírán, polo menos, acordos sobre criterios metodolóxicos básicos de actuación en todas as linguas, acordos sobre a terminoloxía que se vaia empregar, e o tratamento que se lles dará aos contidos, aos criterios de avaliación e aos estándares de aprendizaxe similares en cada materia lingüística, de xeito que se evite a repetición dos aspectos comúns á aprendizaxe de calquera lingua.

Estes principios xerais terán o seu reflexo a través do uso de estratexias específicas encamiñadas a concretar a súa aplicación na aula e nas actividades a desenvolver nesta.

4.6. ESTRATEXIAS METODOLÓXICAS

A nivel estratéxico, a nosa metodoloxía inspírase tamén nunha serie de liñas xerais:

1. Memorización comprensiva.
2. Indagación e investigación sobre documentos, textos, prensa, etc.
3. Elaboración de sínteses.
4. Análise de documentos, gráficos, mapas, táboas de datos.
5. Comentarios de textos, gráficos, mapas...

6. Resolución de problemas.
7. Estudo de casos (proxectos).
8. Simulacións.

Para que a aprendizaxe sexa significativa, o alumno debe de atopar unha aplicación práctica aos saberes adquiridos. Por este motivo, a actividade na aula terá un carácter preponderantemente práctico, e seguirá as bases dunha metodoloxía activa. Aínda que as actividades de taller irán precedidas duns contidos teóricos introductorios, procurarase reducir estes ó mínimo a fin de que a asignatura teña, na medida do posible, un carácter eminentemente práctico.

4.7. SECUENCIACIÓN DO TRABALLO NA AULA

A liña pedagóxica a seguir en cada Unidade Didáctica á hora de secuenciar o traballo na aula segue unha estrutura que se desenvolve, como norma de aplicación xeral, en catro fases ou momentos:

- a) *Motivación*. Nun primer momento, permitirase ós alumnos un achegamento acrítico ó tema a tratar na unidade didáctica, como un acto de recoñecemento dos propio hábitos perceptivos, e nun intento de detectar qué preconceptos operan na valoración que o alumno fai do tema en cuestión. Para isto deseñaranse actividades de exploración de ideas e coñecementos previos e formularanse cuestións que favorezan o conflito cognitivo, facendo unha presentación axeitada e atractiva da actividade a través de mapas, gráficos, textos, fotos, etc
- b) *Información por parte do profesor/a*. A través duna serie de contidos conceptuais, procurarase que o alumno entenda o tema como algo coherente e articulado en torno a uns principios. Neste punto, é fundamental amosar cómo os elementos básicos da plástica se organizan paracompoñer as estruturas subxacentes a todo feito artístico, de xeito que, ademáis de coñecer as técnicas e procedimentos que o fan posible, o alumno chegue a construír interpretacións razonadas deste por sí mesmo. Con este fin, o profesor/a proporcionará tanto información básica para todo o alumnado, como información complementaria para reforzo e apoio así como para o afondamento e ampliación da materia.
- c) *Traballo persoal*. Neste punto propoñeranse algunhas actividades de expresión plástica nas que, ademáis de aplicar as técnicas aprendidas, incidirase na importancia da finalidade comunicativa como un dos aspectos esenciais da creación artística. Con estefin, desenvolveranse actividades de observación e comprensión de imaxes, análise de obras de arte, pequenas investigacións sobre temas e autores, resposta a preguntas, resolución de problemas técnicos, memorización comprensiva de conceptos clave, e elaboración de producións gráficas nas que se apliquen os elementos traballados na Unidade didáctica.
- d) *Avaliación*. Como fase final do proceso, procederase á avaliación do traballo desenvolvido a través de distintos procedimentos e instrumentos ao dispor do profesor, como son a análise de imaxes, as exposicións públicas con explicacións orais, as probas escritas para avaliar a asimilación de conceptos, a valoración de traballos colectivos e a observación do traballo individual do alumno/a.

Por outra banda, o esquema metodolóxico a empregar nunha actividade contempla tres elementos: os principios metodolóxicos, os modelos metodolóxicos e o tipo de agrupamento elixido. Dependendo de cómo apliquemos os ítems de cada un destes elementos, iremos definindo unha metodoloxía que, sen deixar de referirse aos principios metodolóxicos xerais, permitirá abordar cada actividade e situación de aula dun xeito eficaz dacordo coa súa especificidade.

principios metodolóxicos	
motivación	asignación de tarefas
participación	experimentación
interacción	resolución de problemas
significatividade	aprendizaxe con TIC

modelos metodolóxicos	
discurso-exposición	traballo por proxectos
traballo por talleres	traballo por tarefas
aprendizaxe cooperativa	modelo mixto

tipo de agrupamento	
organización individual	organización gran grupo
organización por parellas	grupo interclase
organización pequeno grupo	grupo flexible

Seguindo as directrices plantexadas na metodoloxía xeral de etapa, procurarase dotar á materia de 1º dun carácter propedéutico respecto ós niveis a que se impartirá no segundo ciclo, primando o aspecto expresivo á hora de escoller técnicas e procedimentos para o traballo na aula, que será, por outra parte, case exclusivamente práctico, cun uso imprescindible de instrumentos conceptuais.

4.8. ACTIVIDADES DE APRENDIZAXE

En cada Unidade didáctica desenvolveremos actividades que poden variar dunhas a outras en función dos contidos, pero que en xeral, seguirán estes modelos:

- Actividades de avaliación de coñecementos previos. Serven para detectar a percepción que o alumno ten dos contidos que se van tratar.
- Actividades de desenvolvemento de contidos. Serven para amosar estes ao alumno.
- Actividades de asimilación. Favorecen a comprensión dos novos contidos.
- Actividades de consolidación. Serven para afianzar os novos coñecementos, contrastando as novas ideas coas antigas, favorecendo a aprendizaxe.

Temos previsto desenvolver outros tipos de actividades, como as de Reforzo, Ampliación, Síntese, Recuperación, Avaliación ou Actividades Complementarias, segundo requira cada caso e cada situación.

5. Materiais, espazos e recursos didácticos

5.1. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

Os materiais de uso común na aula, serán os indicados en cada unidade e actividade.

Por norma xeral, empregaremos materiais de debuxo non inventariables (lápices, regras, rotuladores, etc.) para uso diario. O departamento dispón dunha mínima remesa destes materiais por se fosen necesarios, xa que o alumno normalmente dispón do seu propio equipo. Unha relación de materiais para a asignatura, dacordo co tipo de actividades a desenvolver, podería ser a seguinte:

relación de materiais e recursos didácticos de uso frecuente:

- equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
- equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
- equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
- equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
- equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
- equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
- equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
- equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
- equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
- soporte audiovisual (difusión de imaxe e vídeo)
- equipo para fotografía e vídeo

- equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

O centro conta ademais cun tórculo, un forno cerámico e mesa de debuxo e taboleiros de de modelado.

5.2. FOMENTO DAS TIC

Aínda que o Departamento conta cun ordenador persoal, esto non é suficiente para atender a tódolos alumnos de modo satisfactorio cando se trata de traballo con TICs. Por esta razón, empregaremos a aula de informática ocasionalmente, especialmente para traballos relacionados con CAD, vídeo e imaxe dixital, na medida en que os contidos das unidades didácticas o demanden.

5.3. ORGANIZACIÓN DE ESPAZOS

O centro conta con Aula de debuxo con pileta e desagüe, que é onde, preferentemente, terán lugar as clases. En determinados casos, empregaremos algunhas áreas comúns como pasillos e outros para facer bocetos canto se requiran espazos alternativos. Na medida do posible, as sesións lectivas da materia terán lugar na Aula de Debuxo, pois é a que conta cunha dotación suficiente para desenvolver certos contidos. Asimesmo, é a que ofrece mellores posibilidades para traballos en grupo, especialmente cando se trate de grandes formatos. Para aqueles contidos que requiran recursos especiais, como os relativos á imaxe fotográfica ou a traballos co ordenador, empregaremos no posible a aula de informática con que conta o centro.

6. Criterios de avaliación, cualificación e promoción do alumnado

A avaliación na Educación Secundaria Obrigatoria, debe atender estas cuestións:

- Os referentes para a comprobación do grao de adquisición das competencias e o logro dos obxectivos da etapa nas avaliacións continua e final das materias dos bloques de materias troncais, específicas e de libre configuración autonómica serán os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe que figuran nos anexos I, II e III a este decreto.
- A avaliación do proceso de aprendizaxe do alumnado de educación secundaria obrigatoria será continua, formativa e integradora. No proceso de avaliación continua, cando o progreso dun alumno ou unha alumna non sexa o adecuado, estableceranse medidas de reforzo educativo. Estas medidas adoptaranse en calquera momento do curso, tan pronto como se detecten as dificultades, e estarán dirixidas a garantir a adquisición das competencias imprescindibles para continuar o proceso educativo. A avaliación das aprendizaxes dos alumnos e das alumnas terá un carácter formativo e será un instrumento para mellora tanto dos procesos de ensino como dos procesos de aprendizaxe. A avaliación do proceso de aprendizaxe do alumnado deberá ser integradora, e deberá terse en conta desde todas as materias a consecución dos obxectivos establecidos para a etapa e do desenvolvemento das competencias correspondente. O carácter integrador da avaliación non impedirá que o profesorado realice de xeito diferenciado a avaliación de cada materia tendo en conta os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe de cada unha delas.
- O profesorado avaliará tanto as aprendizaxes do alumnado como os procesos de ensino e a súa propia práctica docente, para o que establecerá indicadores de logro nas programacións didácticas.
- Estableceranse as medidas máis adecuadas para que as condicións de realización das avaliacións, incluída a avaliación final de etapa, se adapten ás necesidades do alumnado con necesidades educativas especiais. Estas adaptacións non se terán en conta en ningún caso para minorar as cualificacións obtidas.
- A consellería con competencias en materia de educación garantirá o dereito dos alumnos e das alumnas a unha avaliación obxectiva e a que a súa dedicación, o seu esforzo e o seu rendemento se valoren e se recoñezan con obxectividade, para o que establecerá os oportunos procedementos. Co fin de garantir o dereito dos alumnos e das alumnas a que o seu rendemento se valore consonte criterios de plena obxectividade, os centros docentes adoptarán as medidas precisas para facer públicos e comunicar ás familias os criterios de avaliación, os estándares de aprendizaxe, as estratexias e os instrumentos de avaliación, e os criterios de promoción.
- O equipo docente, constituído en cada caso polos profesores e as profesoras do alumno ou da alumna, coordinado polo titor ou a titora, actuará de maneira colexiada ao longo do proceso de avaliación e na adopción das decisións resultantes deste, no marco establecido pola consellería con competencias en materia de educación.
- Coa finalidade de lles facilitar aos alumnos e ás alumnas a recuperación das materias con avaliación negativa, a consellería con competencias en materia de educación regulará as condicións

para que os centros docentes organicen as oportunas probas extraordinarias e programas individualizados.

Cada perfil competencial inclúe unha relación de criterios de avaliación que relacionan obxectivos, contidos e Estándares de Aprendizaxe coas diferentes competencias clave. A relación de criterios de avaliación que empregaremos, según os diferentes bloques de contidos de cada curso, son os seguintes:

4º eso

Bloque 1 - Expresión plástica

- EPVAB1.1.1. Realiza composicións artísticas seleccionando e utilizando os elementos da linguaxe plástica e visual.
- EPVAB1.2.1. Aplica as leis de composición, creando esquemas de movementos e ritmos, empregando os materiais e as técnicas con precisión.
- EPVAB1.2.2. Estuda e explica o movemento e as liñas de forza dunha imaxe.
- EPVAB1.2.3. Cambia o significado dunha imaxe por medio da cor.
- EPVAB1.3.1. Coñece e elixe os materiais máis axeitados para a realización de proxectos artísticos.
- EPVAB1.3.2. Utiliza con propiedade os materiais e os procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación ás linguaxes gráfico-plásticas, mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.
- EPVAB1.4.1. Entende o proceso de creación artística e as súas fases, e aplícao á produción de proxectos persoais e de grupo.
- EPVAB1.5.1. Explica, empregando unha linguaxe axeitada, o proceso de creación dunha obra artística, e analiza os soportes, os materiais e as técnicas gráfico-plásticas que constitúen a imaxe, así como os seus elementos compositivos.
- EPVAB1.5.2. Analiza e le imaxes de obras de arte e sitúaaas no período ao que pertencen.

Bloque 2 - Debuxo técnico

- EPVAB2.1.1. Diferencia o sistema de debuxo descritivo do perceptivo.
- EPVAB2.1.2. Resolve problemas sinxelos referidos a cuadriláteros e polígonos utilizando con precisión os materiais de debuxo técnico.
- EPVAB2.1.3. Resolve problemas básicos de tanxencias e enlaces.
- EPVAB2.1.4. Resolve e analiza problemas de configuración de formas xeométricas planas e aplícao á creación de deseños persoais.
- EPVAB2.2.1. Visualiza formas tridimensionais definidas polas súas vistas principais.
- EPVAB2.2.2. Debuxa as vistas (alzado, planta e perfil) de figuras tridimensionais sinxelas.
- EPVAB2.2.3. Debuxa perspectivas de formas tridimensionais, utilizando e seleccionando o sistema de representación máis axeitado.
- EPVAB2.2.4. Realiza perspectivas cónicas frontais e oblicuas, elixindo o punto de vista máis adecuado.
- EPVAB2.3.1. Utiliza as tecnoloxías da información e da comunicación para a creación de deseños xeométricos sinxelos.

Bloque 3 - Fundamentos do deseño

- EPVAB3.1.1. Coñece os elementos e as finalidades da comunicación visual.
- EPVAB3.1.2. Observa e analiza os obxectos do contorno na súa vertente estética, de funcionalidade e de utilidade, utilizando a linguaxe visual e verbal.
- EPVAB3.2.1. Identifica e clasifica obxectos en función da familia ou a rama do deseño.
- EPVAB3.3.1. Realiza distintos tipos de deseño e composicións modulares utilizando as formas xeométricas básicas, estudando a organización do plano e do espazo.
- EPVAB3.3.2. Coñece e planifica as fases de realización da imaxe corporativa dunha empresa.
- EPVAB3.3.3. Realiza composicións creativas e funcionais adaptándoas ás áreas do deseño, valorando o traballo organizado e secuenciado na realización de calquera proxecto, así como a exactitude, a orde e a limpeza nas representacións gráficas.

- EPVAB3.3.4. Utiliza as novas tecnoloxías da información e da comunicación para levar a cabo os seus propios proxectos artísticos de deseño.
- EPVAB3.3.5. Planifica os pasos na realización de proxectos artísticos e respecta o realizado por compañeiros e compañeiras.
-

Bloque 4. - Linguaxe audiovisual e multimedia

- EPVAB4.1.1. Analiza os tipos de plano que aparecen en películas cinematográficas, valorando os seus factores expresivos.
- EPVAB4.1.2. Realiza un storyboard a modo de guión para a secuencia dunha película.
- EPVAB4.2.1. Ve películas cinematográficas nas que identifica e analiza os planos, as angulacións e os movementos de cámara.
- EPVAB.4.2.2. Analiza e realiza fotografías, tendo en conta criterios estéticos.
- EPVAB4.2.3. Compila imaxes de prensa e analiza as súas finalidades.
- EPVAB4.3.1. Elabora imaxes dixitais utilizando programas de debuxo por computador.
- EPVAB4.3.2. Proxecta un deseño publicitario utilizando os elementos da linguaxe gráfico-plástica.
- EPVAB4.3.3. Realiza un proxecto persoal seguindo o esquema do proceso de creación.
- EPVAB4.4.1. Analiza elementos publicitarios cunha actitude crítica desde o coñecemento dos elementos que os compoñen.

Dentro de cada unidade didáctica, ademais do esquema que explica as relacións entre as competencias, os contidos, os criterios de avaliación e os Estándares de Aprendizaxe Avaliables dos distintos perfís competenciais, figurarán elementos como a temporalización, os grao mínimos de logro a acadar para superar a materia, e os procedementos e instrumentos de avaliación empregados.

Cada actividade será avaliada según os criterios de avaliación que dispoña a normativa para os Estándares de aprendizaxe que van ser avaliados a través dela. No momento de plantexar a actividade ao alumno, informaráselle de cales son os criterios de avaliación desta, así como os procedementos e instrumentos de avaliación, así como os criterios de cualificación empregados para valorala.

Como norma xeral, haberá dous tipos de actividades: as probas de contidos, suxeitas a avaliación de tipo cuantitativo (cualificadas con nota numérica), e os traballos de aula, suxeitas a avaliación cualitativa (cualificadas a través de rúbricas, escalas de valoración e outros)

6.1. PROCESO DE AVALIACIÓN

O proceso de avaliación desenvolverase en tres fases ou momentos:

1. *Avaliación inicial:*

Nesta fase avaliarase o nivel de información con que o alumno conta respecto aos contidos a tratar. Serve tanto para determinar a natureza dos coñecementos aprendidos con anterioridade como para detectar preconceptos ou actitudes a corrixir fronte aos mesmos.

2. *Avaliación continua, formativa ou procesual:*

Ocúpase de avaliar o proceso de aprendizaxe ao longo do traballo diario.

3. *Avaliación sumativa:*

É a última fase, e reflicte o resultado acadado ao longo de todo o proceso, contrastando os resultados finais cos de partida.

6.2. PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

Os procedementos de avaliación que empregaremos de modo xeral son os seguintes:

- A. *Observación directa e/ou indirecta do alumno.*

Permite recoller información sobre as súas actitudes na aula, o seu grao de integración e a súa disposición cara os contidos e o proceso de aprendizaxe.

- B. *Valoración colectiva cuantitativa.*

Permite recoller información cualitativa sobre o grao de comprensión e asimilación da materia e o grao de participación nas actividades de grupo.

- *C. Valoración individual cualitativa.*

Permite recoller información cualitativa sobre o grado de comprensión e asimilación da materia e o grao de implicación nas actividades individuais.

- *D. Valoración colectiva cuantitativa.*

Permite recoller información sobre resultados específicos que revelen o grado de comprensión e asimilación da materia e o grao de participación nas actividades de grupo, e cuantificalos.

- *E. Valoración individual cuantitativa.*

Permite recoller información sobre resultados específicos que revelen o grado de comprensión e asimilación da materia e o grao de implicación nas actividades individuais, e cuantificalos.

- *F. Procedementos mixtos.*

Unha combinación dos anteriores. útil para establecer enfoques globais.

6.3. INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Os instrumentos de avaliación que empregaremos de modo xeral son os seguintes:

- *A. Avaliación de probas de contidos.*

Busca un reflexo obxectivo do nivel de asimilación de contidos polo alumno. Adoita cuantificar o resultado.

- *B. Rúbricas/escalas de valoración.*

Permite recoller información sobre certos Estándares de aprendizaxe en particular e graduar o nivel de logro.

- *C. Debates e postas en común.*

Moi útiles para clarificar o afianzamento tanto de contidos como de competencias a través do diálogo constructivo.

- *D. Proxectos individuais e de grupo.*

Permiten detectar e avaliar eficazmente as capacidades de organización e coordinación de cara ao traballo

- *E. Proxectos multimedia.*

Reflicten as capacidades do alumno para o traballo multitarefa e a adquisición de novas capacidades.

- *F. Enquisas, bases de datos e outros.*

Moi útiles para detectar factores de relación entre os membros dun grupo e as dinámicas deste.

6.4. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

Os criterios de cualificación establecen as premisas de necesario cumprimento para que un alumno consiga unha cualificación positiva, feito que acontece cando acadada un grao mínimo de logro na consecución dos estándares de aprendizaxe avaliados correspondentes.

Cualificación dos exames ou probas de contidos e tipo de proba

O profesor poderá convocar probas en formato exame se estima que este recurso é pedagóxicamente oportuno de cara a acadar unha avaliación máis obxectiva. A proba constará de varias cuestións sobre os contidos que na convocatoria da proba se determinen.

De xeito particular, poderá someterse a exame a aqueles alumnos que, sen xustificación aparente, deixen de entregar algún dos traballos propostos no trimestre.

- O exame puntúa de 0 a 10 puntos, e as cualificacións serán expresadas en números enteros e de 0 a 10. Admítense fraccións, cunha soa cifra decimal.

O profesor explicará en cada proba cómo se estrutura ésta, cantas preguntas ten, cómo se cualifica cada unha delas e os estándares de aprendizaxe que concurren nela

- Nos exames de tipo práctico, os alumnos poden ter a opción de consultar material didáctico no propio exame como apoio nos primeiros instantes do traballo, co obxectivo de estimular a aprendizaxe práctica economizando esforzo memorístico. Esta medida só se aplicará, como dixemos, nos exames de tipo

exclusivamente práctico, sen teoría, e unicamente cando o profesor estime que é axeitado e o autorice de modo expreso.

Actividades de aula

Os traballos e actividades de aula coinciden co desenvolvemento das unidades didácticas e, salvo indicación en sentido contrario, estarán sometidos a avaliación cualitativa. O seu deseño será acorde cos obxectivos, contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe que configuran cada unidade didáctica. Os obxectivos, criterios de avaliación e criterios de cualificación de cada actividade serán postos en coñecemento do alumnado no momento da súa proposta, así como os instrumentos de avaliación que se van empregar.

Traballos suplementarios para subir nota

Ademáis das actividades trimestrais previstas, o alumno pode achegar traballos suplementarios, desenvolvidos baixo a supervisión do profesor.

Estes traballos suplementarios terán unicamente cualificación positiva, expresada de 5 a 10. A presentación dunha certa cantidade destes traballos pode supoñer un incremento máximo de 0,5 puntos na nota trimestral, nunca na final. A nota acadada reflectirá a cantidade e calidade dos traballos presentados, co que para acadar os 0,5 puntos de máximo hai que entregar todos os traballos suplementarios propostos optimamente resoltos.

A cantidade de traballos suplementarios a entregar e o criterio a aplicar para acceder a este incrementode nota, será exposto polo profesor ao principio do curso.

Datas de entrega de traballos

A entrega de traballos efectuarase nunha data concreta fixada polo profesor, e este anunciará cada data de entrega con alomenos unha semana de antelación. Dependendo da carga de traballo, haberá unha ou dúas datas de entrega por trimestre.

Chegado o día, o alumno deberá entregar personalmente e en man ao profesor todos os traballos previstos sen faltar ningún. En caso de faltar algún traballo, o alumno disporá dun día de prórroga para completar a entrega, aínda que a cualificación máxima que poderá acadar dito traballo será de 5 puntos. Se pasado ese prazo a entrega non se efectúa, considerarase o traballo como non entregado.

Cualificacións trimestral e final

- A cualificación trimestral do alumno será o media aritmética das cualificacións das probas do trimestre, completada coa aportación, se a houbese, dos traballos suplementarios desenvolvidos nese periodo. Esta media admite fraccións dunha soa cifra decimal. Cando a cualificación inclúa décimas de punto, a nota definitiva será a do valor enteiro da nota, reservándose as décimas sobrantas para sumalas á nota do seguinte trimestre.

Cando as décimas sobrantas son 5 ou máis, será o alumno o que decida se prefere que a nota, en valores enteiros, que figure no boletín sexa a que ten -reservando as décimas para o trimestre seguinte- ou opta porque se lle outorgue, digamos en préstamo, a inmediatamente superior. Neste caso, as décimas que se lle engadan para atinxir este valor superior seránlle descontadas da nota no seguinte trimestre.

Como é lóxico, isto rexe unicamente para as dúas primeiras cualificacións trimestrais. No terceiro trimestre, redondearase a nota con decimais ao valor enteiro da cualificación, excepto no caso de que a fracción decimal sexa de 0,5 ou máis, en que se adxudicará o valor enteiro seguinte.

- A cualificación final do alumno será a media aritmética das tres cualificacións trimestrais. En caso de haber fraccións decimais nesta media, redondearase a nota con decimais ao valor enteiro da cualificación, excepto no caso de que a fracción decimal sexa de 0,5 ou máis, en que se adxudicará o valor enteiro seguinte.

Excepcionalmente, en caso de que a media da cualificación final estea comprendida entre 4,5 e 4,9 - ámbolos dous inclusive-, o alumno deberá realizar un programa de traballo complementario proposto polo profesor para poder acadar unha nota de 5.

Mínimos esixibles para obter unha avaliación positiva. Casos excepcionais

1) Para alcanzar avaliación positiva, tanto en cada trimestre como ó final do curso, é preciso ter entregado tódolos traballos propostos cada trimestre polo profesor nos prazos requeridos. Deixar de entregar un traballo enténdese que pode ser motivo de suspenso nun trimestre, e como consecuencia, pode afectar á

nota final do curso. Esta medida non se aplicará nos casos de ausencia por enfermidade ou outras causas razonadas e debidamente xustificadas.

2) A nota mínima a acadar en cada trimestre para obter unha avaliación positiva é de 5 puntos.

3) A cualificación final expresarase como a media aritmética das cualificacións trimestrais. Esta media debe ser alomenos de 5.

Excepcionalmente, en caso de que a media da cualificación final estea comprendida entre 4,5 e 4,9 - ámbolos dous inclusive-, o alumno deberá realizar un programa de traballo complementario proposto polo profesor -que poderá resolver fóra do horario lectivo- para poder acadar unha nota de 5. Este traballo será do mesmo tipo que as actividades desenvolvidas ao longo do curso.

4) Excepcionalmente, e por decisión razonada do profesor, o alumno poderá experimentar un incremento adicional de 0,5 puntos na nota de final de curso, sempre e cando concurren estas condicións:

- O alumno debe contar cunha traxectoria contrastable de traballo e aproveitamento da asignatura ao longo do curso, independentemente da nota acadada, así como ter amosado unha actitude positiva na aula.
- O alumno debe estar disposto a realizar un programa de traballo complementario, proposto polo profesor, que poderá resolver fóra do horario lectivo. Este traballo será do mesmo tipo que as actividades desenvolvidas ao longo do curso.

5) Excepcionalmente, en caso de que a nota final do curso non acade cualificación positiva, o profesor pode convocar, se o considera oportuno, unha proba final de repesca que estará constituída por tres bloques de contidos, cada un deles correspondente a un trimestre. O alumno examínase dos bloques correspondentes aos trimestres que suspendeu, e deberá obter como mínimo unha nota de 5 en cada un deles.

6) Excepcionalmente, se un alumno aproba dous trimestres e suspende un, pode obter unha nota final positiva, sempre e cando se dean estas condicións:

- A cualificación do trimestre suspenso non debe ser inferior a 4 puntos.
- A cualificación media dos tres trimestres, incluíndo o trimestre suspenso, debe ser como mínimo de 6 puntos.

Cualificación na proba extraordinaria

En caso de que un alumno/a non acade cualificación positiva na convocatoria ordinaria, éste ten dereito a unha proba extraordinaria de estrutura e características idénticas aos das probas ordinarias, e que será cualificada atendendo aos mesmos criterios.

6.5.. CRITERIOS DE PROMOCIÓN E DE RECUPERACIÓN

- Promoción na convocatoria ordinaria:

Considérase que un alumno aproba a asignatura, e polo tanto promociona, cando a media aritmética das cualificacións dos tres trimestres é igual ou superior a 5.

- Promoción na convocatoria extraordinaria:

Considérase que un alumno aproba a asignatura, e polo tanto promociona, cando a cualificación obtida nas probas extraordinarias é igual ou superior a 5.

A recuperación nas cualificacións trimestrais

Cando un alumno non acade nota suficiente para aprobar un trimestre, terá dereito a que se lle ofrezca unha proba de recuperación. Tras celebrarse a proba, a nota do trimestre suspenso serálle reemplazada pola nota da proba de recuperación.

O exame poderá ser reemplazado por un lote de exercicios, se o profesor o estima conveniente.

A recuperación na cualificación final

En caso de que a nota final do curso non acade cualificación positiva, o profesor pode convocar unha proba final de repesca. Esta constará de tres bloques de contidos, cada un deles correspondente a un trimestre.

Polo demáis, en canto a estrutura e contidos, a proba final será similar aos das probas ordinarias. O alumno examínase dos bloques correspondentes aos trimestres que ten suspensos, e deberá obter como mínimo unha nota de 5 en cada un deles.

Cando un alumno con avaliación positiva queira subir a nota final de curso, igualmente pode presentarse á proba final de repesca para subir unha ou varias notas trimestrais. As cualificacións obtidas reemplazarán ás dos trimestres correspondentes.

A recuperación na proba extraordinaria

En caso de que un alumno/a non acade cualificación positiva na convocatoria ordinaria, éste ten dereito a unha proba extraordinaria de estrutura e características idénticas aos das probas ordinarias, e que será cualificada atendendo aos mesmos criterios. De non obter avaliación positiva nesta convocatoria, a materia contará como suspenso a efectos de promoción no contexto das notas do curso.

7. Avaliación do proceso do ensino e a práctica docente

Para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente, empregaranse preferentemente procedementos cualitativos, expresados a través de rúbricas ou escalas de valoración nos que figurarán os ítems e indicadores de logro que se consideren necesarios para unha correcta avaliación destes procesos. O Departamento recollerá regularmente nas Actas das súas reunións información sobre estes extremos. Procurarase asimismo que o grao de coordinación cos órganos responsables da planificación e desenvolvemento da actividade docente sexa a axeitada.

Tamén se contempla, se o Departamento o estima oportuno, a obtención directa de información, mediante cuestionarios distribuídos aos alumnos, sobre a calidade da práctica docente recibida.

Modelo de rúbrica para a avaliación do proceso de ensino

elementos a considerar e indicadores de percepción en relación ao proceso de ensino durante o curso	INDICADORES DE LOGRO			
	NON ACADADO	ACADADO		
	BAIXO	SUFICIENTE	MEDIO/ALTO	EXCELENTE
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
3. Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
4. Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.				
5. Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				
6. Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
7. Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
8. Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
9. Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				
10. Usáronse distintos instrumentos de avaliación.				
11. Dáse un peso real á observación do traballo na aula.				
12. Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.				

Modelo de rúbrica para a avaliación da e a práctica docente

elementos a considerar e indicadores de percepción en relación a práctica docente desenvolvida no curso	INDICADORES DE LOGRO			
	NON ACADADO	ACADADO		
	BAIXO	SUFICIENTE	MEDIO/ALTO	EXCELENTE
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrecense a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
6. Combínase o traballo individual e en equipo.				
7. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
8. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
9. Incorpóranse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
11. Ofrecense ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
14. Grao de implicación do profesorado nas funcións de tutoría e orientación.				
15. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				
16. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
17. Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

8. Seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

Os alumnos pendentes teñen dereito a unha proba específica proposta polo Departamento, e que se celebrará dacordo cun calendario proposto pola dirección. Poden igualmente acadar avaliación positiva por avaliación continua, seguindo un programa de actividades.

8.1. CRITERIOS DE SUPERACIÓN DE PENDENTES

Os alumnos con materias pendentes poden superalas por dúas vías:

Superación por avaliación continua

A actividade principal para obter información de cara á avaliación dos alumnos con materias pendentes, serán as probas de recuperación de pendentes, que terán lugar dacordo co calendario xeral do centro. Haberá unha por trimestre, serán deseñadas a partir dos contidos mínimos da materia, deberán ter o mesmo formato que ás probas trimestrais, estarán rexidas polos mesmos criterios de avaliación e cualificación.

Se o profesor o considera conveniente, e coa aprobación do Departamento, a proba de recuperación pode ser reemplazada por unha batería de exercicios que reflictan de modo efectivo un coñecemento dos contidos mínimos da asignatura por parte do alumno. Estes exercicios terán un formato similar ao dos traballos suplementarios de aula, e deberán ser entregados todos eles en forma e prazo, dacordo coas

directrices que marque o profesor. A efectos de cualificación, cada lote de exercicios será puntuado de 0 a 10.

Superación por proba extraordinaria

Os alumnos terán dereito, en caso de non obter media de 5 por vía de avaliación continua, a un exame final, que versará sobre tódolos contidos mínimos da materia. O exame puntuará de 0 a 10, sen decimais. Nesta proba será preciso acadar alomenos un 5 para obter avaliación positiva.

En todo caso, as medidas e actividades de recuperación, reforzo ou de ampliación de contidos para alumnos con materias pendentes serán propostas e supervisadas polo profesor, que será quen determine xustificadamente en qué casos e baixo qué criterios deberán aplicarse.

Niveis mínimos de logro esixibles para materias pendentes

Os contidos niveis mínimos de logro que rexerán sobre as probas de avaliación de pendentes, son os mesmos que os da asignatura impartida de forma ordinaria, e que aparecen indicados no apartado correspondente.

8.2. PROGRAMAS DE REFORZO, RECUPERACIÓN E PENDENTES

O Departamento poderá programar actividades para aqueles alumnos con asignaturas pendentes, así como os que presenten déficit de aprendizaxe ou queiran someterse a un plan de reforzo deseñado polo profesor, dacordo cos membros do departamento. Estes programas abrangerán o curso completo, e desenvolveranse fóra do horario lectivo.

Programas de reforzo da aprendizaxe

Todo plan de reforzo, que eventualmente se aplicará aos alumnos que o precisen, consistirá nun abano de actividades nas que o profesor traballará, durante o curso, os contidos máis problemáticos, ou nos que parezan xurdir máis complicacións, respecto á materia tratada cada semana na aula. Asimesmo, o alumno disporá, dacordo co profesor, dunha hora semanal para facer consultas.

As actividades de reforzo serán supervisadas e valoradas polo profesor dacordo cos criterios de cualificación habituais para as probas ordinarias. Cando estes planos de reforzo impliquen, a criterio do profesor, unha proba de recuperación, os criterios que aplicaremos na súa cualificación serán tamén os mesmos que rexen para as probas ordinarias.

Programas específicos para alumnos con materias pendentes

Os alumnos con materia pendente poden solicitar participar nun plan de reforzo se eles o demandan ou o profesor o recomenda. O procedemento, en todo caso, será o que expoñemos máis arriba, coa diferenza de que os contidos a tratar serán os correspondentes á materia pendente.

9. Acreditación de coñecementos necesarios en determinadas materias

No caso de que algún alumno de 2º curso de Bacharelato precise acreditar coñecementos previos e necesarios para cursar algunha materia, as probas necesarias para levar a cabo esta acreditación serán deseñadas conforme aos criterios e estándares vixentes, e dacordo co que determine o Departamento de Orientación e os órganos de dirección do centro. En liñas xerais, a proba será do mesmo tipo que as probas ordinarias, rexerán para ela os mesmos criterios de cualificación, e unha vez superada, o alumno poderá matricularse polo procedemento ordinario.

10. Avaliación inicial

En caso de levar a cabo un proceso ou proba de avaliación inicial, esta diseñarase conforme aos prazos, obxectivos, contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe vixentes, baixo a supervisión da Dirección e en colaboración permanente co Departamento de Orientación, que conxuntamente co Departamento decidirán o contido e características da proba. Dependendo dos resultados, tomaranse as medidas oportunas, tanto individuais como colectivas, para garantir que todos os alumnos alcanzan uns niveis de logro mínimo aceptables na consecución dos estándares de aprendizaxe previstos para a materia e o nivel correspondentes. En caso de superar a proba, a familia do alumno/a será informada polos canais habituais, e o alumno/a poderá tramitar a súa matrícula ordinaria.

11. Medidas de atención á diversidade

A mesma definición do proxecto educativo e das súas concrecións curriculares constitúe unha medida de atención á diversidade. Por outro lado, o seu desenvolvemento nas programacións de aula e nas súas unidades didácticas xerará un conxunto de propostas que favorezan a adaptación aos intereses, ás capacidades e ás motivacións dos alumnos respectando sempre un traballo común de base e intención formativa global que permita a consecución das competencias básicas e dos obxectivos de cada curso e da etapa.

Polo que respecta á asignatura de Educación Plástica, Visual e Audiovisual, en caso de presentarse alumnos con algunha necesidade educativa derivada de discapacidade sensorial, cremos que o emprego de ferramentas informáticas ofrece, pola súa versatilidade, solucións válidas para a maioría dos casos. Para outro tipo de necesidades, como pode ser o caso de alumnos estranxeiros ou alumnos sobredotados intelectualmente, por exemplo, cremos que as medidas a adoptar deben adaptarse ás que, de modo xeral, decidan os órganos competentes do centro, e que poden ser moi diversas segundo as circunstancias.

En calquera caso, a toma de decisións de cara á adopción de medidas de atención á diversidade farase sempre dacordo co Departamento de Orientación, e dacordo cos criterios que, en cada caso, se establezcan para cada necesidade concreta.

En liñas xerais, as medidas ordinarias ou extraordinarias a adoptar poderán ser de diversos tipos

1. Medidas ordinarias

Organizativas

- Adecuación para algún alumno/a ou grupo da estrutura organizativa do centro e/ou da aula (emprego de materiais e recursos didácticos diferenciados, espazos e tempos diferenciados, horarios específicos, etc.).
- Desdoblamento de grupos.
- Reforzo educativo e/ou apoio de profesorado na aula.

Curriculares

- Adaptacións metodolóxicas para algún alumno/grupo, como traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, tutoría entre iguais, aprendizaxe por proxectos, etc.
- Adaptación dos tempos e/ou os instrumentos de avaliación para algún alumno/a.
- Implementación de programas de reforzo para o alumnado que tivo promoción sen superar todas as materias.
- Creación de programas específicos para alumnado repetidor da materia.
- Aplicación personalizada deses programas específico para repetidores da materia.

2. Medidas extraordinarias

Organizativas

- Atención ao alumnado que recibe apoio por parte do profesorado especialista en PT/AL.
- De ser o caso, creación de grupos de adquisición de linguas (para alumnado estranxeiro).
- De ser o caso, creación de grupos de adaptación da competencia curricular (alumnado estranxeiro).
- Outras medidas organizativas como escolarización domiciliaria, escolarización combinada, etc.

Curriculares

- Elaboración de adaptacións curriculares na materia.
- De ser o caso, creación de agrupamentos flexibles ou específicos autorizados na materia.
- Deseñar medidas de flexibilización na escolarización se é necesario.
- Desenvolvemento do protocolo de coordinación co profesorado que comparte co titular da materia os reforzos, apoios, adaptación, e outras medidas (coordinación cos PT/AL , con outro profesorado de apoio, co profesorado do agrupamento, etc.).

12. Elementos transversais

Na Educación Secundaria Obrigatoria traballárase, de modo xeral, sobre estes elementos transversais:

- A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento, e a educación cívica e constitucional traballaranse en todas as materias, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias de cada etapa.
- A consellería con competencias en materia de educación fomentará o desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade, e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social. Do mesmo xeito, promoverá a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto por igual aos homes e ás mulleres, e ás persoas con discapacidade, e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto
- ao Estado de dereito, o respecto e a consideración ás vítimas do terrorismo, e a prevención do terrorismo e de calquera tipo de violencia. A programación docente debe abranguer en todo caso a prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia, incluído o estudo do Holocausto xudeu como feito histórico.
- Evitaranse os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.
- A consellería con competencias en materia de educación fomentará as medidas para que o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.
- No ámbito da educación e a seguridade viaria, promoveranse accións para a mellora da convivencia e a prevención dos accidentes de tráfico, coa finalidade de que os/as alumnos/as coñezan os seus dereitos e deberes como usuarios/as das vías, en calidade de peóns, viaxeiros/as e condutores/as de bicicletas ou vehículos a motor, respecten as normas e os sinais, e se favoreza a convivencia, a tolerancia, a prudencia, o autocontrol, o diálogo e a empatía con actuacións adecuadas tendentes a evitar os accidentes de tráfico e as súas secuelas.

Nesta programación tentamos introducir todos os elementos transversais antes referidos no traballo de aula e o deseño de actividades e tarefas, procurando orientar estas cara ao desenvolvemento dalgunhas actitudes concretas:

- Fomentar a tolerancia intelectual para aceptar e estar abertos a obras, opinións, interpretacións e puntos de vista diferentes dos propios.
- Propugnar unha actitude de rexeitamento ante mensaxes que denotan unha discriminación sexual, racial, social etc.
- Difundir a análise de materiais impresos e audiovisuais como unha forma de comprender, integrar e relacionar os recursos verbais e plástico-visuais que empregan.
- Fomentar o emprego das tecnoloxías da información e a comunicación para mellorar a cultura plástico-visual e para expresar, de forma persoal e creativa, vivencias e emocións.
- Aprender a disfrutar do tempo de lecer dun xeito persoal e enriquecedor.
- Convidar á utilización creativa de recursos materiais variados do entorno, tanto convencionais como non convencionais.

13. Actividades complementarias e extraescolares

Aínda que en moitos casos este tipo de actividades son difíciles de programar con antelación pois dependen tanto do calendario do propio centro como do das entidades que organizan este tipo de eventos, facemos aquí unha pequena relación das que, como nestes últimos anos vimos realizando de modo regular:

- visitas a exposicións temporais de arte
- colaboración en actos e festivais do centro
- visitas a museos
- colaboración coa EDLG
- talleres creativos fóra de horario lectivo

- colaboracións con outros centros

Queremos indicar tamén que o Departamento participa regularmente na confección gráfica da Revista do Centro, unha actividade complementaria na que ven colaborando os últimos anos. Asimesmo, colabora co centro organizando e desenvolvendo tanto un taller de rock, onde se gravaron varios vídeos musicais, como un taller de radio e podcast.

En todo caso, o listado completo de actividades extraescolares será remitida á vicedirección para a súa oportuna inclusión na PXA.

14. Revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas

A Xefatura de Departamento fomentará a realización de procesos de autoavaliación ao final de cada curso que permita coñecer e valorar a percepción que os seus membros teñen das programacións didácticas de cara á súa revisión, avaliación, e modificación se é o caso, a fin de promover á súa mellora e posta en valor.

Un dos principais criterios de avaliación á hora de abordar o cumprimento da programación será o grao de desenvolvemento da mesma, tendo en conta tanto a presentación e asimilación de contidos, como o respecto á temporalización prevista. O Departamento reflectirá regularmente nas Actas das súas reunións información todos sobre estes puntos. Procurarase asimesmo que o grao de coordinación cos órganos responsables da planificación e desenvolvemento da actividade docente sexa a axeitada.

Tamén se contempla, se o Departamento o estima oportuno, a obtención directa de información, mediante cuestionarios distribuídos aos alumnos, sobre a calidade da práctica docente recibida.

Modelo de rúbrica para a avaliación das programacións didácticas

elementos a considerar e indicadores de percepción en relación á avaliación da programación didáctica	INDICADORES DE LOGRO			
	NON ACADADO	ACADADO		
	BAIXO	SUFICIENTE	MEDIO/ALTO	EXCELENTE
1. Adecuación do deseño das unidades didácticas, temas ou proxectos a partir dos elementos do currículo.				
2. Adecuación da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas / temas / proxectos.				
3. O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e a temporalización previstas.				
4. Adecuación da secuenciación dos estándares para cada unha das unidades, temas ou proxectos.				
5. Adecuación do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar.				
6. Assignación a cada estándar do peso correspondente na cualificación.				
7. Vinculación de cada estándar a un ou varios instrumentos para a súa avaliación.				
8. Asociación de cada estándar cos elementos transversais a desenvolver.				
9. Fixación dunha estratexia metodolóxica común para todo o departamento. [Só para ESO e bach.].				
10. Adecuación da secuencia de traballo na aula.				
11. Adecuación dos materiais didácticos utilizados.				
12. Adecuación do libro de texto (no caso de que se use).				
13. Adecuación do plan de avaliación inicial deseñado, incluídas as consecuencias da proba.				
14. Adecuación da proba de avaliación inicial, elaborada a partir dos estándares.				
15. Adecuación do procedemento de acreditación de coñecementos previos [Só para determinadas materias de 2º de bacharelato].				
16. Adecuación das pautas xerais establecidas para a				

avaliación continua: probas, traballos, etc.				
17. Adecuación dos criterios establecidos para a recuperación dun exame e dunha avaliación.				
18. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación final. [Só para ESO e bacharelato].				
19. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación extraordinaria. [Só para ESO e bach].				
20. Adecuación dos criterios establecidos para o seguimento de materias pendentes. [Só para ESO e bacharelato]				
21. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación desas materias pendentes. [Só para ESO e bacharelato]				
22. Adecuación dos exames, tendo en conta o valor de cada estándar.				
23. Adecuación dos programas de apoio, recuperación, etc. vinculados aos estándares.				
24. Adecuación das medidas específicas de atención ao alumnado con NEAE.				
25. Grao de desenvolvemento das actividades complementarias e extraescolares previstas.				
26. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos.				
27. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre os criterios de promoción.				
28. Adecuación do seguimento e da revisión da programación ao longo do curso.				
29. Contribución desde a materia ao plan de lectura do centro.				
30. Grao de integración das TIC no desenvolvemento da materia.				

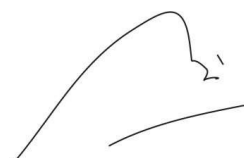
15. Glosario

<i>Desenvolvemento curricular</i>	2ª nivel de planificación curricular. Inclúese no PE.
<i>Programacións didácticas</i>	3º nivel de planificación. Realizada polos departamentos didácticos.
<i>Programación de aula</i>	4º nivel de planificación. Realizada polo profesorado.
<i>Programación didáctica</i>	Instrumento de planificación curricular específico de cada área que pretende ordenar o proceso de ensino - aprendizaxe do alumnado. Debe responder a estas cuestións: 1. Que, cando e como ensinar / 2. Que, cando e como avaliar / 3. Como atender á diversidade.
<i>Criterios de avaliación</i>	Referente específico para avaliar a aprendizaxe do alumnado. Describen aquilo que se quere valorar e que o alumnado debe lograr, tanto en coñecementos coma en competencias. Responden ao que se pretende conseguir en cada disciplina (art. 2.3. do Decreto 86/2015).
<i>Estándares de aprendizaxe</i>	Especificacións dos criterios de avaliación que permiten definir os resultados de aprendizaxe e que concretan o que o alumnado debe saber, comprender e saber facer en cada disciplina. Deben ser observables, medibles e avaliábeles, e permitir graduar o rendemento ou o logro alcanzado.
<i>Indicadores de logro</i>	Son especificacións dos estándares para graduar o seu nivel de adquisición. Forman parte dos criterios de cualificación de dito estándar. O instrumento máis idóneo para identificar esa graduación sería a rúbrica (art. 7.4 da Orde ECD 65/2015, BOE 29/1/2015). O docente é o responsable da súa definición e

	posta en práctica.
<i>Grao de consecución dun estándar</i>	Serve para sinalar o grao mínimo de consecución esixible dun estándar para superar a materia (art. 13.3d da Resolución 27/7/2015). Canto maior sexa o grao esixido de consecución, máis importante se considera o estándar.
<i>Criterios de cualificación e instrumentos</i>	Serven para ponderar “o valor” que se dá a cada estándar e a proporción que cada instrumento utilizado para avaliálo achega a ese valor.
<i>Procedementos e instrumentos</i>	Os procedementos de avaliación utilizables, como a observación sistemática do traballo do alumnado, as probas orais e escritas, o portfolio, os protocolos de rexistro ou os traballos de clase, permitirán a integración de todas as competencias nun marco de avaliación coherente (art. 7.6, terceiro parágrafo, da Orde ECD 65/2015).
<i>Rúbrica</i>	Instrumento de avaliación que permite coñecer o grao de adquisición dunha aprendizaxe ou dunha competencia.
<i>Portfolio</i>	Achega de producións dun alumno/a.
<i>Graduación dos estándares</i>	Para identificar o progreso dos estándares ao longo dunha etapa.
<i>Perfil de área</i>	Conxunto de estándares de aprendizaxe avaliábeis que ten unha área ou materia. Dado que os estándares de aprendizaxe avaliábeis pónense en relación coas competencias, este perfil permitirá identificar aquelas competencias que se desenvolven a través desa área ou materia (art. 5.6 Orde ECD 65/2015). Son a referencia para a programación, a avaliación e o reforzo.
<i>Perfil competencial</i>	Conxunto de estándares de diferentes áreas relacionados coa mesma competencia clave (art. 5.7 Orde ECD 65/2015).
<i>Avaliación das competencias</i>	A avaliación do grao de adquisición das competencias debe estar integrada coa avaliación dos contidos, na medida en que ser competente supón mobilizar os coñecementos, destrezas, actitudes e valores (art. 7.3 da Orde ECD 65/2015).
<i>Nivel de desempeño das competencias</i>	Poderanse medir a través dos indicadores de logro, tales como rúbricas ou escalas de avaliación [...] que teñan en conta á atención á diversidade (art. 7.4 da Orde ECD/65/2015).
<i>Tarefa</i>	É a acción ou conxunto de accións orientadas á resolución dunha situación ou problema, nun contexto definido, combinando todos os saberes dispoñibles para elaborar un produto relevante. As tarefas integran actividades e exercicios.
<i>Identificación de contidos e criterios</i>	Exemplo: B1.1: B1: Bloque de contido / 1: Número de contido dun bloque.
<i>Identificación de estándares</i>	Exemplo: EPVB1.1.2 EPV: Abreviatura da área: Educación Plástica e Visual B1. Bloque de contidos do que xorde o estándar. 1. Número do criterio de avaliación que orixina o estándar.

Sen máis que engadir, e dacordo no exposto,

Os membros do Departamento,

Neda, 19 de setembro de 2022

UNIDADES DIDÁCTICAS

Educación Plástica, Visual e Audiovisual

Unidade 1

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descrición dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

temporalizacion									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
a-c-d e-h	B1.1. A linguaxe plástica e visual na creación da composición artística.	B1.1. Realizar composicións creativas, individuais e en grupo, que evidencien as capacidades expresivas da linguaxe plástica e visual, desenvolvendo a creatividade e expresándoa preferentemente coa subxectividade da súa linguaxe persoal ou empregando os códigos, a terminoloxía e os procedementos da linguaxe visual e plástica, co fin de enriquecer as súas posibilidades de comunicación.
a-d-g-n	B1.2. Leis da composición. B1.3. Leis da composición: movemento, ritmo e liñas de forza. B1.4. Cor como ferramenta simbólica.	B1.2. Realizar obras plásticas experimentando e utilizando diferentes soportes e técnicas, tanto analóxicas coma dixitais, valorando o esforzo de superación que supón o proceso creativo.

Cadro1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalgunha sesión lectiva.

Cadro 2. Oxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B1.1.	EPVAB1.1.1. Realiza composicións artísticas seleccionando e utilizando os elementos da linguaxe plástica e visual.	CCEC
B1.2	EPVAB1.2.1. Aplica as leis de composición, creando esquemas de movementos e ritmos, empregando os materiais e as técnicas con precisión.	CCEC
	EPVAB1.2.2. Estuda e explica o movemento e as liñas de forza dunha imaxe.	CCEC
	EPVAB1.2.3. Cambia o significado dunha imaxe por medio da cor.	CCEC

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da a correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliábeis correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
EPVAB1.1.1. Realiza composicións artísticas seleccionando e utilizando os elementos da linguaxe plástica e visual.	Elaborar alomenos dúas composicións con elementos da linguaxe plástica e visual.	CCEC	ABD
EPVAB1.2.1. Aplica as leis de composición, creando esquemas de movementos e ritmos, empregando os materiais e as técnicas con precisión.	Elaborar dous exemplos de composición sinxela con diferentes materiais	CCEC	ABD
EPVAB1.2.2. Estuda e explica o movemento e as liñas de forza dunha imaxe.	Realizar unha composición cun exemplo claro de liñas de forza	CCEC	ABD
EPVAB1.2.3. Cambia o significado dunha imaxe por medio da cor.	Crear un cambio claro de significado empregando a cor nunha imaxe dada	CCEC	ABD

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

<i>asignatura/grupo:</i>		Educación plástica e visual 4º ESO				<i>bloque de contidos:</i>	1
<i>unidade didáctica:</i>		UNIDADE 1					
EEAA	IIAA	INDICADORES DE LOGRO					
		NON ACADADO		ACADADO			
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE		
EPVAB1.1.1.	ABD	Elaborar un exemplo con elementos da linguaxe plástica e visual.	Elaborar dous exemplos con elementos da linguaxe plástica e visual.	Elaborar máis de dúas obras con elementos da linguaxe plástica e visual.	Elaborar varios exemplos con elementos plásticos.e explicalos por escrito		
EPVAB1.2.1.	ABD	Crear un caso de composición sinxela con diferentes materiais	Crear dous casos de composición sinxela con diferentes materiais	Crear máis de dous casos de composición sinxela con diferentes materiais	Crear múltiples casos de composición e explicalos por escrito		
EPVAB1.2.2.	ABD	Realizar algunha composición con liñas de forza abocetadas	Realizar alomenos unha composición cun exemplo claro de liñas de forza	Realizar máis dunha composición cun exemplo claro de liñas de forza	Realizar varios exemplos con liñas de forza e explicalas por escrito		
EPVAB1.2.3.	ABD	Crear un cambio claro de significado empregando a cor nunha imaxe dadas	Crear un cambio claro de significado empregando a cor en dúas imaxes dadas	Crear un cambio claro de significado empregando a cor en tres imaxes dadas	Cambiar o significado en imaxes dadas usando a cor e explicalas por escrito		

cualificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro exponse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estandar.

Unidade 2

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descripción dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

temporalización									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
b-c-e g-n	B1.5. Técnicas de expresión gráfico-plásticas. Experimentación con diversos materiais. B1.6. Interese pola investigación sobre materiais, soportes, técnicas e ferramentas con fins concretos, así como a utilización das tecnoloxías da información nas creación propias. B1.7. Iniciativa, creatividade e autoesixencia no proceso de produción propio.	B1.3. Elixir os materiais e as técnicas máis axeitadas para elaborar unha composición sobre a base duns obxectivos prefixados e da autoavaliación continua do proceso de realización.
b-c-e g-n	B1.8. Seguimento do proceso de creación: bosquejo, proxecto, presentación final e avaliación (reflexión propia e avaliación colectiva). B1.9. Elaboración de proxectos plásticos de forma cooperativa.	B1.4. Realizar proxectos plásticos que comporten unha organización de forma cooperativa, valorando o traballo en equipo coma fonte de riqueza na creación artística.
d-f-l n	B1.10. Lectura e valoración de obras artísticas e imaxes en distintos soportes. B1.11. Análise de distintas obras de arte situándoas na época, na técnica e no estilo aos que pertencen. Valoración do patrimonio artístico.	B1.5. Recoñecer en obras de arte a utilización de elementos e técnicas de expresión, apreciar os estilos artísticos, valorar o patrimonio artístico e cultural como un medio de comunicación e satisfacción individual e colectiva, e contribuír á súa conservación a través do respecto e divulgación das obras de arte.

Cadro1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalgunha sesión lectiva.

Cadro 2. Oxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B1.3.	EPVAB1.3.1. Coñece e elixe os materiais máis axeitados para a realización de proxectos artísticos.	CCEC CSIEE
	EPVAB1.3.2. Utiliza con propiedade os materiais e os procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación ás linguaxes gráfico-plásticas, mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	CCEC CSIEE CAA CD
B1.4	EPVAB1.4.1. Entende o proceso de creación artística e as súas fases, e aplícao á produción de proxectos persoais e de grupo.	CSIEE CCEC
B1.5.	EPVAB1.5.1. Explica, empregando unha linguaxe axeitada, o proceso de creación dunha obra artística, e analiza os soportes, os materiais e as técnicas gráfico-plásticas que constitúen a imaxe, así como os seus elementos compositivos.	CSIEE CCEC
	EPVAB1.5.2. Analiza e le imaxes de obras de arte e sitúaaas no período ao que pertencen.	CSIEE CCEC

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da a correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliábles correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
EPVAB1.3.1. Coñece e elixe os materiais máis axeitados para a realización de proxectos artísticos.	Elaborar alomenos dous exemplos con técnica mixta	CCEC CSIEE	ABD
EPVAB.1.3.2. Utiliza con propiedade os materiais e os procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación ás linguaxes gráfico-plásticas, mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	Coñecer o uso correcto de catro técnicas gráfico-plásticas de uso común	CCEC CSIEE CAA CD	ABD
EPVAB1.4.1. Entende o proceso de creación artística e as súas fases, e aplícao á produción de proxectos persoais e de grupo.	Realizar dous proxectos individuais e/ou colectivos	CSIEE CCEC	ABD
EPVAB1.5.1. Explica, empregando unha linguaxe axeitada, o proceso de creación dunha obra artística, e analiza os soportes, os materiais e as técnicas gráfico-plásticas que constitúen a imaxe, así como os seus elementos compositivos.	Recoñecer e analizar a técnica e elementos de dúas imaxes dadas	CSIEE CCEC	ABD
EPVAB1.5.2. Analiza e le imaxes de obras de arte e sitúaaas no período ao que pertencen.	Identificar e analizar dúas obras alomenos	CSIEE CCEC	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMIENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

asignatura/grupo:		Educación plástica e visual 4º ESO				bloque de contidos:	1
unidade didáctica:		UNIDADE 2					
EEAA	IIAA	INDICADORES DE LOGRO					
		NON ACADADO		ACADADO			
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE		
EPVAB1.3.1	ABD	Elaborar alomenos un exemplo con técnica mixta e materiais varios	Elaborar alomenos dous exemplos con técnica mixta e materiais varios	Elaborar alomenos tres exemplos con técnica mixta e materiais varios	Elaborar alomenos dous exemplos con técnica mixta e explicalos por escrito		
EPVAB1.3.2	ABD	Coñecer o uso de menos de catro técnicas ou non explicalas axeitadamente	Coñecer o uso correcto de catro técnicas gráfico-plásticas de uso común	Coñecer o uso correcto de cinco técnicas gráficas e explicalo oralmente	Coñecer o uso correcto de seis técnicas gráficas e explicalo por escrito		
EPVAB1.4.1	ABD	Realizar un proxecto individual e/ou colectivo	Realizar dous proxectos individuais e/ou colectivos	Realizar tres proxectos individuais e/ou colectivos	Realizar dous proxectos individuais e/ou colectivos e explicalos por escrito		
EPVAB1.5.1	ABD	Recoñecer e analizar a técnica e elementos dunha imaxe dada	Recoñecer e analizar a técnica e elementos de dúas imaxes dadas	Recoñecer e analizar a técnica e elementos de tres ou máis imaxes	Recoñecer e analizar varias imaxes dadas e explicalo por escrito		
EPVAB1.5.2	ABD	Identificar e analizar unha obra alomenos	Identificar e analizar dúas obras alomenos	Identificar e analizar tres obras alomenos	Identificar e analizar varias obras e explicalo por escrito		

cualificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro expónse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estándar.

Unidade 3

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descripción dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

temporalizacion									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
b-f-g n-o	B2.1. Utensilios de debuxo técnico: estudo e manexo. B2.2. Trazados xeométricos: cuadriláteros, polígonos regulares e división da circunferencia. B2.3. Tanxencias e enlaces. B2.4. Aplicación dos procedementos de trazado de cuadriláteros, polígonos, tanxencias e enlaces no deseño de motivos xeométricos.	B2.1. Analizar a configuración de deseños realizados con formas xeométricas planas, creando composicións onde interveñan diversos trazados xeométricos, utilizando con precisión e limpeza os materiais de debuxo técnico.

Cadro1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalgunha sesión lectiva.

Cadro 2. Oxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B2.1	EPVAB2.1.1. Diferencia o sistema de debuxo descritivo do perceptivo.	CAA CMCC T
	EPVAB2.1.2. Resolve problemas sinxelos referidos a cuadriláteros e polígonos utilizando con precisión os materiais de debuxo técnico.	CAA CMCC T
	EPVAB2.1.3. Resolve problemas básicos de tanxencias e enlaces.	CAA CMCC T
	EPVAB2.1.4. Resolve e analiza problemas de configuración de formas xeométricas planas e aplicación á creación de deseños persoais.	CAA CMCC T

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da a correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliábeis correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
EPVAB2.1.1. Diferencia o sistema de debuxo descritivo do perceptivo.	Diferenciar alomenos dous casos de debuxo descritivo e dous de perceptivo	CAA CMCCT	ABD
EPVAB2.1.2. Resolve problemas sinxelos referidos a cuadriláteros e polígonos utilizando con precisión os materiais de debuxo técnico.	Resolver alomenos catro exemplos de polígonos	CAA CMCCT	ABD
EPVAB2.1.3. Resolve problemas básicos de tanxencias e enlaces.	Resolver alomenos dous casos de tanxencias sinxelos	CAA CMCCT	ABD
EPVAB2.1.4. Resolve e analiza problemas de configuración de formas xeométricas planas e aplica ao á creación de deseños persoais.	Realizar dous deseños con formas xeométricas planas	CAA CMCCT	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro

necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxeutor de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a) avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b) rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

<i>asignatura/grupo:</i>		Educación plástica e visual 4º ESO				<i>bloque de contidos:</i>	2
<i>unidade didáctica:</i>		UNIDADE 3					
EEAA	IIAA	INDICADORES DE LOGRO					
		NON ACADADO		ACADADO			
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE		
EPVAB2.1.1	ABD	Diferenciar un caso de debuxo descritivo e un de perceptivo	Diferenciar dous casos de debuxo descritivo e dous de perceptivo	Diferenciar tres casos de debuxo descritivo e dous de perceptivo	Diferenciar debuxos descritivos e perceptivos e explicalos por escrito		
EPVAB2.1.2	ABD	Coñecer o uso de menos de catro técnicas ou non explicalas axeitadamente	Resolver alomenos catro exemplos de polígonos	Coñecer o uso correcto de cinco técnicas gráficas e explicalo oralmente	Coñecer o uso correcto de seis técnicas gráficas e explicalo por escrito		
EPVAB2.1.3	ABD	Resolver alomenos un caso de tanxencias sinxelo	Resolver alomenos dous casos de tanxencias sinxelos	Resolver alomenos tres casos de tanxencias sinxelos	Resolver máis de tres casos de tanxencias sinxelos		
EPVAB2.1.4	ABD	Realizar un deseño con formas xeométricas planas sinxelas	Realizar dous deseños con formas xeométricas planas sinxelas	Realizar tres deseños con formas xeométricas planas sinxelas	Realizar tres deseños con formas xeométricas planas complexas e elaboradas		

cualificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Neste cadro exponse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estandar.

Unidade 4

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descrición dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

temporalización									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
b-f-g o	B2. 5. Interpretación das pezas a través das súas vistas diédricas. B2.6. Trazado, medidas e posición correctas das vistas de pezas sinxelas. Liñas vistas e ocultas. Esbozo á man alzada e con utensilios de debuxo técnico. B2.7. Perspectiva cabaleira. Posición dos eixes e coeficiente de redución. Liñas vistas e ocultas. Rotulaxe. Escalas. B2.8. Sistema axonométrico: isometría. Posición dos eixes. Liñas vistas e ocultas. Rotulaxe. Escalas. B2.9. Perspectiva cónica central. B2.10. Perspectiva cónica oblicua. B2.11. Análise das posibilidades da posición do punto de vista.	B2.2. Diferenciar e utilizar os sistemas de representación gráfica, recoñecendo a utilidade do debuxo de representación obxectiva no ámbito das artes, a arquitectura, o deseño e a enxeñaría.
b-e-i o	B2.12. Debuxo asistido por computador. Trazado de pezas planas e tridimensionais sinxelas.	B2.3. Utilizar programas de debuxo por computador para construír trazados xeométricos e pezas sinxelas nos sistemas de representación.

Cadro1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalgunha sesión lectiva.

Cadro 2. Oxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B2.2	EPVAB2.2.1. Visualiza formas tridimensionais definidas polas súas vistas principais.	CAA CMCCT
	EPVAB2.2.2. Debuxa as vistas (alzado, planta e perfil) de figuras tridimensionais sinxelas.	CAA CMCCT
	EPVAB2.2.3. Debuxa perspectivas de formas tridimensionais, utilizando e seleccionando o sistema de representación máis axeitado.	CAA CMCCT
	EPVAB2.2.4. Realiza perspectivas cónicas frontais e oblicuas, elixindo o punto de vista máis adecuado.	CAA CMCCT
B2.3	EPVAB2.3.1. Utiliza as tecnoloxías da información e da comunicación para a creación de deseños xeométricos sinxelos.	CAA CMCCT

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliábeis correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
EPVAB2.2.1. Visualiza formas tridimensionais definidas polas súas vistas principais.	Realizar dous debuxos de figuras a partir de vistas	CAA CMCCT	ABD
EPVAB2.2.2. Debuxa as vistas (alzado, planta e perfil) de figuras tridimensionais sinxelas.	Croquizar as vistas de alomenos dúas figuras	CAA CMCCT	ABD
EPVAB2.2.3. Debuxa perspectivas de formas tridimensionais, utilizando e seleccionando o sistema de representación máis axeitado.	Trazar a perspectiva de alomenis dúas pezas	CAA CMCCT	ABD
EPVAB2.2.4. Realiza perspectivas cónicas frontais e oblicuas, elixindo o punto de vista máis adecuado.	Debuxar dúas perspectivas cónicas, oblícua e frontal	CAA CMCCT	ABD
EPVAB2.3.1. Utiliza as tecnoloxías da información e da comunicación para a creación de deseños xeométricos sinxelos.	Crear dous deseños usando recursos das TIC	CAA CMCCT	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

<i>asignatura/grupo:</i>		Educación plástica e visual 4º ESO			<i>bloque de contidos:</i>	2
<i>unidade didáctica:</i>		UNIDADE 4				
EEAA	IAA	INDICADORES DE LOGRO				
		NON ACADADO	ACADADO			
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE	
EPVAB2.2.1	ABD	Realizar un debuxo de figuras a partir das vistas	Realizar dous debuxos de figuras a partir das vistas	Realizar tres debuxos de figuras a partir das vistas	Realizar tres ou máis debuxos a partir de vistas	
EPVAB2.2.2	ABD	Croquizar as vistas de alomenos unha figuras	Croquizar as vistas de alomenos dúas figuras	Croquizar as vistas de alomenos tres figuras	Croquizar as vistas de catro ou máis figuras	
EPVAB2.2.3	ABD	Trazar a perspectiva de alomenos unha peza	Trazar a perspectiva de alomenos dúas pezas	Trazar a perspectiva de alomenos tres pezas	Trazar a perspectiva de catro ou máis pezas	
EPVAB2.2.4	ABD	Debuxar alomenos unha perspectiva cónica, oblícuca ou frontal	Debuxar dúas perspectivas cónicas, oblícuca e frontal	Debuxar tres perspectivas cónicas, oblícuas ou frontais	Debuxar catro perspectivas cónicas, oblícuas e frontais	
EPVAB2.3.1	ABD	Crear un deseño usando recursos das TIC	Crear dous deseños usando recursos das TIC	Crear tres deseños usando recursos das TIC	Crear máis de tres deseños usando recursos das TIC	

calificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro expónse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estándar.

Unidade 5

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descripción dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

<i>temporalización</i>									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación</i>		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
a-c-d f-h-l	B3.1. Análise das linguaxes visuais cotiás (arte, deseño, publicidade, etc.). B3. 2. Fases do proceso de deseño. B3.3. Análise da estética e a funcionalidade do deseño industrial de obxectos. B3.4. Análise da estética e funcionalidade do feísmo arquitectónico.	B3.1. Percibir e interpretar criticamente as imaxes e as formas do seu ámbito cultural, con sensibilidade cara ás súas calidades plásticas, estéticas e funcionais, e apreciando o proceso de creación artística, en obras propias e alleas, e distinguir e valorar as súas fases.
c-e-g i	B3.5. Campos de aplicación do deseño.	B3.2. Identificar os elementos que forman a estrutura da linguaxe do deseño.

Cadro 1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalgunha sesión lectiva.

Cadro 2. Oxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B3.1	EPVAB3.1.1. Coñece os elementos e as finalidades da comunicación visual.	CSIEE CCEC
	EPVAB3.1.2. Observa e analiza os obxectos do contorno na súa vertente estética, de funcionalidade e de utilidade, utilizando a linguaxe visual e verbal.	CCEC
B3.2	EPVAB3 2.1. Identifica e clasifica obxectos en función da familia ou a rama do deseño.	CSIEE CCEC

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da a correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliábeis correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
EPVAB3.1.1. Coñece os elementos e as finalidades da comunicación visual.	Explicar dous elementos da comunicación visual	CSIEE CCEC	ABD
EPVAB3.1.2. Observa e analiza os obxectos do contorno na súa vertente estética, de funcionalidade e de utilidade, utilizando a linguaxe visual e verbal.	Analizar dous obxectos do contorno en termos visuais	CCEC	ABD
EPVAB3.2.1. Identifica e clasifica obxectos en función da familia ou a rama do deseño.	Identificar dous obxectos de deseño de uso cotián	CSIEE CCEC	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMIENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

<i>asignatura/grupo:</i>		Educación plástica e visual 4º ESO			<i>bloque de contidos:</i> 3	
<i>unidade didáctica:</i>		UNIDADE 5				
EEAA	IIAA	INDICADORES DE LOGRO				
		NON ACADADO		ACADADO		
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE	
EPVAB3.1.1	ABD	Explicar alomenos un elemento básico da comunicación visual	Explicar dous elementos básicos da comunicación visual	Explicar tres elementos básicos da comunicación visual	Explicar varios elementos da comunicación visual e expresalo por escrito	
EPVAB3.1.2	ABD	Analizar un obxecto do contorno en termos visuais	Analizar dous obxectos do contorno en termos visuais	Analizar alomenos tres obxectos do contorno en termos visuais	Analizar varios obxectos do contorno en termos visuais e explicalo por escrito	
EPVAB3.2.1	ABD	Identificar un obxecto de deseño de uso cotián	Identificar dous obxectos de deseño de uso cotián	Identificar tres obxectos de deseño de uso cotián	Identificar varios obxectos de deseño de uso cotián e explicalo por escrito	

cualificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro exponse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estandar.

Unidade 6

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descripción dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

temporalizacion									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
b-e-f i	B3.6. Deseño de composicións modulares utilizando trazados xeométricos. B3.7. Compoñentes da imaxe corporativa: nome, cor, tipografía, logotipo, deseño, etc. B3.8. Secuenciación e elaboración de proxectos creativos adaptados ás áreas do deseño. B3.9. Informática ao servizo dos proxectos de deseño. B3.10. Planificación dun proxecto artístico.	B3.3. Realizar composicións creativas que evidencien as calidades técnicas e expresivas da linguaxe do deseño adaptándoas ás áreas, e valorando o traballo en equipo para a creación de ideas orixinais.

Cadro1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalgunha sesión lectiva.

Cadro 2. Oxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B3.3	EPVAB3.3.1. Realiza distintos tipos de deseño e composicións modulares utilizando as formas xeométricas básicas, estudando a organización do plano e do espazo.	CSIEE CCEC
	EPVAB3.3.2. Coñece e planifica as fases de realización da imaxe corporativa dunha empresa.	CSIEE CCEC
	EPVAB3.3.3. Realiza composicións creativas e funcionais adaptándoas ás áreas do deseño, valorando o traballo organizado e secuenciado na realización de calquera proxecto, así como a exactitude, a orde e a limpeza nas representacións gráficas.	CSIEE CCEC
	EPVAB3.3.4. Utiliza as novas tecnoloxías da información e da comunicación para levar a cabo os seus propios proxectos artísticos de deseño.	CD CSIEE CCEC
	EPVAB3.3.5. Planifica os pasos na realización de proxectos artísticos e respecta o realizado por compañeiros e compañeiras.	CSIEE CCEC

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da a correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliábeis correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
EPVAB3.3.1. Realiza distintos tipos de deseño e composicións modulares utilizando as formas xeométricas básicas, estudando a organización do plano e do espazo.	Elaborar alomenos dúas composicións modulares xeométricas	CSIEE CCEC	ABD
EPVAB3.3.2. Coñece e planifica as fases de realización da imaxe corporativa dunha empresa.	Realizar dous bocetos de imaxe corporativa	CSIEE CCEC	ABD
EPVAB3.3.3. Realiza composicións creativas e funcionais adaptándoas ás áreas do deseño, valorando o traballo organizado e secuenciado na realización de calquera proxecto, así como a exactitude, a orde e a limpeza nas representacións gráficas.	Realizar un proxecto de deseño completo nas súas distintas fases	CSIEE CCEC	ABD
EPVAB3.3.4. Utiliza as novas tecnoloxías da información e da comunicación para levar a cabo os seus propios proxectos artísticos de deseño.	Realizar dous proxectos de deseño con recursos TIC	CD CSIEE CCEC	ABD
EPVAB3.3.5. Planifica os pasos na realización de proxectos artísticos e respecta o realizado por compañeiros e compañeiras.	Abocetar dúas planificacións de proxectos artísticos	CSIEE CCEC	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

asignatura/grupo:		Educación plástica e visual 4º ESO			bloque de contidos:	3
unidade didáctica:		UNIDADE 6				
EEAA	IIAA	INDICADORES DE LOGRO				
		NON ACADADO	ACADADO			
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE	
EPVAB3.3.1	ABD	Elaborar alomenos unha composición modular xeométricas	Elaborar alomenos dúas composicións modulares xeométricas	Elaborar alomenos tres composicións modulares xeométricas	Elaborar alomenos catro composicións modulares xeométricas	
EPVAB3.3.2	ABD	Realizar alomenos un boceto de imaxe corporativa	Realizar alomenos dous bocetos de imaxe corporativa	Realizar como mínimo tres bocetos de imaxe corporativa	Realizar dous bocetos de imaxe corporativa e explicalos por escrito	
EPVAB3.3.3	ABD	Realizar un proxecto de deseño incompleto nas súas fases	Realizar un proxecto de deseño completo nas súas distintas fases	Realizar dous proxectos de deseño completos nas súas distintas fases	Realizar un proxecto de deseño coas súas distintas fases e explicalos por escrito	
EPVAB3.3.4	ABD	Realizar alomenos un proxecto de deseño con recursos TIC	Realizar alomenos dous proxectos de deseño con recursos TIC	Realizar alomenos tres proxectos de deseño con recursos TIC	Realizar dous proxectos de deseño con recursos TIC e explicalos por escrito	
EPVAB3.3.5	ABD	Elaborar en boceto unha planificación de proxectos artísticos	Elaborar en boceto dúas planificacións de proxectos artísticos	Elaborar con acabado definitivo un proxecto artístico planificado	Culminar un proxecto artístico planificado e explicalos por escrito	

cualificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro expónse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estándar.

Unidade 7

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descripción dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

<i>temporalizacion</i>									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación</i>		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
a-h-n ñ	B4.1. Tipos de planos cinematográficos. Análise dos factores expresivos e a súa simboloxía. B4.2. Realización dun storyboard	B4.1. Identificar os elementos que forman a estrutura narrativa e expresiva básica da linguaxe audiovisual e multimedia, e describir correctamente os pasos necesarios para a produción dunha mensaxe audiovisual, e valorando o labor de equipo.
e-l-n o	B4.3. Estudo de planos, angulacións e movementos de cámara no cine. B4.4. Criterios estéticos na elaboración de fotografías. B4.5. Finalidade expresiva das imaxes fotoxomásticas.	B4.2. Recoñecer os elementos que integran as linguaxes audiovisuais e as súas finalidades.

Cadro1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalgunha sesión lectiva.

Cadro 2. Oxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B4.1	EPVAB4.1.1. Analiza os tipos de plano que aparecen en películas cinematográficas, valorando os seus factores expresivos.	CD CSIEE CCEC
	EPVAB4.1.2. Realiza un storyboard a modo de guión para a secuencia dunha película.	CSIEE
B4.2	EPVAB4.2.1. Ve películas cinematográficas nas que identifica e analiza os planos, as angulacións e os movementos de cámara.	CD CSIEE CCEC
	EPVAB.4.2.2. Analiza e realiza fotografías, tendo en conta criterios estéticos.	CD CSIEE CCEC
	EPVAB4.2.3. Compila imaxes de prensa e analiza as súas finalidades.	CD CSIEE CCEC

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da a correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliábeis correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
EPVAB4.1.1. Analiza os tipos de plano que aparecen en películas cinematográficas, valorando os seus factores expresivos.	Analizar alomenos dous tipos de plano nunha película	CD CSIEE CCEC	ABD
EPVAB4.1.2. Realiza un storyboard a modo de guión para a secuencia dunha película.	Elaborar dous storyboards sinxelos en boceto	CSIEE	ABD
EPVAB4.2.1. Ve películas cinematográficas nas que identifica e analiza os planos, as angulacións e os movementos de cámara.	Identificar tres planos alomenos nunha película	CD CSIEE CCEC	ABD
EPVAB4.2.2. Analiza e realiza fotografías, tendo en conta criterios estéticos.	Realizar alomenos catro fotografías	CD CSIEE CCEC	ABD
EPVAB4.2.3. Compila imaxes de prensa e analiza as súas finalidades.	Analizar alomenos tres imaxes de prensa	CD CSIEE CCEC	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

asignatura/grupo:		Educación plástica e visual 4º ESO			bloque de contidos:	4
unidade didáctica:		UNIDADE 7				
EEAA	IIAA	INDICADORES DE LOGRO				
		NON ACADADO	ACADADO			
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE	
EPVAB4.1.1	ABD	Analizar alomenos un tipo de plano como mínimo nunha película	Analizar alomenos dous tipos de plano nunha película	Analizar alomenos tres tipos de plano nunha película	Analizar máis de tres tipos de plano nunha película e explicalo por escrito	
EPVAB4.1.2	ABD	Elaborar un storyboards sinxelos en boceto	Elaborar dous storyboards sinxelos en boceto	Elaborar tres storyboards sinxelos en boceto	Elaborar catro ou máis storyboards sinxelos en boceto	
EPVAB4.2.1	ABD	Identificar dous planos ou ángulos de cámara alomenos nunha película	Identificar alomenos tres planos ou ángulos de cámara nunha película	Identificar alomenos catro planos ou ángulos de cámara nunha película	Identificar máis de catro planos ou ángulos de cámara nunha película	
EPVAB4.2.2	ABD	Realizar alomenos tres fotografías	Realizar alomenos catro fotografías	Realizar alomenos cinco fotografías	Realizar seis ou máis fotografías e explicalas por escrito	
EPVAB4.2.3	ABD	Analizar alomenos dúas imaxes de prensa	Analizar alomenos tres imaxes de prensa	Analizar alomenos catro imaxes de prensa	Analizar alomenos catro imaxes de prensa e explicalas por escrito	

cualificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro expónse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estándar.

Unidade 8

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descripción dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

temporalizacion									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
a-e-f g	B4.6. Creación dixital de imaxes. B4.7. Deseño dun proxecto publicitario. B4.8. Desenvolvemento dun proxecto persoal.	B4.3. Realizar composicións creativas a partir de códigos utilizados en cada linguaxe audiovisual, amosando interese polos avances tecnolóxicos vinculados a estas linguaxes.
a-c-d f-h-n o	B4.9. Análise crítica da linguaxe publicitar	B4.4. Amosar unha actitude crítica ante as necesidades de consumo creadas pola publicidade, rexeitando os elementos desta que supoñan discriminación sexual, social ou racial.

Cadro1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalgunha sesión lectiva.

Cadro 2. Oxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B4.3	EPVAB4.3.1. Elabora imaxes dixitais utilizando programas de debuxo por computador.	CD CSIEE CCEC
	EPVAB4.3.2. Proxecta un deseño publicitario utilizando os elementos da linguaxe gráfico-plástica.	CD CSIEE CCEC
	EPVAB4.3.3. Realiza un proxecto persoal seguindo o esquema do proceso de creación.	CAA CD CSIEE CCEC
B4.4	EPVAB4.4.1. Analiza elementos publicitarios cunha actitude crítica desde o coñecemento dos elementos que os compoñen.	CD CSIEE CCEC

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da a correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliábeis correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
EPVAB4.3.1. Elabora imaxes dixitais utilizando programas de debuxo por computador.	Elaborar alomenos dúas imaxes por ordenador	CD CSIEE CCEC	ABD
EPVAB4.3.2. Proxecta un deseño publicitario utilizando os elementos da linguaxe gráfico-plástica.	Realizar en boceto dous proxectos publicitarios	CD CSIEE CCEC	ABD
EPVAB4.3.3. Realiza un proxecto persoal seguindo o esquema do proceso de creación.	Abocetar alomenos dous proxectos persoais	CAA CD CSIEE CCEC	ABD
EPVAB4.4.1. Analiza elementos publicitarios cunha actitude crítica desde o coñecemento dos elementos que os compoñen.	Analizar alomenos dous exemplos publicitarios	CD CSIEE CCEC	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

<i>asignatura/grupo:</i>		Educación plástica e visual 4º ESO			<i>bloque de contidos:</i>	4
<i>unidade didáctica:</i>		UNIDADE 8				
EEAA	IIAA	INDICADORES DE LOGRO				
		NON ACADADO	ACADADO			
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE	
EPVAB4.3.1	ABD	Elaborar alomenos uha imaxe por ordenador	Elaborar alomenos dúas imaxes por ordenador	Elaborar alomenos tres imaxes por ordenador	Elaborar alomenos dúas imaxes por ordenador e explicalas por escrito	
EPVAB4.3.2	ABD	Realizar en boceto dalomenos un proxecto publicitarios	Realizar en boceto alomenos dous proxectos publicitarios	Realizar en boceto alomenos tres proxectos publicitarios	Realizar en acabado un proxecto publicitario e explicalo por escrito	
EPVAB4.3.3	ABD	Abocetar alomenos un proxecto persoal	Abocetar alomenos dous proxectos persoais	Abocetar alomenos tres proxectos persoais	Realizar en acabado un proxecto persoal e explicalo por escrito	
EPVAB4.4.1	ABD	Analizar alomenos un exemplo publicitario	Analizar alomenos dous exemplos publicitarios	Analizar alomenos tres exemplos publicitarios	Analizar alomenos tres exemplos publicitarios e explicalos por escrito	

calificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro expónse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estándar.

**CADROS UNIDADES DIDÁCTICAS
EPVA 4º ESO**

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																				
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES				PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN													
Obxectivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.	
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B
a-c-d e-h	B1.1	B1.1.	CCEC	EPVAB1.1.1. Realiza composicións artísticas seleccionando e utilizando os elementos da linguaxe plástica e visual..	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	
a-d-g-n	B1.2 B1.3 B1.4	B1.2	CCEC	EPVAB1.2.1. Aplica as leis de composición, creando esquemas de movementos e ritmos, empregando os materiais e as técnicas con precisión.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	
			CCEC	EPVAB1.2.2. Estuda e explica o movemento e as liñas de forza dunha imaxe.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	
			CCEC	EPVAB1.2.3. Cambia o significado dunha imaxe por medio da cor.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	

COMPETENCIAS CLAVE

CCL	Comunicación lingüística
CMCCT	Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
CD	Competencia dixital
CAA	Competencia aprender a aprender
CSC	Competencias sociais e cívicas
CSIEE	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
CCEC	Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

A	observación directa e/ou indirecta
B	valoración individual cuantitativa
C	valoración individual cualitativa
D	valoración colectiva cuantitativa
E	valoración colectiva cualitativa
F	procedimentos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

a	avaliación de probas de contidos
b	rúbricas/escalas de valoración
c	debates e postas en común
d	proxectos individuais e de grupo
e	proxectos multimedia
f	enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

	CUANTITATIVA
A	probas de avaliación de contidos
	CUALITATIVA
B	rúbricas/escalas de valoración e observación

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																					
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES				PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN														
Obxectivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.		
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B	
b-c-e g-n-b c-e-n	B1.5 B1.6 B1.7	B1.1.3	CCEC	EPVAB1.3.1. Coñece e elixe os materiais máis axeitados para a realización de proxectos artísticos.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X		
			CSIEE																		
			CCEC	EPVAB1.3.2. Utiliza con propiedade os materiais e os procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación ás linguaxes gráfico-plásticas, mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
			CSIEE																		
			CAA																		
CD																					
d-f-l n	B1.8 B1.9	B1.1.4	CSIEE	EPVAB1.4.1. Entende o proceso de creación artística e as súas fases, e aplica a produción de proxectos persoais e de grupo.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
			CCEC																		
b-c-e g-n	B1.10 B1.11	B1.1.5	CSIEE	EPVAB1.5.1. Explica, empregando unha linguaxe axeitada, o proceso de creación dunha obra artística, e analiza os soportes, os materiais e as técnicas gráfico-plásticas que constitúen a imaxe, así como os seus elementos compositivos.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
			CCEC																		
			CSIEE	EPVAB1.5.2. Analiza e le imaxes de obras de arte e sitúaaas no período ao que pertencen.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
			CCEC																		

COMPETENCIAS CLAVE

- CCL** Comunicación lingüística
- CMCCT** Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CD** Competencia dixital
- CAA** Competencia aprender a aprender
- CSC** Competencias sociais e cívicas
- CSIEE** Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
- CCEC** Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

- A** observación directa e/ou indirecta
- B** valoración individual cuantitativa
- C** valoración individual cualitativa
- D** valoración colectiva cuantitativa
- E** valoración colectiva cualitativa
- F** procedementos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- a** avaliación de probas de contidos
- b** rúbricas/escalas de valoración
- c** debates e postas en común
- d** proxectos individuais e de grupo
- e** proxectos multimedia
- f** enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

- CUANTITATIVA**
- A** probas de avaliación de contidos
- CUALITATIVA**
- B** rúbricas/escalas de valoración e observación

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																						
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES				PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN															
Obxectivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.			
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B		
b-f-g n-o	B2.1 B2.2 B2.3 B2.4	B2.1	CAA	EPVAB2.1.1. Diferencia o sistema de debuxo descritivo do perceptivo.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X		
			CMCCT				X	X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X	
			CAA	EPVAB2.1.2. Resolve problemas sinxelos referidos a cuadriláteros e polígonos utilizando con precisión os materiais de debuxo técnico.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X	
			CMCCT				X	X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X	
			CAA	EPVAB2.1.3. Resolve problemas básicos de tanxencias e enlaces.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X
			CMCCT				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X			X
CAA	EPVAB2.1.4. Resolve e analiza problemas de configuración de formas xeométricas planas e aplicación á creación de deseños persoais.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X		
CMCCT				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X

COMPETENCIAS CLAVE

CCL	Comunicación lingüística
CMCCT	Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
CD	Competencia dixital
CAA	Competencia aprender a aprender
CSC	Competencias sociais e cívicas
CSIEE	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
CCEC	Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

A	observación directa e/ou indirecta
B	valoración individual cuantitativa
C	valoración individual cualitativa
D	valoración colectiva cuantitativa
E	valoración colectiva cualitativa
F	procedimentos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

a	avaliación de probas de contidos
b	rúbricas/escalas de valoración
c	debates e postas en común
d	proxectos individuais e de grupo
e	proxectos multimedia
f	enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

	CUANTITATIVA
A	probas de avaliación de contidos
	CUALITATIVA
B	rúbricas/escalas de valoración e observación

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																				
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES				PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN													
Obxectivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.	
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B
b-f-g o	B2.5 B2.6 B2.7 B2.8 B2.9 B2.10 B2.11	B2.2	CAA CMCCT	EPVAB2.2.1. Visualiza formas tridimensionais definidas polas súas vistas principais.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		
			CAA CMCCT	EPVAB2.2.2. Debuxa as vistas (alzado, planta e perfil) de figuras tridimensionais sinxelas.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		
			CAA CMCCT	EPVAB2.2.3. Debuxa perspectivas de formas tridimensionais, utilizando e seleccionando o sistema de representación máis axeitado.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	
			CAA CMCCT	EPVAB2.2.4. Realiza perspectivas cónicas frontais e oblicuas, elixindo o punto de vista máis adecuado.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	
b-e-i o	B2.12	B2.3	CAA CMCCT	EPVAB2.3.1. Utiliza as tecnoloxías da información e da comunicación para a creación de deseños xeométricos sinxelos.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		

COMPETENCIAS CLAVE

- CCL** Comunicación lingüística
- CMCCT** Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CD** Competencia dixital
- CAA** Competencia aprender a aprender
- CSC** Competencias sociais e cívicas
- CSIEE** Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
- CCEC** Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

- A** observación directa e/ou indirecta
- B** valoración individual cuantitativa
- C** valoración individual cualitativa
- D** valoración colectiva cuantitativa
- E** valoración colectiva cualitativa
- F** procedementos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- a** avaliación de probas de contidos
- b** rúbricas/escalas de valoración
- c** debates e postas en común
- d** proxectos individuais e de grupo
- e** proxectos multimedia
- f** enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

- CUANTITATIVA**
- A** probas de avaliación de contidos
- CUALITATIVA**
- B** rúbricas/escalas de valoración e observación

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																				
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES				PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN													
Obxectivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.	
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B
a-c-d f-h-l	B3.1 B3.2 B3.3 B3.4	B3.1	CSIEE	EPVAB3.1.1. Coñece os elementos e as finalidades da comunicación visual.	50%	33,3%	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	
			CCEC																	
c-e-g i	B3.5	B3.2	CCEC	EPVAB3.1.2. Observa e analiza os obxectos do contorno na súa vertente estética, de funcionalidade e de utilidade, utilizando a linguaxe visual e verbal.	50%	33,3%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	
			CSIEE	EPVAB3.2.1. Identifica e clasifica obxectos en función da familia ou a rama do deseño.	50%	33,3%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X

COMPETENCIAS CLAVE

- CCL** Comunicación lingüística
- CMCCT** Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CD** Competencia dixital
- CAA** Competencia aprender a aprender
- CSC** Competencias sociais e cívicas
- CSIEE** Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
- CCEC** Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

- A** observación directa e/ou indirecta
- B** valoración individual cuantitativa
- C** valoración individual cualitativa
- D** valoración colectiva cuantitativa
- E** valoración colectiva cualitativa
- F** procedementos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- a** avaliación de probas de contidos
- b** rúbricas/escalas de valoración
- c** debates e postas en común
- d** proxectos individuais e de grupo
- e** proxectos multimedia
- f** enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

- A** *CUANTITATIVA*
probas de avaliación de contidos
- B** *CUALITATIVA*
rúbricas/escalas de valoración e observación

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																						
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES				PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN															
Obxectivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.			
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B		
b-e-f i	B3.6 B3.7 B3.8 B3.9 B3.10	B3.3	CSIEE	EPVAB3.3.1. Realiza distintos tipos de deseño e composicións modulares utilizando as formas xeométricas básicas, estudando a organización do plano e do espazo.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X		
			CCEC				X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X		
			CSIEE	EPVAB3.3.2. Coñece e planifica as fases de realización da imaxe corporativa dunha empresa.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X
			CCEC				X	X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X	
			CSIEE	EPVAB3.3.3. Realiza composicións creativas e funcionais adaptándoas ás áreas do deseño, valorando o traballo organizado e secuenciado na realización de calquera proxecto, así como a exactitude, a orde e a limpeza nas representacións gráficas.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X
			CCEC				X	X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X	
			CD	EPVAB3.3.4. Utiliza as novas tecnoloxías da información e da comunicación para levar a cabo os seus propios proxectos artísticos de deseño.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X
			CSIEE				X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X		
			CCEC				X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X		
			CSIEE	EPVAB3.3.5. Planifica os pasos na realización de proxectos artísticos e respecta o realizado por compañeiros e compañeiras.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X
CCEC	X	X	X				X	X	X	X	X		X			X	X					

COMPETENCIAS CLAVE

- CCL Comunicación lingüística
- CMCCT Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CD Competencia dixital
- CAA Competencia aprender a aprender
- CSC Competencias sociais e cívicas
- CSIEE Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
- CCEC Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

- A observación directa e/ou indirecta
- B valoración individual cuantitativa
- C valoración individual cualitativa
- D valoración colectiva cuantitativa
- E valoración colectiva cualitativa
- F procedementos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- a avaliación de probas de contidos
- b rúbricas/escalas de valoración
- c debates e postas en común
- d proxectos individuais e de grupo
- e proxectos multimedia
- f enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

- CUANTITATIVA
- A probas de avaliación de contidos
- CUALITATIVA
- B rúbricas/escalas de valoración e observación

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																				
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES				PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN													
Obxectivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.	
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B
a-h-n ñ	B4.1 B4.2	B4.1	CD	EPVAB4.1.1. Analiza os tipos de plano que aparecen en películas cinematográficas, valorando os seus factores expresivos.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X		
			CSIEE				X	X	X	X	X	X	X			X	X			
			CCEC				X	X	X	X	X	X	X			X	X			
e-l-n o	B4.3 B4.4 B4.5	B4.2	CD	EPVAB4.2.1. Ve películas cinematográficas nas que identifica e analiza os planos, as angulacións e os movementos de cámara.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X		
			CSIEE				X	X	X	X	X	X	X			X	X			
			CCEC				X	X	X	X	X	X	X			X	X			
			CD	EPVAB4.2.2. Analiza e realiza fotografías, tendo en conta criterios estéticos.	50%	20%	X		X	X	X	X	X	X	X			X	X	
			CSIEE				X		X	X	X	X	X			X	X			
			CCEC				X		X	X	X	X	X			X	X			
			CD				EPVAB4.2.3. Compila imaxes de prensa e analiza as súas finalidades.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
CSIEE	X	X	X	X	X	X				X			X	X						
CCEC	X	X	X	X	X	X				X			X	X						

COMPETENCIAS CLAVE

- CCL** Comunicación lingüística
- CMCCT** Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CD** Competencia dixital
- CAA** Competencia aprender a aprender
- CSC** Competencias sociais e cívicas
- CSIEE** Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
- CCEC** Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

- A** observación directa e/ou indirecta
- B** valoración individual cuantitativa
- C** valoración individual cualitativa
- D** valoración colectiva cuantitativa
- E** valoración colectiva cualitativa
- F** procedimentos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- a** avaliación de probas de contidos
- b** rúbricas/escalas de valoración
- c** debates e postas en común
- d** proxectos individuais e de grupo
- e** proxectos multimedia
- f** enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

- A** *CUANTITATIVA*
probas de avaliación de contidos
- B** *CUALITATIVA*
rúbricas/escalas de valoración e observación

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																							
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES				PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN																
Obxectivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.				
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B			
a-e-f g	B4.6 B4.7 B4.8	B4.3	CD	EPVAB4.3.1. Elabora imaxes dixitais utilizando programas de debuxo por computador.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X				
			CSIEE																				
			CCEC																				
			CD	EPVAB4.3.2. Proxecta un deseño publicitario utilizando os elementos da linguaxe gráfico-plástica.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
																							CSIEE
																							CCEC
			CAA	EPVAB4.3.3. Realiza un proxecto persoal seguindo o esquema do proceso de creación.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
																							CD
																							CSIEE
CCEC																							
a-c-d f-h-n o	B4.9	B4.4	CD	EPVAB4.4.1. Analiza elementos publicitarios cunha actitude crítica desde o coñecemento dos elementos que os compoñen.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X				
			CSIEE																				
			CCEC																				

COMPETENCIAS CLAVE

- CCL** Comunicación lingüística
- CMCCT** Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CD** Competencia dixital
- CAA** Competencia aprender a aprender
- CSC** Competencias sociais e cívicas
- CSIEE** Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
- CCEC** Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

- A** observación directa e/ou indirecta
- B** valoración individual cuantitativa
- C** valoración individual cualitativa
- D** valoración colectiva cuantitativa
- E** valoración colectiva cualitativa
- F** procedementos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- a** avaliación de probas de contidos
- b** rúbricas/escalas de valoración
- c** debates e postas en común
- d** proxectos individuais e de grupo
- e** proxectos multimedia
- f** enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

- A** *CUANTITATIVA*
probas de avaliación de contidos
- B** *CUALITATIVA*
rúbricas/escalas de valoración e observación

**PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA
CURSO 2022 - 2023
Debuxo Técnico**

**IES Fernando Esquíó - Neda (A Coruña)
DEPARTAMENTO DE ARTES PLÁSTICAS**

ÍNDICE

1. Introducción e contextualización

1.1 XUSTIFICACIÓN

1.2. CONTEXTUALIZACION

1.2.1. PROFESORES QUE IMPARTEN AS MATERIAS DA ÁREA

1.2.2. CARACTERÍSTICAS DOS GRUPOS E DO CENTRO TRABALLO

1.2.3. PLANIFICACIÓN HORARIA DA MATERIA

1.2.4. PANORAMA LEXISLATIVO

2. Competencias clave: contribución ao seu desenvolvemento

2.1. CONTRIBUCIÓN Á ADQUISICIÓN DAS COMPETENCIAS CLAVE

2.2. AS COMPETENCIAS CLAVE NAS UNIDADES DIDÁCTICAS

2.3. COMPETENCIAS CLAVE

2.4. ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

3. Obxectivos

4. Procedementos e instrumentos de avaliación, temporalización, nivel de logro dos estándares de aprendizaxe e metodoloxía

4.1. PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

4.2. INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

4.3. TEMPORALIZACIÓN

4.4. NIVEL DE LOGRO DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

4.5. PRINCIPIOS METODOLÓXICOS XERAIS

4.6. ESTRATEXIAS METODOLÓXICAS

4.7. SECUENCIACIÓN DO TRABALLO NA AULA

4.8. ACTIVIDADES DE APRENDIZAXE

5. Materiais, espazos e recursos didácticos

5.1. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

5.2. FOMENTO DAS TIC

5.3. ORGANIZACIÓN DE ESPAZOS

6. Criterios de avaliación, cualificación e promoción do alumnado

6.1. PROCESO DE AVALIACIÓN

6.2. PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

6.3. INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

6.4. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

6.5. CRITERIOS DE PROMOCIÓN E DE RECUPERACIÓN

7. Avaliación do proceso do ensino e a práctica docente

8. Seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

8.1. CRITERIOS DE SUPERACIÓN DE PENDENTES

8.2. PROGRAMAS DE REFORZO, RECUPERACIÓN E PENDENTES

9. Acreditación de coñecementos necesarios en determinadas materias

10. Avaliación inicial

11. Medidas de atención á diversidade

12. Elementos transversais

13. Actividades complementarias e extraescolares

14. Revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas

15. Glosario

1. Introducción e contextualización

O bacharelato ten como finalidade proporcionarlle ao alumnado formación, madureza intelectual e humana, coñecementos e habilidades que lle permitan desenvolver funcións sociais e incorporarse á vida activa con responsabilidade e competencia. Así mesmo, capacitará o alumnado para acceder á educación superior.

Introdución á materia de Debuxo Técnico

Entre as finalidades de Debuxo Técnico figura de xeito específico dotar o alumnado das competencias necesarias para se poder comunicar graficamente con obxectividade nun mundo cada vez máis complexo, que require do deseño e da fabricación de produtos que resolvan as necesidades presentes e futuras. Esta función comunicativa, grazas ao acordo dunha serie de convencións a escala nacional, comunitaria e internacional, permítenos transmitir, interpretar e comprender ideas ou proxectos de maneira fiable, obxectiva e inequívoca.

O debuxo técnico, xa que logo, emprégase como medio de comunicación en calquera proceso de investigación ou proxecto que se valla dos aspectos visuais das ideas e das formas para visualizar o que se estea a deseñar e, de ser o caso, definir dun xeito claro e exacto o que se desexa producir; é dicir, como linguaxe universal nos seus dous niveis de comunicación: comprender ou interpretar a información codificada, e expresarse ou elaborar información comprensible polas persoas destinatarias.

O alumnado, ao adquirir competencias específicas na interpretación de documentación gráfica elaborada de acordo coa norma nos sistemas de representación convencionais, pode coñecer mellor o mundo. Isto require, ademais do coñecemento das principais normas de debuxo, un desenvolvemento avanzado da súa visión espacial, entendida como a capacidade de abstracción para, por exemplo, visualizar ou imaxinar obxectos tridimensionais representados mediante imaxes planas.

Ademais de comprender a complexa información gráfica que nos rodea, cómpre que o estudante aborde a representación de espazos ou obxectos de calquera tipo e elabore documentos técnicos normalizados que plasmen as súas ideas e os seus proxectos, relacionados tanto co deseño gráfico como coa ideación de espazos arquitectónicos ou coa fabricación artesanal ou industrial de pezas e conxuntos.

Durante o primeiro curso trabállase coas competencias relacionadas co debuxo técnico como linguaxe de comunicación e instrumento básico para a comprensión, análise e representación da realidade. Para isto, introdúcense gradualmente e de xeito interrelacionado tres grandes bloques: "Xeometría e debuxo técnico", "Sistemas de representación" e "Normalización". Trátase de que o/a estudante teña unha visión global dos fundamentos do debuxo técnico que lle permita no seguinte curso afondar algúns aspectos desta materia.

Ao longo do segundo curso introdúcese un bloque novo ("Documentación gráfica de proxectos"), en lugar de "Normalización", para a integración das destrezas adquiridas na etapa.

Xa que logo, os elementos do currículo básico da materia agrupáronse en tres bloques interrelacionados: "Xeometría e debuxo técnico", "Sistemas de representación" e "Normalización" ou "Documentación gráfica de proxectos".

No primeiro bloque, desenvóléronse durante os dous cursos que compoñen esta etapa os elementos necesarios para resolver problemas de configuración de formas, ao tempo que se analiza a súa presenza na natureza e na arte ao longo da historia, e as súas aplicacións ao mundo científico e técnico.

De maneira análoga, o bloque dedicado aos sistemas de representación desenvolve os fundamentos, as características e as aplicacións das axonometrías, das perspectivas cónicas e dos sistemas diédrico e de planos cotados. Este bloque débese abordar de xeito integrado para permitir descubrir as relacións entre

sistemas e as vantaxes e os inconvenientes de cada un. Ademais, é conveniente potenciar a utilización do debuxo a man alzada como ferramenta de comunicación de ideas e análise de problemas de representación.

O terceiro bloque (sobre a normalización) pretende dotar o/a estudante dos procedementos para simplificar, unificar e obxectivar as representacións gráficas. Este bloque está nomeadamente relacionado co proceso de elaboración de proxectos, obxecto do derradeiro bloque, polo que, aínda que a secuencia establecida sitúa este bloque de maneira específica no primeiro curso, a súa condición de linguaxe universal fai que a súa utilización sexa unha constante ao longo da etapa. O proxecto ten como obxectivo principal que o/a estudante mobilice e interrelacione os elementos adquiridos ao longo de toda a etapa e que os empregue para elaborar e presentar de xeito individual e colectivo os bosqueños, esbozos e planos necesarios para a definición dun proxecto sinxelo relacionado co deseño gráfico, industrial ou arquitectónico.

1.1 XUSTIFICACIÓN

A necesidade de contar cunha ferramenta á disposición do alumnado para a descrición da forma, obxectivamente entendida, é o que lle dá sentido ó debuxo técnico.

O corpus teórico e a práctica desta disciplina están presididas polo criterio de ofrecer unha visión controlada das estruturas formais, os obxectos e os espazos, así como as súas relacións espaciais no mundo real ou mesmo teórico. Así, o debuxo técnico convértese nunha linguaxe universal ó servizo da expresión científica e técnica. Por isto, o carácter científico e a necesidade práctica da expresión que debe amosar o debuxo técnico esixe deste a racionalidade e o entendemento das súas formulacións e solucións. O debuxo técnico, así entendido, é un vehículo que alomenos cumpre os seguintes cometidos, que a miúdo son interdependentes:

- Ofrecer unha imaxe ou imaxes do pensamento racional que diante dun problema formal nos permiten formulalo, analízalo, achar una solución e expresala graficamente.
- Desenvolver e comunicar graficamente todo o proceso que leva á consecución dun obxecto, un espazo, etc. dende a idea xerminar ata a súa realidade física.

Por outra banda, o debuxo técnico como linguaxe que é (e máis concretamente o debuxo técnico normalizado), está estruturado por unha "gramática" propia que lle dá coherencia, racionalidade e comprensibilidade.

A estrutura da que deriva esta linguaxe baséase fundamentalmente na xeométría, nos sistemas de representación proactivos e nas normas técnicas de debuxo. Non se pode entender a imaxe da realidade representada sen entender previamente o código que produce a devandita imaxe. Mesmo ás veces é precisa a imaxe para entender e obter a realidade seguindo o camiño inverso do código da representación.

Por todas estas razóns, cremos que o debuxo técnico é unha porta aberta á experimentación e recodificación, baixo precisas claves técnicas, do mundo que nos rodea e que, inevitablemente, percibimos principalmente en forma de imaxes e representacións visuais.

1.2. CONTEXTUALIZACION

1.2.1. PROFESORES QUE IMPARTEN AS MATERIAS DA ÁREA

Neste curso académico o Departamento de Artes Plásticas conta con dous profesores :

- Carmen Ozema Mirabal Montero.
- Miguel Anxo Varela Vázquez, que actúa como Xefe de Departamento.

1.2.2. CARACTERÍSTICAS DOS GRUPOS E DO CENTRO TRABAJO

Contexto social e organizativo

a) Contexto social

O IES Fernando Esquíó é un centro situado no Concello de Neda, na foz do río Xuvia, na área metropolitana da cidade de Ferrol. As principais actividades económicas que dinamizan a vila son, sobre todo, a actividade agrícola do medio rural, o marisqueo, os empregos no sector servizos e sobre todo a actividade da industria naval asentada no veciño concello de Fene, aínda que coas sucesivas reconversións que tiveron lugar no sector, esta actividade decaíu drásticamente nos últimos anos. Esta situación motivou ademais un notable

estancamento demográfico, pois o cese da incorporación de mano de obra foránea era un dos principais axentes de crecemento da poboación do municipio.

- Descrición xeral do entorno e situación:

Semiurbán, pero dentro da área metropolitana de Ferrol.

- Ensinanzas que oferta o centro:

Trátase dun centro de ESO e Bacharelato principalmene. Os últimos anos, veñen impartíndose tamén diversos módulos de FP básica con notable acollida.

- Centros adscritos:

O centro recibe alumnado de tres fontes principais: o CPI Maciñeira e o CPI San Isidro, no Concello de Neda, e o CPI Ponte de Xuvia, no Concello de Narón. De forma máis minoritaria, recibe tamén alumnado doutras zonas educativas.

- Descrición xeral do alumnado:

Clase media ou media-baixa. Aportación significativa de alumnos dunha zona rural próxima (Concello de San Sadurniño), que nos últimos anos experimenta un certo declive. En xeral, a actitude dos alumnos é boa, con baixa conflictividade e niveis de socialización aceptables.

- Poboación inmigrante:

Aínda que hai novas incorporacións tódolos anos, non hai un nivel importante de poboación inmigrante.

- Alumnado con NEAE:

Non consta que haxas casos salientábeis ao comezo do presente curso.

- Descrición do nivel xeral de interés pola materia amosado polo alumnado:

En xeral non moi elevado. Tendencia a percibir a asignatura como algo secundario dentro do currículo, cunha elevada compoñente lúdica. Non obstante, non hai rexeitamento, e o grao de participación nas actividades é satisfactorio. De feito, tanto en ESO como en Bacharelato, as materias ofertadas polo departamento veñen estando bastante solicitadas, aínda que con altibaixos na demanda.

b) Contexto organizativo

O IES imparte ensinanzas de ESO e Bacharelato, nas modalidades de Ciencias e e Humanidades e Ciencias Sociais. O número de alumnos estabilizouse os últimos anos arredor dos 200 alumnos, e ten unha plantilla en torno a 30 profesores, 2 bedeis e 1 administrativo.

- Formación do profesorado de Educación Plástica, Visual e Audiovisual:

A maioría dos profesores dos últimos anos foron numerarios e con destino definitivo no centro. Miguel Anxo Varela Vázquez, o único titular da área, é Licenciado en Belas Artes.

- Infraestructuras e instalacións:

O centro conta cunha aula de debuxo operativa con pileta e desagüe, un tórculo, un forno cerámico, e un laboratorio de fotografía.

O Departamento conta tamén cun ordenador persoal portátil.

1.2.3. PLANIFICACIÓN HORARIA DA MATERIA

Cada profesor ten un cadro horario diferente, como é lóxico. Polo que podemos apreciar ao comparar os horarios dos profesores, decae unha certa tendencia, moi arraigada en anos anteriores, a concentrar as sesións lectivas nas últimas horas da mañá. Pensamos que isto non supón un inconveniente, pois a disposición creativa dos alumnos, en moitos casos, aumenta co seu nivel de actividade diaria.

Con todo, este ano académico, as sesións lectivas impartíranse maioritariamente nos tramos medios do horario.

1.2.4. PANORAMA LEXISLATIVO

- Lei Orgánica 2/2006, do 3 de maio, de Educación (LOE), modificada parcialmente pola Lei Orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa (LOMCE).

- Real Decreto 1105/2014, do 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato (BOE do 3 de xaneiro de 2015).

- Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, a educación secundaria obrigatoria e o bacharelato (BOE do 29).

- Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29). No caso das programacións didácticas de Educación Primaria, Decreto 105/2014, do 4 de setembro, polo que se establece o currículo da educación primaria na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 9).

- Orde do 15 de xullo de 2015 pola que se establece a relación de materias de libre configuración autonómica de elección para os centros docentes nas etapas de educación secundaria obrigatoria e bacharelato, e se regula o seu currículo e a súa oferta (DOG do 21).

- Resolución do 27 de xullo de 2015, da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa, pola que se ditan instrucións no curso académico 2015/16 para a implantación do currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato nos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29).

2. Competencias clave: contribución ao seu desenvolvemento

A descrición das relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación na educación secundaria obrigatoria e no bacharelato está establecida na Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato.

Unha posible definición de competencia clave podería ser a capacidade de poñer en práctica de forma integrada, en contextos e situacións diversos, os coñecementos, as habilidades e as actitudes persoais adquiridas. O concepto de competencia inclúe tanto os saberes como as habilidades e as actitudes e vai máis alá do saber e do saber facer, incluíndo o saber ser ou estar.

A incorporación de competencias clave ao currículo permite poñer o acento naquelas aprendizaxes que se consideran imprescindibles desde unha formulación integradora e orientada á aplicación dos saberes adquiridos. De aí o seu carácter básico. Son aquelas competencias que debe desenvolver un mozo ou unha moza ao finalizar o ensino obrigatorio para poder lograr a súa realización persoal, exercer a cidadanía activa, incorporarse á vida adulta de xeito satisfactorio e ser capaz de desenvolver unha aprendizaxe permanente ao longo da vida.

2.1. CONTRIBUCIÓN Á ADQUISICIÓN DAS COMPETENCIAS CLAVE

A competencia de Conciencia e expresións culturais adquirese fundamentalmente a través das áreas de educación plástica e visual, debuxo artístico e debuxo técnico estando presente ao longo de todo o currículo, incluíndo as materias de Bacharelato vencelladas ás ensinanzas técnicas e artísticas baseadas no debuxo e as artes visuais.

O alumnado aprende a mirar, ver, observar e percibir, e desde o coñecemento das linguaxes visuais, tanto técnicas como artísticas, a apreciar os valores estéticos e culturais das producións artísticas do patrimonio cultural propio e do alleo. Contribúese tamén a acadar esta competencia cando se experimenta e investiga con distintas técnicas plásticas e visuais, de debuxo artístico e de debuxo técnico para expresarse a través da imaxe. A educación plástica e visual, o debuxo técnico e o debuxo artístico colaboran na adquisición de autonomía e iniciativa persoal dado que todo proceso de creación supón converter unha idea nun produto. Incide estreitamente en desenvolver estratexias de planificación, de previsión de recursos, de anticipación e avaliación de resultados. Deste xeito, sitúa o alumnado ante un proceso que o obriga a tomar decisións de maneira autónoma. Todos estes factores, xunto co espírito creativo, a experimentación, a investigación e a autocrítica, fomentan a iniciativa e autonomía persoal.

Estas materias, educación plástica e visual, debuxo técnico e debuxo artístico, constitúen asimesmo un bo vehículo para o desenvolvemento das competencias Sociais e cívicas. Na medida en que a creación artística e a planificación técnica supoñan un traballo en equipo, promoveranse actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e contribuírase á adquisición de habilidades sociais.

A reflexión sobre os procesos e experimentación creativa e técnica contribúe a favorecer a competencia de Aprender a aprender que implica a aceptación dos propios erros como instrumento de mellora.

A importancia que adquiren no currículo os contidos relativos ao contorno audiovisual, multimedia e CAD, expresa o papel que se outorga a esta materia na adquisición da competencia no tratamento da información e, en particular, a que achega o mundo das imaxes e o deseño asistido por ordenador. Ademais, o uso de medios tecnolóxicos específicos non só supón un recurso válido para a produción de creacións visuais, senón que pola súa vez, colabora na adquisición da competencia Dixital.

A educación Plástica, visual e audiovisual, debuxo técnico e debuxo artístico, contribúen á adquisición das competencias básicas en Ciencia e tecnoloxía mediante a utilización de procedementos relacionados co método científico, como a observación, a experimentación, o descubrimento e a reflexión e posterior análise. Así mesmo introduce valores de sustentabilidade e reciclaxe en canto as boas prácticas na utilización de materiais para creación de obras.

Estas áreas contribúen asimismo á adquisición da competencia Matemática desenvolvendo a linguaxe simbólica e profundando no coñecemento e aspectos espaciais da realidade, mediante a xeometría e a representación obxectiva das formas.

Por tratarse de áreas que primas a creatividade e o traballo planificado a través de proxectos, individuais e en equipo, tamén potencian a competencia de Sentido de iniciativa e espírito emprendedor, moi vencellada ao desenvolvemento dunha creatividade constructiva e á planificación ordenada de iniciativas artísticas e técnicas.

A educación plástica e visual, o debuxo técnico e o debuxo artístico, enriquecen a capacidade comunicativa e a competencia en Comunicación lingüística, dado que, como toda forma de comunicación, estrutúranse en torno a un código de elementos comúns que permiten facer uso de recursos lingüísticos e comunicativos para expresar ideas, sentimentos e emocións integrando as linguaxes visuais con outras linguaxes.

2.2. AS COMPETENCIAS CLAVE NAS UNIDADES DIDÁCTICAS

Non todos os aspectos da práctica educativa inciden de igual xeito na adquisición das competencias básicas. Cada momento do proceso presenta as súas peculiaridades, o que fai que ao longo do curso académico, as distintas partes do currículo primen o desenvolvemento de competencias básicas diferentes, aínda que sen perder de vista o obxectivo final de ofrecer unha síntese equilibrada de todas elas.

Cada unidade didáctica da programación inclúe un cadro coa a relación de competencias nas que se traballa en correspondencia cos obxectivos, contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe avaliáveis que lle son propios a cada un dos bloques de contidos en que se divide a asignatura.

A descrición das relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación na educación secundaria obrigatoria e no bacharelato está establecida de conformidade coa Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato.

Para acadar unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo, procuraremos empregar deseños de actividades de aprendizaxe integradas que lle permitan ao alumnado avanzar cara aos resultados de aprendizaxe en máis dunha competencia ao mesmo tempo.

2.3. COMPETENCIAS CLAVE

Para os efectos desta programación, as competencias clave do currículo serán as seguintes:

- Comunicación lingüística (CCL).
- Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT).
- Competencia dixital (CD).
- Aprender a aprender (CAA).
- Competencias sociais e cívicas (CSC).
- Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).
- Conciencia e expresións culturais (CCEC).

2.4. ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

A descrición das relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación na educación secundaria obrigatoria e no bacharelato teñen como referencia última os Estándares de Aprendizaxe Avaliáveis previstos para cada curso e materia, que son aquelas premisas claras, concretas e medibles nas que se basa ao proceso de avaliación. Estes son os que completan e definen os distintos perfís

competenciais. Na materia de Debuxo técnico de Bacharelato os estándares cos que traballaremos son os seguintes:

2º Bacharelato

Bloque 1 - Xeometría e debuxo técnico

- DT2.B1.1.1. Identifica a estrutura xeométrica de obxectos industriais ou arquitectónicos a partir da análise de plantas, alzados, perspectivas ou fotografías, sinalando os seus elementos básicos e determinando as principais relacións de proporcionalidade.
- DT2.B1.1.2. Determina lugares xeométricos de aplicación ao debuxo aplicando os conceptos de potencia ou inversión.
- DT2.B1.1.3. Transforma por inversión figuras planas compostas por puntos, rectas e circunferencias describindo as súas posibles aplicacións á resolución de problemas xeométricos.
- DT2.B1.1.4. Selecciona estratexias para a resolución de problemas xeométricos complexos, analizando as posibles solucións e transformándoos por analogía noutros problemas máis sinxelos.
- DT2.B1.1.5. Resolve problemas de tanxencias aplicando as propiedades dos eixes e centros radicais, e indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos.
- DT2.B.1.2.1. Comprende a orixe das curvas cónicas e as relacións métricas entre elementos, describe as súas propiedades e identifica as súas aplicacións.
- DT2.B1.2.2. Resolve problemas de pertenza, intersección e tanxencias entre liñas rectas e curvas cónicas, aplicando as súas propiedades, e xustifica o procedemento utilizado.
- DT2.B1.2.3. Traza curvas cónicas logo de determinar os elementos que as definen, tales como eixes, focos, directrices, tanxentes ou asíntotas, resolvendo o seu trazado por puntos ou por homoloxía respecto á circunferencia.
- DT2.B1.3.1. Comprende as características das transformacións homolóxicas, identifica os seus invariantes xeométricos e describe as súas aplicacións.
- DT2.B1.3.2. Aplica a homoloxía e a afinidade á resolución de problemas xeométricos e á representación de formas planas.
- DT2.B1.3.3. Deseña a partir dun bosquexo previo ou reproduce á escala conveniente figuras planas complexas, e indica graficamente a construción auxiliar utilizada.

Bloque 2 - Sistemas de representación

- DT2.B2.1.1. Comprende os fundamentos ou principios xeométricos que condicionan o paralelismo e a perpendicularidade entre rectas e planos, utilizando o sistema diédrico ou, de ser o caso, o sistema de planos cotados como ferramenta base para resolver problemas de pertenza, posición, mínimas distancias e verdadeira magnitude.
- DT2.B2.1.2. Representa figuras planas contidas en planos paralelos, perpendiculares ou oblicuos aos planos de proxección, trazando as súas proxeccións diédricas.
- DT2.B2.1.3. Determina a verdadeira magnitude de segmentos, ángulos e figuras planas utilizando xiros, abatements ou cambios de plano en sistema diédrico e, de ser o caso, no sistema de planos cotados.
- DT2.B2.1.4. Representa o hexaedro ou cubo en calquera posición respecto aos planos coordenados, o resto dos poliedros regulares, prismas e pirámides en posicións favorables, coa axuda das súas proxeccións diédricas, determinando partes vistas e ocultas.
- DT2.B2.2.1. Representa cilindros e conos de revolución aplicando xiros ou cambios de plano para dispor as súas proxeccións diédricas en posición favorable para resolver problemas de medida.
- DT2.B2.2.2. Determina a sección plana de corpos ou espazos tridimensionais formados por superficies poliédricas, cilíndricas, cónicas e/ou esféricas, debuxando as súas proxeccións diédricas e obtendo a súa verdadeira magnitude.
- DT2.B2.2.3. Acha a intersección entre liñas rectas e corpos xeométricos coa axuda das súas proxeccións diédricas ou a súa perspectiva, indicando o trazado auxiliar utilizado para a determinación dos puntos de entrada e saída.
- DT2.B2.2.4. Desenvolve superficies poliédricas, cilíndricas e cónicas, coa axuda das súas proxeccións diédricas, utilizando xiros, abatements ou cambios de plano para obter a verdadeira magnitude das arestas e caras que as conforman.

- DT2.B2.3.1. Comprende os fundamentos da axonometría ortogonal, clasificando a súa tipoloxía en función da orientación do triedro fundamental, determinando o triángulo de trazas e calculando os coeficientes de redución.
- DT2.B2.3.2. Debuxa axonometrías de corpos ou espazos definidos polas súas vistas principais, dispoñendo a súa posición en función da importancia relativa das caras que se desexen amosar e/ou da conveniencia dos trazados necesarios.
- DT2.B2.3.3. Determina a sección plana de corpos ou espazos tridimensionais formados por superficies poliédricas, debuxando isometrías ou perspectivas cabaleiras.

Bloque 3 - Documentación gráfica de proxectos

- DT2.B3.1.1. Elabora e participa activamente en proxectos cooperativos de construción xeométrica, aplicando estratexias propias adecuadas á linguaxe do debuxo técnico.
- DT2.B3.1.2. Identifica formas e medidas de obxectos industriais ou arquitectónicos, a partir dos planos técnicos que os definen.
- DT2.B3.1.3. Debuxa bosquexos a man alzada e esbozos cotados para posibilitar a comunicación técnica con outras persoas.
- DT2.B3.1.4. Elabora esbozos de conxuntos e/ou pezas industriais ou obxectos arquitectónicos, dispoñendo as vistas, os cortes e/ou as seccións necesarias, tomando medidas directamente da realidade ou de perspectivas a escala, elaborando bosquexos a man alzada para a elaboración de debuxos cotados e planos de montaxe, instalación, detalle ou fabricación, de acordo coa normativa de aplicación.
- DT2.B3.2.1. Comprende as posibilidades das aplicacións informáticas relacionadas co debuxo técnico, e valora a exactitude, a rapidez e a limpeza que proporciona a súa utilización.
- DT2.B3.2.2. Representa obxectos industriais ou arquitectónicos coa axuda de programas de debuxo vectorial 2D, creando entidades, importando bloques de bibliotecas, editando obxectos e dispoñendo a información relacionada en capas diferenciadas pola súa utilidade.
- DT2.B3.2.3. Representa obxectos industriais ou arquitectónicos utilizando programas de creación de modelos en 3D, inserindo sólidos elementais, manipulándoos ata obter a forma buscada, importando modelos ou obxectos de galerías ou bibliotecas, incorporando texturas, seleccionando o encadramento, a iluminación e o punto de vista adecuado ao propósito buscado.
- DT2.B3.2.4. Presenta os traballos de debuxo técnico utilizando recursos gráficos e informáticos, de xeito que estes sexan claros e limpos, e que respondan ao obxectivo para os que se realizaron.

3. Obxectivos

No que respecta aos obxectivos, está establecido que o Bacharelato contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

- a) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.
- b) Consolidar unha madurez persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.
- c) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.
- d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- e) Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.
- f) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.
- g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.
- h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.

- i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.
- l) Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.
- m) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.
- n) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- ñ) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social, e impulsar condutas e hábitos saudables.
- o) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade viaria.
- p) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

Cada unidade didáctica, como veremos, inclúe un esquema descritivo que explica as relacións entre as competencias, os contidos, os criterios de avaliación e os Estándares de Aprendizaxe Avaliables que configuran os distintos perfís competenciais.

4. Procedementos e instrumentos de avaliación, temporalización, nivel de logro dos estándares de aprendizaxe e metodoloxía

Dentro de cada unidade didáctica, ademais do esquema que explica as relacións entre as competencias, os contidos, os criterios de avaliación e os Estándares de Aprendizaxe Avaliables dos distintos perfís competenciais, figurarán elementos como a temporalización, os grao mínimos de logro a acadar para superar a materia, e os procedementos e instrumentos de avaliación empregados.

Polo que respecta a estes últimos, e aínda que hai variacións dunhas unidades a outras, en termos xerais empregaremos estes elementos:

4.1. PROCEDIMENTOS DE AVALIACIÓN

Procedementos de avaliación			
A	observación directa e/ou indirecta	D	valoración colectiva cualitativa
B	valoración colectiva cuantitativa	E	valoración individual cualitativa
C	valoración individual cuantitativa	F	procedimentos mixtos

4.2. INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Instrumentos de avaliación			
A	avaliación de probas de contidos	D	proxectos individuais e de grupo
B	rúbricas/escalas de valoración	E	proxectos multimedia
C	debates e postas en común	F	enquisas, bases de datos e/ou outros

4.3. TEMPORALIZACIÓN

A temporalización correspondente a cada estándar vén indicada na súa respectiva unidade didáctica.

4.4. NIVEL DE LOGRO DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

O procedemento empregado para definir o nivel de logro correspondente a cada estándar vén indicado na súa respectiva unidade didáctica.

4.5. PRINCIPIOS METODOLÓXICOS XERAIS

A nosa metodoloxía basearase nunha serie de liñas xerais trazadas dacordo cos enunciados do seguinte esquema:

1. Partir da competencia inicial do alumnado.
2. Ter en conta a diversidade: respectar os ritmos e estilos de aprendizaxe.
3. Potenciar as metodoloxías activas e participativas, tanto combinando traballo individual e cooperativo como potenciando a Aprendizaxe por Proxectos.
4. Aplicar un enfoque orientado á realización de tarefas e á resolución de problemas.
5. Promover o uso habitual das TIC.
6. Potenciar o papel facilitador do profesor/a.

De xeito concreto, cremos que a actividade docente no marco da Educación Secundaria Obrigatoria debe observar estes principios metodolóxicos:

A actividade docente que se desenvolve no marco do Bacharelato debe observar certos principios metodolóxicos establecidos na lexislación vixente:

- Os centros docentes implementarán metodoloxías que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do alumnado e as súas características individuais e/ou estilos de aprendizaxe, co fin de conseguir que todo o alumnado alcance o máximo desenvolvemento das súas capacidades. Así mesmo, estas metodoloxías deberán favorecer a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo, para traballar en equipo e promover o traballo en equipo, e para aplicar métodos de investigación apropiados.
- A metodoloxía que se utilice no bacharelato favorecerá o traballo individual e en grupo, o pensamento autónomo, crítico e rigoroso, o uso de técnicas e hábitos de investigación en distintos campos do saber, a capacidade do alumnado de aprender por si mesmo, así como a transferencia e a aplicación do aprendido.
- As tecnoloxías da información e da comunicación serán unha ferramenta necesaria para a aprendizaxe en todas as materias, tanto polo seu carácter imprescindible na educación superior como pola súa utilidade e relevancia para a vida cotiá e a inserción laboral.
- A consellería con competencias en materia de educación promoverá as medidas necesarias para que as habilidades de comprensión de lectura e de uso da información, a expresión escrita e a capacidade de se expresar correctamente en público se traballen polo profesorado en todas as materias. O alumnado de bacharelato debe adquirir, ademais, un manexo adecuado da información en diferentes soportes e procedente de distintas fontes, incluída a biblioteca escolar, en liña co concepto de alfabetizacións múltiples.
- Os centros docentes impartirán de xeito integrado o currículo de todas as linguas da súa oferta educativa, co fin de favorecer que todos os coñecementos e as experiencias lingüísticas do alumnado contribúan ao desenvolvemento da súa competencia comunicativa plurilingüe. No proxecto lingüístico do centro concretaranse as medidas tomadas para a impartición do currículo integrado das linguas. Estas medidas incluírán, polo menos, acordos sobre criterios metodolóxicos básicos de actuación en todas as linguas, acordos sobre a terminoloxía que se vaia empregar, e o tratamento que se lles dará aos contidos, aos criterios de avaliación e aos estándares de aprendizaxe similares nas materias lingüísticas, de xeito que se evite a repetición dos aspectos comúns á aprendizaxe de calquera lingua.
- A acción titorial e a orientación educativa e profesional terán un papel relevante nesta etapa. O/a profesor/a titor/a coordinará a intervención educativa do equipo docente e manterá unha relación permanente cos pais, coas nais ou cos titores e coas titoras legais, co fin de garantir o exercicio dos dereitos recoñecidos no artigo 4.1.d) e g) da Lei orgánica 8/1985, do 3 de xullo, reguladora do dereito á educación.

Estes principios xerais terán o seu reflexo a través do uso de estratexias específicas encamiñadas a concretar a súa aplicación na aula e nas actividades a desenvolver nesta.

4.6. ESTRATEXIAS METODOLÓXICAS

A nivel estratéxico, a nosa metodoloxía inspírase tamén nunha serie de liñas xerais:

1. Memorización comprensiva.
2. Indagación e investigación sobre documentos, textos, prensa, etc.
3. Elaboración de síntesis.
4. Análise de documentos, gráficos, mapas, táboas de datos.
5. Comentarios de textos, gráficos, mapas...
6. Resolución de problemas.
7. Estudo de casos (proxectos).
8. Simulacións.

Para que a aprendizaxe sexa significativa, o alumno debe de atopar unha aplicación práctica aos saberes adquiridos. Por este motivo, a actividade na aula terá un carácter preponderantemente práctico, e seguirá as bases dunha metodoloxía activa. Aínda que as actividades de taller irán precedidas duns contidos teóricos introductorios, procurarase reducir estes ó mínimo a fin de que a asignatura teña, na medida do posible, un carácter eminentemente práctico.

4.7. SECUENCIACIÓN DO TRABALLO NA AULA

A liña pedagóxica a seguir en cada Unidade Didáctica á hora de secuenciar o traballo na aula segue unha estrutura que se desenvolve, como norma de aplicación xeral, en catro fases ou momentos:

- a) *Motivación*. Nun primer momento, permitirase ós alumnos un achegamento acrítico ó tema a tratar na unidade didáctica, como un acto de recoñecemento dos propio hábitos perceptivos, e nun intento de detectar qué preconceitos operan na valoración que o alumno fai do tema en cuestión. Para isto deseñaranse actividades de exploración de ideas e coñecementos previos e formularanse cuestións que favorezan o conflito cognitivo, facendo unha presentación axeitada e atractiva da actividade a través de mapas, gráficos, textos, fotos, etc
- b) *Información por parte do profesor/a*. A través duna serie de contidos conceptuais, procurarase que o alumno entenda o tema como algo coherente e articulado en torno a uns principios. Neste punto, é fundamental amosar cómo os elementos básicos da plástica se organizan para compoñer as estruturas subxacentes a todo feito artístico, de xeito que, ademais de coñecer as técnicas e procedimentos que o fan posible, o alumno chegue a construír interpretacións razonadas deste por sí mesmo. Con este fin, o profesor/a proporcionará tanto información básica para todo o alumnado, como información complementaria para reforzo e apoio así como para o afondamento e ampliación da materia.
- c) *Traballo persoal*. Neste punto propoñeranse algunhas actividades de expresión plástica nas que, ademais de aplicar as técnicas aprendidas, incidirase na importancia da finalidade comunicativa como un dos aspectos esenciais da creación artística. Con este fin, desenvolveranse actividades de observación e comprensión de imaxes, análise de obras de arte, pequenas investigacións sobre temas e autores, resposta a preguntas, resolución de problemas técnicos, memorización comprensiva de conceptos clave, e elaboración de producións gráficas nas que se apliquen os elementos traballados na Unidade didáctica.
- d) *Avaliación*. Como fase final do proceso, procederase á avaliación do traballo desenvolvido a través de distintos procedimentos e instrumentos ao dispor do profesor, como son a análise de imaxes, as exposicións públicas con explicacións orais, as probas escritas para avaliar a asimilación de conceptos, a valoración de traballos colectivos e a observación do traballo individual do alumno/a.

Por outra banda, o esquema metodolóxico a empregar nunha actividade contempla tres elementos: os principios metodolóxicos, os modelos metodolóxicos e o tipo de agrupamento elixido. Dependendo de cómo apliquemos os ítems de cada un destes elementos, iremos definindo unha metodoloxía que, sen deixar de referirse aos principios metodolóxicos xerais, permitirá abordar cada actividade e situación de aula dun xeito eficaz dacordo coa súa especificidade.

principios metodolóxicos	
motivación	asignación de tarefas
participación	experimentación
interacción	resolución de problemas
significatividade	aprendizaxe con TIC

modelos metodolóxicos	
discurso-exposición	traballo por proxectos
traballo por talleres	traballo por tarefas
aprendizaxe cooperativa	modelo mixto

tipo de agrupamento	
organización individual	organización gran grupo
organización por parellas	grupo interclase
organización pequeno grupo	grupo flexible

Seguindo as directrices plantexadas na metodoloxía xeral de etapa, procurarase dotar á materia de 1º dun carácter propedéutico respecto ós niveis a que se impartirá no segundo ciclo, primando o aspecto expresivo á hora de escoller técnicas e procedimentos para o traballo na aula, que será, por outra parte, case exclusivamente práctico, cun uso imprescindible de instrumentos conceptuais.

4.8. ACTIVIDADES DE APRENDIZAXE

En cada Unidade didáctica desenvolveremos actividades que poden variar dunhas a outras en función dos contidos, pero que en xeral, seguirán estes modelos:

- Actividades de avaliación de coñecementos previos. Serven para detectar a percepción que o alumno ten dos contidos que se van tratar.
- Actividades de desenvolvemento de contidos. Serven para amosar estes ao alumno.
- Actividades de asimilación. Favorecen a comprensión dos novos contidos.
- Actividades de consolidación. Serven para afianzar os novos coñecementos, contrastando as novas ideas coas antigas, favorecendo a aprendizaxe.

Temos previsto desenvolver outros tipos de actividades, como as de Reforzo, Ampliación, Síntese, Recuperación, Avaliación ou Actividades Complementarias, segundo requira cada caso e cada situación.

5. Materiais, espazos e recursos didácticos

5.1. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

Os materiais de uso común na aula, serán os indicados en cada unidade e actividade.

Por norma xeral, empregaremos materiais de debuxo non inventariables (lápices, regras, rotuladores, etc.) para uso diario. O departamento dispón dunha mínima remesa destes materiais por se fosen necesarios, xa que o alumno normalmente dispón do seu propio equipo. Unha relación de materiais para a asignatura, dacordo co tipo de actividades a desenvolver, podería ser a seguinte:

relación de materiais e recursos didácticos de uso frecuente:

- equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
- equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
- equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)

- equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
- equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
- equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
- equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
- equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
- equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
- soporte audiovisual (difusión de imaxe e vídeo)
- equipo para fotografía e vídeo
- equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

O centro conta ademais cun tórculo, un forno cerámico e mesa de debuxo e taboleiros de de modelado.

5.2. FOMENTO DAS TIC

Aínda que o Departamento conta cun ordenador persoal, esto non é suficiente para atender a tódolos alumnos de modo satisfactorio cando se trata de traballo con TICs. Por esta razón, empregaremos a aula de informática ocasionalmente, especialmente para traballos relacionados con CAD, vídeo e imaxe dixital, na medida en que os contidos das unidades didácticas o demanden.

5.3. ORGANIZACIÓN DE ESPAZOS

O centro conta con Aula de debuxo con pileta e desagüe, que é onde, preferen temente, terán lugar as clases. En determinados casos, empregaremos algunhas áreas comúns como pasillos e outros para facer bocetos canto se requiran espazos alternativos. Na medida do posible, as sesións lectivas da materia terán lugar na Aula de Debuxo, pois é a que conta cunha dotación suficiente para desenvolver certos contidos. Asimesmo, é a que ofrece mellores posibilidades para traballos en grupo, especialmente cando se trate de grandes formatos. Para aqueles contidos que requiran recursos especiais, como os relativos á imaxe fotográfica ou a traballos co ordenador, empregaremos no posible a aula de informática con que conta o centro.

6. Criterios de avaliación, cualificación e promoción do alumnado

Todo proceso de avaliación que realicemos na etapa do Bacharelato, deberá ter en conta unha serie de aspectos básicos:

- Os referentes para a comprobación do grao de adquisición das competencias e o logro dos obxectivos da etapa nas avaliacións continua e final das materias dos bloques de materias troncais, específicas e de libre configuración autonómica, serán os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe que figuran nos anexos I, II e III do decreto 86/2015, do 25 de xuño.
- A avaliación da aprendizaxe do alumnado será continua e diferenciada segundo as materias, terá un carácter formativo e será un instrumento para a mellora tanto dos procesos de ensino como dos procesos de aprendizaxe.
- Estableceranse as medidas máis adecuadas para que as condicións de realización das avaliacións, incluída a avaliación final de etapa, se adapten ás necesidades do alumnado con necesidade específica de apoio educativo; estas adaptacións non se terán en conta en ningún caso para minorar as cualificacións obtidas.
- O profesorado avaliará tanto as aprendizaxes do alumnado como os procesos de ensino e a súa propia práctica docente, para o que establecerá indicadores de logro nas programacións didácticas.
- A consellería con competencias en materia de educación garantirá o dereito dos alumnos e as alumnas a unha avaliación obxectiva e a que a súa dedicación, o seu esforzo e o seu rendemento se valoren e se recoñezan con obxectividade, para o que establecerá os oportunos procedementos.
- O profesorado de cada materia decidirá, ao termo do curso, se o alumno ou a alumna lograron os obxectivos e alcanzaron o adecuado grao de adquisición das competencias correspondentes. O equipo docente, constituído en cada caso polos profesores e as profesoras do/da estudante, coa coordinación do/da titor/a, valorará a súa evolución no conxunto das materias e a súa madurez educativa en relación cos obxectivos do bacharelato e as competencias
- correspondentes.
- Coa finalidade de lles facilitar aos alumnos e ás alumnas a recuperación das materias con avaliación negativa, a consellería con competencias en materia de educación regulará as condicións

para que os centros docentes organicen as oportunas probas extraordinarias e os programas individualizados nas condicións que se determinen.

Cada perfil competencial inclúe unha relación de criterios de avaliación que relacionan obxectivos, contidos e Estándares de Aprendizaxe coas diferentes competencias clave. A relación de criterios de avaliación que empregaremos, según os diferentes bloques de contidos de cada curso, son os seguintes:

2º Bacharelato

Bloque 1 - Xeometría e debuxo técnico

- DT2.B1.1.1. Identifica a estrutura xeométrica de obxectos industriais ou arquitectónicos a partir da análise de plantas, alzados, perspectivas ou fotografías, sinalando os seus elementos básicos e determinando as principais relacións de proporcionalidade.
- DT2.B1.1.2. Determina lugares xeométricos de aplicación ao debuxo aplicando os conceptos de potencia ou inversión.
- DT2.B1.1.3. Transforma por inversión figuras planas compostas por puntos, rectas e circunferencias describindo as súas posibles aplicacións á resolución de problemas xeométricos.
- DT2.B1.1.4. Selecciona estratexias para a resolución de problemas xeométricos complexos, analizando as posibles solucións e transformándoos por analoxía noutros problemas máis sinxelos.
- DT2.B1.1.5. Resolve problemas de tanxencias aplicando as propiedades dos eixes e centros radiais, e indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos.
- DT2.B.1.2.1. Comprende a orixe das curvas cónicas e as relacións métricas entre elementos, describe as súas propiedades e identifica as súas aplicacións.
- DT2.B1.2.2. Resolve problemas de pertenza, intersección e tanxencias entre liñas rectas e curvas cónicas, aplicando as súas propiedades, e xustifica o procedemento utilizado.
- DT2.B1.2.3. Traza curvas cónicas logo de determinar os elementos que as definen, tales como eixes, focos, directrices, tanxentes ou asíntotas, resolvendo o seu trazado por puntos ou por homoloxía respecto á circunferencia.
- DT2.B1.3.1. Comprende as características das transformacións homolóxicas, identifica os seus invariantes xeométricos e describe as súas aplicacións.
- DT2.B1.3.2. Aplica a homoloxía e a afinidade á resolución de problemas xeométricos e á representación de formas planas.
- DT2.B1.3.3. Deseña a partir dun bosquejo previo ou reproduce á escala conveniente figuras planas complexas, e indica graficamente a construción auxiliar utilizada.

Bloque 2 - Sistemas de representación

- DT2.B2.1.1. Comprende os fundamentos ou principios xeométricos que condicionan o paralelismo e a perpendicularidade entre rectas e planos, utilizando o sistema diédrico ou, de ser o caso, o sistema de planos cotados como ferramenta base para resolver problemas de pertenza, posición, mínimas distancias e verdadeira magnitude.
- DT2.B2.1.2. Representa figuras planas contidas en planos paralelos, perpendiculares ou oblicuos aos planos de proxección, trazando as súas proxeccións diédricas.
- DT2.B2.1.3. Determina a verdadeira magnitude de segmentos, ángulos e figuras planas utilizando xiros, abatements ou cambios de plano en sistema diédrico e no sistema de planos cotados.
- DT2.B2.1.4. Representa o hexaedro ou cubo en calquera posición respecto aos planos coordenados, o resto dos poliedros regulares, prismas e pirámides en posicións favorables, coa axuda das súas proxeccións diédricas, determinando partes vistas e ocultas.
- DT2.B2.2.1. Representa cilindros e conos de revolución aplicando xiros ou cambios de plano para dispor as súas proxeccións diédricas en posición favorable para resolver problemas de medida.
- DT2.B2.2.2. Determina a sección plana de corpos ou espazos tridimensionais formados por superficies poliédricas, cilíndricas, cónicas e/ou esféricas, debuxando as súas proxeccións diédricas e obtendo a súa verdadeira magnitude.
- DT2.B2.2.3. Acha a intersección entre liñas rectas e corpos xeométricos coa axuda das súas proxeccións diédricas ou a súa perspectiva, indicando o trazado auxiliar utilizado para a determinación dos puntos de entrada e saída.

- DT2.B2.2.4. Desenvolve superficies poliédricas, cilíndricas e cónicas, coa axuda das súas proxeccións diédricas, utilizando xiros, abatements ou cambios de plano para obter a verdadeira magnitude das arestas e caras que as conforman.
- DT2.B2.3.1. Comprende os fundamentos da axonometría ortogonal, clasificando a súa tipoloxía en función da orientación do triedro fundamental, determinando o triángulo de trazas e calculando os coeficientes de redución.
- DT2.B2.3.2. Debuxa axonometrías de corpos ou espazos definidos polas súas vistas principais, dispoño a súa posición en función da importancia relativa das caras que se desexen amosar e/ou da conveniencia dos trazados necesarios.
- DT2.B2.3.3. Determina a sección plana de corpos ou espazos tridimensionais formados por superficies poliédricas, debuxando isometrías ou perspectivas cabaleiras.

Bloque 3 - Documentación gráfica de proxectos

- DT2.B3.1.1. Elabora e participa activamente en proxectos cooperativos de construción xeométrica, aplicando estratexias propias adecuadas á linguaxe do debuxo técnico.
- DT2.B3.1.2. Identifica formas e medidas de obxectos industriais ou arquitectónicos, a partir dos planos técnicos que os definen.
- DT2.B3.1.3. Debuxa bosquexos a man alzada e esbozos cotados para posibilitar a comunicación técnica con outras persoas.
- DT2.B3.1.4. Elabora esbozos de conxuntos e/ou pezas industriais ou obxectos arquitectónicos, dispoño as vistas, os cortes e/ou as seccións necesarias, tomando medidas directamente da realidade ou de perspectivas a escala, elaborando bosquexos a man alzada para a elaboración de debuxos cotados e planos de montaxe, instalación, detalle ou fabricación, de acordo coa normativa de aplicación.
- DT2.B3.2.1. Comprende as posibilidades das aplicacións informáticas relacionadas co debuxo técnico, e valora a exactitude, a rapidez e a limpeza que proporciona a súa utilización.
- DT2.B3.2.2. Representa obxectos industriais ou arquitectónicos coa axuda de programas de debuxo vectorial 2D, creando entidades, importando bloques de bibliotecas, editando obxectos e dispoño a información relacionada en capas diferenciadas pola súa utilidade.
- DT2.B3.2.3. Representa obxectos industriais ou arquitectónicos utilizando programas de creación de modelos en 3D, inserindo sólidos elementais, manipulándoos ata obter a forma buscada, importando modelos ou obxectos de galerías ou bibliotecas, incorporando texturas, seleccionando o encadramento, a iluminación e o punto de vista adecuado ao propósito buscado.
- DT2.B3.2.4. Presenta os traballos de debuxo técnico utilizando recursos gráficos e informáticos, de xeito que estes sexan claros e limpos, e que respondan ao obxectivo para os que se realizaron.

Dentro de cada unidade didáctica, ademais do esquema que explica as relacións entre as competencias, os contidos, os criterios de avaliación e os Estándares de Aprendizaxe Avaliables dos distintos perfís competenciais, figurarán elementos como a temporalización, os grao mínimos de logro a acadar para superar a materia, e os procedementos e instrumentos de avaliación empregados.

Cada actividade será avaliada según os criterios de avaliación que dispoña a normativa para os Estándares de aprendizaxe que van ser avaliados a través dela. No momento de plantexar a actividade ao alumno, informaráselle de cales son os criterios de avaliación desta, así como os procedementos e instrumentos de avaliación, así como os criterios de cualificación empregados para valorala.

Como norma xeral, haberá dous tipos de actividades: as probas de contidos, suxeitas a avaliación de tipo cuantitativo (cualificadas con nota numérica), e os traballos de aula, suxeitas a avaliación cualitativa (cualificadas a través de rúbricas, escalas de valoración e outros).

6.1. PROCESO DE AVALIACIÓN

O proceso de avaliación desenvolverase en tres fases ou momentos:

1. Avaliación inicial:

Nesta fase avaliarase o nivel de información con que o alumno conta respecto aos contidos a tratar. Serve tanto para determinar a natureza dos coñecementos aprendidos con anterioridade como para detectar preconceptos ou actitudes a corrixir fronte aos mesmos.

2. *Avaliación continua, formativa ou procesual:*

Ocúpase de avaliar o proceso de aprendizaxe ao longo do traballo diario.

3. *Avaliación sumativa:*

É a última fase, e reflicte o resultado acadado ao longo de todo o proceso, contrastando os resultados finais cos de partida.

6.2. PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

Os procedementos de avaliación que empregaremos de modo xeral son os seguintes:

- A. *Observación directa e/ou indirecta do alumno.*

Permite recoller información sobre as súas actitudes na aula, o seu grado de integración e a súa disposición cara os contidos e o proceso de aprendizaxe.

- B. *Valoración colectiva cualitativa.*

Permite recoller información cualitativa sobre o grado de comprensión e asimilación da materia e o grao de participación nas actividades de grupo.

- C. *Valoración individual cualitativa.*

Permite recoller información cualitativa sobre o grado de comprensión e asimilación da materia e o grao de implicación nas actividades individuais.

- D. *Valoración colectiva cuantitativa.*

Permite recoller información sobre resultados específicos que revelen o grado de comprensión e asimilación da materia e o grao de participación nas actividades de grupo, e cuantificalos.

- E. *Valoración individual cuantitativa.*

Permite recoller información sobre resultados específicos que revelen o grado de comprensión e asimilación da materia e o grao de implicación nas actividades individuais, e cuantificalos.

- F. *Procedementos mixtos.*

Unha combinación dos anteriores. útil para establecer enfoques globais.

6.3. INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Os instrumentos de avaliación que empregaremos de modo xeral son os seguintes:

- A. *Avaliación de probas de contidos.*

Busca un reflexo obxectivo do nivel de asimilación de contidos polo alumno. Adoita cuantificar o resultado.

- B. *Rúbricas/escalas de valoración.*

Permite recoller información sobre certos Estándares de aprendizaxe en particular e graduar o nivel de logro.

- C. *Debates e postas en común.*

Moi útiles para clarificar o afianzamento tanto de contidos como de competencias a través do diálogo constructivo.

- D. *Proxectos individuais e de grupo.*

Permiten detectar e avaliar eficazmente as capacidades de organización e coordinación de cara ao traballo

- E. *Proxectos multimedia.*

Reflicten as capacidades do alumno para o traballo multitarefa e a adquisición de novas capacidades.

- F. *Enquisas, bases de datos e outros.*

Moi útiles para detectar factores de relación entre os membros dun grupo e as dinámicas deste.

6.4. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

Os criterios de cualificación establecen as premisas de necesario cumprimento para que un alumno consiga unha cualificación positiva, feito que acontece cando acadada un grao mínimo de logro na consecución dos estándares de aprendizaxe avaliados correspondentes.

Cualificación dos exames ou probas de contidos

O profesor poderá convocar probas en formato exame se estima que este recurso é pedagóxicamente oportuno de cara a acadar unha avaliación máis obxectiva. De xeito particular, poderá someterse a exame a aqueles alumnos que, sen xustificación aparente, deixen de entregar algún dos traballos propostos no trimestre.

- O exame puntúa de 0 a 10 puntos, e as cualificacións serán expresadas en números enteros e de 0 a 10. Admítense fraccións, cunha soa cifra decimal.

O profesor deberá indicar a puntuación de cada pregunta sobre o total antes do comezo da proba.

- Nos exames de tipo práctico, os alumnos poden ter a opción de consultar material didáctico no propio exame como apoio nos primeiros instantes do traballo, co obxectivo de estimular a aprendizaxe práctica economizando esforzo memorístico. Esta medida só se aplicará, como dixemos, nos exames de tipo exclusivamente práctico, sen teoría, e unicamente cando o profesor estime que é axeitado e o autorice de modo expreso.

Actividades de aula

Os traballos e actividades de aula coinciden co desenvolvemento das unidades didácticas e, salvo indicación en sentido contrario, estarán sometidos a avaliación cualitativa. O seu deseño será acorde cos obxectivos, contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe que configuran cada unidade didáctica. Os obxectivos, criterios de avaliación e criterios de cualificación de cada actividade serán postos en coñecemento do alumnado no momento da súa proposta, así como os instrumentos de avaliación que se van empregar.

Traballos suplementarios para subir nota

Ademais das actividades trimestrais previstas, o alumno pode achegar traballos suplementarios, desenvolvidos baixo a supervisión do profesor.

Estes traballos suplementarios terán unicamente cualificación positiva, expresada de 5 a 10. A presentación dunha certa cantidade destes traballos pode supoñer un incremento máximo de 0,5 puntos na nota trimestral, nunca na final. A nota acadada reflectirá a cantidade e calidade dos traballos presentados, co que para acadar os 0,5 puntos de máximo hai que entregar todos os traballos suplementarios propostos optimamente resolto.

A cantidade de traballos suplementarios a entregar e o criterio a aplicar para acceder a este incrementode nota, será exposto polo profesor ao principio do curso.

Datas de entrega de traballos

A entrega de traballos efectuarase nunha data concreta fixada polo profesor, e este anunciará cada data de entrega con alomenos unha semana de antelación. Dependendo da carga de traballo, haberá unha ou dúas datas de entrega por trimestre.

Chegado o día, o alumno deberá entregar personalmente e en man ao profesor todos os traballos previstos sen faltar ningún. En caso de faltar algún traballo, o alumno disporá dun día de prórroga para completar a entrega, aínda que a cualificación máxima que poderá acadar dito traballo será de 5 puntos. Se pasado ese prazo a entrega non se efectúa, considerarase o traballo como non entregado.

Cualificacións trimestral e final

- A cualificación trimestral do alumno será o media aritmética das cualificacións das probas do trimestre, completada coa aportación, se a houbese, dos traballos suplementarios desenvolvidos nese período. Esta

media admite fraccións dunha soa cifra decimal. Cando a cualificación inclúa décimas de punto, a nota definitiva será a do valor enteiro da nota, reservándose as décimas sobrantas para sumalas á nota do seguinte trimestre.

Cando as décimas sobrantas son 5 ou máis, será o alumno o que decida se prefere que a nota, en valores enteiros, que figure no boletín sexa a que ten -reservando as décimas para o trimestre seguinte- ou opta porque se lle outorgue, digamos en préstamo, a inmediatamente superior. Neste caso, as décimas que se lle engadan para atinxir este valor superior seránlle descontadas da nota no seguinte trimestre.

Como é lóxico, isto rexe unicamente para as dúas primeiras cualificacións trimestrais. No terceiro trimestre, redondearase a nota con decimais ao valor enteiro da cualificación, excepto no caso de que a fracción decimal sexa de 0,5 ou máis, en que se adxudicará o valor enteiro seguinte.

- A cualificación final do alumno será a media aritmética das tres cualificacións trimestrais. En caso de haber fraccións decimais nesta media, redondearase a nota con decimais ao valor enteiro da cualificación, excepto no caso de que a fracción decimal sexa de 0,5 ou máis, en que se adxudicará o valor enteiro seguinte.

Excepcionalmente, en caso de que a media da cualificación final estea comprendida entre 4,5 e 4,9 - ámbolos dous inclusive-, o alumno deberá realizar un programa de traballo complementario proposto polo profesor para poder acadar unha nota de 5.

Á hora de ponderar a cualificación, os exames puntuarán ata un 60% da nota, e as actividades ata un 40%.

Mínimos esixibles para obter unha avaliación positiva. Casos excepcionais

1) Para alcanzar avaliación positiva, tanto en cada trimestre como ó final do curso, é preciso ter entregado tódolos traballos propostos cada trimestre polo profesor nos prazos requeridos. Deixar de entregar un traballo enténdese que pode ser motivo de suspenso nun trimestre, e como consecuencia, pode afectar á nota final do curso. Esta medida non se aplicará nos casos de ausencia por enfermidade ou outras causas razonadas e debidamente xustificadas.

2) A nota mínima a acadar en cada trimestre para obter unha avaliación positiva é de 5 puntos.

3) A cualificación final expresarase como a media aritmética das cualificacións trimestrais. Esta media debe ser alomenos de 5.

Excepcionalmente, en caso de que a media da cualificación final estea comprendida entre 4,5 e 4,9 - ámbolos dous inclusive-, o alumno deberá realizar un programa de traballo complementario proposto polo profesor -que poderá resolver fóra do horario lectivo- para poder acadar unha nota de 5. Este traballo será do mesmo tipo que as actividades desenvolvidas ao longo do curso.

4) Excepcionalmente, e por decisión razonada do profesor, o alumno poderá experimentar un incremento adicional de 0,5 puntos na nota de final de curso, sempre e cando concurran estas condicións:

- O alumno debe contar cunha traxectoria contrastable de traballo e aproveitamento da asignatura ao longo do curso, independentemente da nota acadada, así como ter amosado unha actitude positiva na aula.

- O alumno debe estar disposto a realizar un programa de traballo complementario, proposto polo profesor, que poderá resolver fóra do horario lectivo. Este traballo será do mesmo tipo que as actividades desenvolvidas ao longo do curso.

5) Excepcionalmente, en caso de que a nota final do curso non acade cualificación positiva, o profesor pode convocar, se o considera oportuno, unha proba final de repesca que estará constituída por tres bloques de contidos, cada un deles correspondente a un trimestre. O alumno examinarase dos bloques correspondentes aos trimestres que suspendeu, e deberá obter como mínimo unha nota de 5 en cada un deles.

6) Excepcionalmente, se un alumno aproba dous trimestres e suspende un, pode obter unha nota final positiva, sempre e cando se dean estas condicións:

- A cualificación do trimestre suspenso non debe ser inferior a 4 puntos.

- A cualificación media dos tres trimestres, incluíndo o trimestre suspenso, debe ser como mínimo de 6 puntos.

Cualificación na proba extraordinaria

En caso de que un alumno/a non acade cualificación positiva na convocatoria ordinaria, éste ten dereito a unha proba extraordinaria de estrutura e características idénticas aos das probas ordinarias, e que será cualificada atendendo aos mesmos criterios.

7.5.. CRITERIOS DE PROMOCIÓN E DE RECUPERACIÓN

- Promoción na convocatoria ordinaria:

Considérase que un alumno aproba a asignatura, e polo tanto promociona, cando a media aritmética das cualificacións dos tres trimestres é igual ou superior a 5.

- Promoción na convocatoria extraordinaria:

Considérase que un alumno aproba a asignatura, e polo tanto promociona, cando a cualificación obtida nas probas extraordinarias é igual ou superior a 5.

A recuperación nas cualificacións trimestrais

Cando un alumno non acade nota suficiente para aprobar un trimestre, terá dereito a que se lle ofrezca unha proba de recuperación. Tras celebrarse a proba, a nota do trimestre suspenso serálle reemplazada pola nota da proba de recuperación.

O exame poderá ser reemplazado por un lote de exercicios, se o profesor o estima conveniente.

A recuperación na cualificación final

En caso de que a nota final do curso non acade cualificación positiva, o profesor pode convocar unha proba final de repesca. Esta constará de tres bloques de contidos, cada un deles correspondente a un trimestre. O alumno examínase dos bloques correspondentes aos trimestres que ten suspensos, e deberá obter como mínimo unha nota de 5 en cada un deles.

Cando un alumno con avaliación positiva queira subir a nota final de curso, igualmente pode presentarse á proba final de repesca para subir unha ou varias notas trimestrais. As cualificacións obtidas reemplazarán ás dos trimestres correspondentes.

A recuperación na proba extraordinaria

En caso de que un alumno/a non acade cualificación positiva na convocatoria ordinaria, éste ten dereito a unha proba extraordinaria de estrutura e características idénticas aos das probas ordinarias, e que será cualificada atendendo aos mesmos criterios. De non obter avaliación positiva nesta convocatoria, a materia contará como suspenso a efectos de promoción no contexto das notas do curso.

7. Avaliación do proceso do ensino e a práctica docente

Para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente, empregaranse preferentemente procedementos cualitativos, expresados a través de rúbricas ou escalas de valoración nos que figurarán os items e indicadores de logro que se consideren necesarios para unha correcta avaliación destes procesos. O Departamento recollerá regularmente nas Actas das súas reunións información sobre estes extremos. Procurarase asimesmo que o grao de coordinación cos órganos responsables da planificación e desenvolvemento da actividade docente sexa a axeitada.

Tamén se contempla, se o Departamento o estima oportuno, a obtención directa de información, mediante cuestionarios distribuídos aos alumnos, sobre a calidade da práctica docente recibida.

Modelo de rúbrica para a avaliación do proceso de ensino

elementos a considerar e indicadores de percepción en relación ao proceso de ensino durante o curso	INDICADORES DE LOGRO			
	NON ACADADO	ACADADO		
	BAIXO	SUFICIENTE	MEDIO/ALTO	EXCELENTE
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
3. Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
4. Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.				
5. Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				
6. Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
7. Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
8. Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
9. Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				
10. Usáronse distintos instrumentos de avaliación.				
11. Dáse un peso real á observación do traballo na aula.				
12. Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.				

Modelo de rúbrica para a avaliación da e a práctica docente

elementos a considerar e indicadores de percepción en relación a práctica docente desenvolvida no curso	INDICADORES DE LOGRO			
	NON ACADADO	ACADADO		
	BAIXO	SUFICIENTE	MEDIO/ALTO	EXCELENTE
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
6. Combínase o traballo individual e en equipo.				
7. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
8. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
9. Incorporáanse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
11. Ofrécese ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e				

comentar os seus acertos e erros.				
14. Grao de implicación do profesorado nas funcións de titoría e orientación.				
15. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				
16. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
17. Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

8. Seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

Os alumnos pendentes teñen dereito a unha proba específica proposta polo Departamento, e que se celebrará dacordo cun calendario proposto pola dirección. Poden igualmente acadar avaliación positiva por avaliación continua, seguindo un programa de actividades.

8.1. CRITERIOS DE SUPERACIÓN DE PENDENTES

Os alumnos con materias pendentes poden superalas por dúas vías:

Superación por avaliación continua

A actividade principal para obter información de cara á avaliación dos alumnos con materias pendentes, serán as probas de recuperación de pendentes, que terán lugar dacordo co calendario xeral do centro. Haberá unha por trimestre, serán deseñadas a partir dos contidos mínimos da materia, deberán ter o mesmo formato que ás probas trimestrais, estarán rexidas polos mesmos criterios de avaliación e cualificación.

Se o profesor o considera conveniente, e coa aprobación do Departamento, a proba de recuperación pode ser reemplazada por unha batería de exercicios que reflictan de modo efectivo un coñecemento dos contidos mínimos da asignatura por parte do alumno. Estes exercicios terán un formato similar ao dos traballos suplementarios de aula, e deberán ser entregados todos eles en forma e prazo, dacordo coas directrices que marque o profesor. A efectos de cualificación, cada lote de exercicios será puntuado de 0 a 10.

Superación por proba extraordinaria

Os alumnos terán dereito, en caso de non obter media de 5 por vía de avaliación continua, a un exame final, que versará sobre tódolos contidos mínimos da materia. O exame puntuará de 0 a 10, sen decimais. Nesta proba será preciso acadar alomenos un 5 para obter avaliación positiva.

En todo caso, as medidas e actividades de recuperación, reforzo ou de ampliación de contidos para alumnos con materias pendentes serán propostas e supervisadas polo profesor, que será quen determine xustificadamente en qué casos e baixo qué criterios deberán aplicarse.

Niveis mínimos de logro esixibles para materias pendentes

Os contidos niveis mínimos de logro que rexerán sobre as probas de avaliación de pendentes, son os mesmos que os da asignatura impartida de forma ordinaria, e que aparecen indicados no apartado correspondente.

8.2. PROGRAMAS DE REFORZO, RECUPERACIÓN E PENDENTES

O Departamento poderá programar actividades para aqueles alumnos con asignaturas pendentes, así como os que presenten déficit de aprendizaxe ou queiran someterse a un plan de reforzo deseñado polo profesor, dacordo cos membros do departamento. Estes programas abranguerán o curso completo, e desenvolveranse fóra do horario lectivo.

Programas de reforzo da aprendizaxe

Todo plan de reforzo, que eventualmente se aplicará aos alumnos que o precisen, consistirá nun abano de actividades nas que o profesor traballará, durante o curso, os contidos máis problemáticos, ou nos que parezan xurdir máis complicacións, respecto á materia tratada cada semana na aula. Asimesmo, o alumno disporá, dacordo co profesor, dunha hora semanal para facer consultas.

As actividades de reforzo serán supervisadas e valoradas polo profesor dacordo cos criterios de cualificación habituais. Cando estes planos de reforzo impliquen, a criterio do profesor, unha proba de recuperación, os criterios que aplicaremos na súa cualificación serán os mesmos que rexen para as probas ordinarias.

Programas específicos para alumnos con materias pendentes

Os alumnos con materia pendente poden solicitar participar nun plan de reforzo se eles o demandan ou o profesor o recomenda. O procedemento, en todo caso, será o que expoñemos máis arriba, coa diferenza de que os contidos a tratar serán os correspondentes á materia pendente.

9. Acreditación de coñecementos necesarios en determinadas materias

No caso de que algún alumno de 2º curso de Bacharelato precise acreditar coñecementos previos e necesarios para cursar algunha materia, as probas necesarias para levar a cabo esta acreditación serán deseñadas conforme aos criterios e estándares vixentes, e dacordo co que determine o Departamento de Orientación e os órganos de dirección do centro. En liñas xerais, a proba será do mesmo tipo que as probas ordinarias, rexerán para ela os mesmos criterios de cualificación, e unha vez superada, o alumno poderá matricularse polo procedemento ordinario.

10. Avaliación inicial

En caso de levar a cabo un proceso ou proba de avaliación inicial, esta diseñaranse conforme aos prazos, obxectivos, contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe vixentes, baixo a supervisión da Dirección e en colaboración permanente co Departamento de Orientación, que conxuntamente co Departamento decidirán o contido e características da proba. Dependendo dos resultados, tomaranse as medidas oportunas, tanto individuais como colectivas, para garantir que todos os alumnos alcanzan uns niveis de logro mínimo aceptables na consecución dos estándares de aprendizaxe previstos para a materia e o nivel correspondentes. En caso de superar a proba, a familia do alumno/a será informada polos canais habituais, e o alumno/a poderá tramitar a súa matrícula ordinaria.

11. Medidas de atención á diversidade

A mesma definición do proxecto educativo e das súas concrecións curriculares constitúe unha medida de atención á diversidade. Por outro lado, o seu desenvolvemento nas programacións de aula e nas súas unidades didácticas xerará un conxunto de propostas que favorezan a adaptación aos intereses, ás capacidades e ás motivacións dos alumnos respectando sempre un traballo común de base e intención formativa global que permita a consecución das competencias básicas e dos obxectivos de cada curso e da etapa.

Polo que respecta á asignatura de Educación Plástica, Visual e Audiovisual, en caso de presentarse alumnos con algunha necesidade educativa derivada de discapacidade sensorial, cremos que o emprego de ferramentas informáticas ofrece, pola súa versatilidade, solucións válidas para a maioría dos casos. Para outro tipo de necesidades, como pode ser o caso de alumnos estranxeiros ou alumnos sobredotados intelectualmente, por exemplo, cremos que as medidas a adoptar deben adaptarse ás que, de modo xeral, decidan os órganos competentes do centro, e que poden ser moi diversas segundo as circunstancias.

En calquera caso, a toma de decisións de cara á adopción de medidas de atención á diversidade farase sempre dacordo co Departamento de Orientación, e dacordo cos criterios que, en cada caso, se establezcan para cada necesidade concreta.

En liñas xerais, as medidas ordinarias ou extraordinarias a adoptar poderán ser de diversos tipos

1. Medidas ordinarias

Organizativas

- Adecuación para algún alumno/a ou grupo da estrutura organizativa do centro e/ou da aula (emprego de materiais e recursos didácticos diferenciados, espazos e tempos diferenciados, horarios específicos, etc.).
- Desdoblamento de grupos.
- Reforzo educativo e/ou apoio de profesorado na aula.

Curriculares

- Adaptacións metodolóxicas para algún alumno/grupo, como traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, tutoría entre iguais, aprendizaxe por proxectos, etc.
- Adaptación dos tempos e/ou os instrumentos de avaliación para algún alumno/a.
- Implementación de programas de reforzo para o alumnado que tivo promoción sen superar todas as materias.
- Creación de programas específicos para alumnado repetidor da materia.
- Aplicación personalizada deses programas específico para repetidores da materia.

2. Medidas extraordinarias

Organizativas

- Atención ao alumnado que recibe apoio por parte do profesorado especialista en PT/AL.
- De ser o caso, creación de grupos de adquisición de linguas (para alumnado estranxeiro).
- De ser o caso, creación de grupos de adaptación da competencia curricular (alumnado estranxeiro).
- Outras medidas organizativas como escolarización domiciliaria, escolarización combinada, etc.

Curriculares

- Elaboración de adaptacións curriculares na materia.
- De ser o caso, creación de agrupamentos flexibles ou específicos autorizados na materia.
- Deseñar medidas de flexibilización na escolarización se é necesario.
- Desenvolvemento do protocolo de coordinación co profesorado que comparte co titular da materia os reforzos, apoios, adaptación, e outras medidas (coordinación cos PT/AL , con outro profesorado de apoio, co profesorado do agrupamento, etc.).

12. Elementos transversais

Na etapa do Bacharelato traballarase, de modo xeral, tendo en conta estes elementos transversais:

- A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento, e a educación cívica e constitucional traballarase en todas as materias, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias de cada etapa.
- A consellería con competencias en materia de educación fomentará o desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade, e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social. Do mesmo xeito, promoverá a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto por igual aos homes e ás mulleres, e ás persoas con discapacidade, e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto
- ao Estado de dereito, o respecto e a consideración ás vítimas do terrorismo, e a prevención do terrorismo e de calquera tipo de violencia. A programación docente debe abranguer en todo caso a prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia, incluído o estudo do Holocausto xudeu como feito histórico.
- Evitaranse os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.
- A consellería con competencias en materia de educación fomentará as medidas para que o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa

empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.

- No ámbito da educación e a seguridade viaria, promoveranse accións para a mellora da convivencia e a prevención dos accidentes de tráfico, coa finalidade de que os/as alumnos/as coñezan os seus dereitos e deberes como usuarios/as das vías, en calidade de peóns, viaxeiros/as e condutores/as de bicicletas ou vehículos a motor, respecten as normas e os sinais, e se favoreza a convivencia, a tolerancia, a prudencia, o autocontrol, o diálogo e a empatía con actuacións adecuadas tendentes a evitar os accidentes de tráfico e as súas secuelas.

Nesta programación tentamos introducir todos os elementos transversais antes referidos no traballo de aula e o deseño de actividades e tarefas, procurando orientar estas cara ao desenvolvemento dalgunhas actitudes concretas:

- Fomentar a tolerancia intelectual para aceptar e estar abertos a obras, opinións, interpretacións e puntos de vista diferentes dos propios.
- Propugnar unha actitude de rexeitamento ante mensaxes que denotan unha discriminación sexual, racial, social etc.
- Difundir a análise de materiais impresos e audiovisuais como unha forma de comprender, integrar e relacionar os recursos verbais e plástico-visuais que empregan.
- Fomentar o emprego das tecnoloxías da información e a comunicación para mellorar a cultura plástico-visual e para expresar, de forma persoal e creativa, vivencias e emocións.
- Aprender a disfrutar do tempo de lecer dun xeito persoal e enriquecedor.
- Convidar á utilización creativa de recursos materiais variados do entorno, tanto convencionais como non convencionais.

13. Actividades complementarias e extraescolares

Aínda que en moitos casos este tipo de actividades son difíciles de programar con antelación pois dependen tanto do calendario do propio centro como do das entidades que organizan este tipo de eventos, facemos aquí unha pequena relación das que, como nestes últimos anos vimos realizando de modo regular:

- visitas a exposicións temporais de arte
- colaboración en actos e festivais do centro
- visitas a museos
- colaboración coa EDLG
- talleres creativos fóra de horario lectivo
- colaboracións con outros centros

Queremos indicar tamén que o Departamento participa regularmente na confección gráfica da Revista do Centro, unha actividade complementaria na que ven colaborando os últimos anos. Asimesmo, colabora co centro organizando e desenvolvendo tanto un taller de rock, onde se gravaron varios vídeos musicais, como un taller de radio e podcast.

En todo caso, o listado completo de actividades extraescolares será remitida á vicedirección para a súa oportuna inclusión na PXA.

14. Revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas

A Xefatura de Departamento fomentará a realización de procesos de autoavaliación ao final de cada curso que permita coñecer e valorar a percepción que os seus membros teñen das programacións didácticas de cara á súa revisión, avaliación, e modificación se é o caso, a fin de promover á súa mellora e posta en valor.

Un dos principais criterios de avaliación á hora de abordar o cumprimento da programación será o grao de desenvolvemento da mesma, tendo en conta tanto a presentación e asimilación de contidos, como o respecto á temporalización prevista. O Departamento reflectirá regularmente nas Actas das súas reunións información todos sobre estes puntos. Procurarase asimesmo que o grao de coordinación cos órganos responsables da planificación e desenvolvemento da actividade docente sexa a axeitada.

Tamén se contempla, se o Departamento o estima oportuno, a obtención directa de información, mediante cuestionarios distribuídos aos alumnos, sobre a calidade da práctica docente recibida.

Modelo de rúbrica para a avaliación das programacións didácticas

elementos a considerar e indicadores de percepción en relación á avaliación da programación didáctica	INDICADORES DE LOGRO			
	NON ACADADO	ACADADO		
	BAIXO	SUFICIENTE	MEDIO/ALTO	EXCELENTE
1. Adecuación do deseño das unidades didácticas, temas ou proxectos a partir dos elementos do currículo.				
2. Adecuación da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas / temas / proxectos.				
3. O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e a temporalización previstas.				
4. Adecuación da secuenciación dos estándares para cada unha das unidades, temas ou proxectos.				
5. Adecuación do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar.				
6. Asignación a cada estándar do peso correspondente na cualificación.				
7. Vinculación de cada estándar a un ou varios instrumentos para a súa avaliación.				
8. Asociación de cada estándar cos elementos transversais a desenvolver.				
9. Fixación dunha estratexia metodolóxica común para todo o departamento. [Só para ESO e bach.].				
10. Adecuación da secuencia de traballo na aula.				
11. Adecuación dos materiais didácticos utilizados.				
12. Adecuación do libro de texto (no caso de que se use).				
13. Adecuación do plan de avaliación inicial deseñado, incluídas as consecuencias da proba.				
14. Adecuación da proba de avaliación inicial, elaborada a partir dos estándares.				
15. Adecuación do procedemento de acreditación de coñecementos previos [Só para determinadas materias de 2º de bacharelato].				
16. Adecuación das pautas xerais establecidas para a avaliación continua: probas, traballos, etc.				
17. Adecuación dos criterios establecidos para a recuperación dun exame e dunha avaliación.				
18. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación final. [Só para ESO e bacharelato].				
19. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación extraordinaria. [Só para ESO e bach].				
20. Adecuación dos criterios establecidos para o seguimento de materias pendentes. [Só para ESO e bacharelato]				
21. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación desas materias pendentes. [Só para ESO e bacharelato]				
22. Adecuación dos exames, tendo en conta o valor de cada estándar.				
23. Adecuación dos programas de apoio, recuperación, etc. vinculados aos estándares.				
24. Adecuación das medidas específicas de atención				

ao alumnado con NEAE.				
25. Grao de desenvolvemento das actividades complementarias e extraescolares previstas.				
26. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos.				
27. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre os criterios de promoción.				
28. Adecuación do seguimento e da revisión da programación ao longo do curso.				
29. Contribución desde a materia ao plan de lectura do centro.				
30. Grao de integración das TIC no desenvolvemento da materia.				

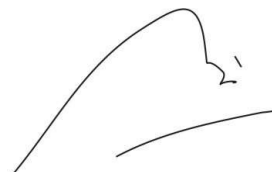
15. Glosario

<i>Desenvolvemento curricular</i>	2ª nivel de planificación curricular. Inclúese no PE.
<i>Programacións didácticas</i>	3º nivel de planificación. Realizada polos departamentos didácticos.
<i>Programación de aula</i>	4º nivel de planificación. Realizada polo profesorado.
<i>Programación didáctica</i>	Instrumento de planificación curricular específico de cada área que pretende ordenar o proceso de ensino - aprendizaxe do alumnado. Debe responder a estas cuestións: 1. Que, cando e como ensinar / 2. Que, cando e como avaliar / 3. Como atender á diversidade.
<i>Criterios de avaliación</i>	Referente específico para avaliar a aprendizaxe do alumnado. Describen aquilo que se quere valorar e que o alumnado debe lograr, tanto en coñecementos coma en competencias. Responden ao que se pretende conseguir en cada disciplina (art. 2.3. do Decreto 86/2015).
<i>Estándares de aprendizaxe</i>	Especificacións dos criterios de avaliación que permiten definir os resultados de aprendizaxe e que concretan o que o alumnado debe saber, comprender e saber facer en cada disciplina. Deben ser observables, medibles e avaliábeis, e permitir graduar o rendemento ou o logro alcanzado.
<i>Indicadores de logro</i>	Son especificacións dos estándares para graduar o seu nivel de adquisición. Forman parte dos criterios de cualificación de dito estándar. O instrumento máis idóneo para identificar esa graduación sería a rúbrica (art. 7.4 da Orde ECD 65/2015, BOE 29/1/2015). O docente é o responsable da súa definición e posta en práctica.
<i>Grao de consecución dun estándar</i>	Serve para sinalar o grao mínimo de consecución esixible dun estándar para superar a materia (art. 13.3d da Resolución 27/7/2015). Canto maior sexa o grao esixido de consecución, máis importante se considera o estándar.
<i>Criterios de cualificación e instrumentos</i>	Serven para ponderar “o valor” que se dá a cada estándar e a proporción que cada instrumento utilizado para avaliálo achega a ese valor.
<i>Procedementos e instrumentos</i>	Os procedementos de avaliación utilizábeis, como a observación sistemática do traballo do alumnado, as probas orais e escritas, o portfolio, os protocolos de rexistro ou os traballos de clase, permitirán a integración de todas as competencias nun marco de avaliación coherente (art. 7.6, terceiro parágrafo,

	da Orde ECD 65/2015).
<i>Rúbrica</i>	Instrumento de avaliación que permite coñecer o grao de adquisición dunha aprendizaxe ou dunha competencia.
<i>Portfolio</i>	Achega de producións dun alumno/a.
<i>Graduación dos estándares</i>	Para identificar o progreso dos estándares ao longo dunha etapa.
<i>Perfil de área</i>	Conxunto de estándares de aprendizaxe avaliábeis que ten unha área ou materia. Dado que os estándares de aprendizaxe avaliábeis pónense en relación coas competencias, este perfil permitirá identificar aquelas competencias que se desenvolven a través desa área ou materia (art. 5.6 Orde ECD 65/2015). Son a referencia para a programación, a avaliación e o reforzo.
<i>Perfil competencial</i>	Conxunto de estándares de diferentes áreas relacionados coa mesma competencia clave (art. 5.7 Orde ECD 65/2015).
<i>Avaliación das competencias</i>	A avaliación do grao de adquisición das competencias debe estar integrada coa avaliación dos contidos, na medida en que ser competente supón mobilizar os coñecementos, destrezas, actitudes e valores (art. 7.3 da Orde ECD 65/2015).
<i>Nivel de desempeño das competencias</i>	Poderanse medir a través dos indicadores de logro, tales como rúbricas ou escalas de avaliación [...] que teñan en conta a atención á diversidade (art. 7.4 da Orde ECD/65/2015).
<i>Tarefa</i>	É a acción ou conxunto de accións orientadas á resolución dunha situación ou problema, nun contexto definido, combinando todos os saberes dispoñibles para elaborar un produto relevante. As tarefas integran actividades e exercicios.
<i>Identificación de contidos e criterios</i>	Exemplo: B1.1: B1: Bloque de contido / 1: Número de contido dun bloque.
<i>Identificación de estándares</i>	Exemplo: EPVB1.1.2 EPV: Abreviatura da área: Educación Plástica e Visual B1. Bloque de contidos do que xorde o estándar. 1. Número do criterio de avaliación que orixina o estándar.

Sen máis que engadir, e dacordo no exposto,

Os membros do Departamento,

Neda, 19 de setembro de 2022

UNIDADES DIDÁCTICAS

Debuxo Técnico

Unidade 1

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descripción dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

temporalización									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
b-d-g i-l	B1.1. Resolución de problemas xeométricos. B1.2. Proporcionalidade. Rectángulo áureo. Aplicacións. B1.3. Construción de figuras planas equivalentes. B1.4. Relación entre os ángulos e a circunferencia. Arco capaz. B1.5. Aplicacións. B1.6. Potencia dun punto respecto a unha circunferencia. Determinación e propiedades do eixe radical e do centro radical. Aplicación á resolución de tanxencias. B1.7. Inversión. Determinación de figuras inversas. Aplicación á resolución de tanxencias.	B1.1. Resolver problemas de tanxencias mediante a aplicación das propiedades do arco capaz, dos eixes e centros radicais e/ou da transformación de circunferencias e rectas por inversión, indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos.

Cadro 1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalgunha sesión lectiva.

Cadro 2. Obxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B1.1	DT2.B1.1.1. Identifica a estrutura xeométrica de obxectos industriais ou arquitectónicos a partir da análise de plantas, alzados, perspectivas ou fotografías, sinalando os seus elementos básicos e determinando as principais relacións de proporcionalidade.	CCL
	DT2.B1.1.2. Determina lugares xeométricos de aplicación ao debuxo aplicando os conceptos de potencia ou inversión.	CMCC T
	DT2.B1.1.3. Transforma por inversión figuras planas compostas por puntos, rectas e circunferencias describindo as súas posibles aplicacións á resolución de problemas xeométricos.	CAA
	DT2.B1.1.4. Selecciona estratexias para a resolución de problemas xeométricos complexos, analizando as posibles solucións e transformándoos por analogía noutros problemas máis sinxelos.	CSIEE
	DT2.B1.1.5. Resolve problemas de tanxencias aplicando as propiedades dos eixes e centros radicais, e indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos.	CMCC T

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da a correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliábeis correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
DT2.B1.1.1. Identifica a estrutura xeométrica de obxectos industriais ou arquitectónicos a partir da análise de plantas, alzados, perspectivas ou fotografías, sinalando os seus elementos básicos e determinando as principais relacións de proporcionalidade.	Analizar correctamente dous obxectos de orixe industrial ou arquitectónica	CCL	ABD
DT2.B1.1.2. Determina lugares xeométricos de aplicación ao debuxo aplicando os conceptos de potencia ou inversión.	Resolver dous casos de lugares xeométricos sinxelos	CMCCT	ABD
DT2.B1.1.3. Transforma por inversión figuras planas compostas por puntos, rectas e circunferencias describindo as súas posibles aplicacións á resolución de problemas xeométricos.	Resolver correctamente dous casos de aplicación da inversión	CAA	ABD
DT2.B1.1.4. Selecciona estratexias para a resolución de problemas xeométricos complexos, analizando as posibles solucións e transformándoos por analogía noutros problemas máis sinxelos.	Resolver correctamente dous problemas xeométricos complexos	CSIEE	ABD
DT2.B1.1.5. Resolve problemas de tanxencias aplicando as propiedades dos eixes e centros radicais, e indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos.	Resolver correctamente dous problemas de eixo e centro radical	CMCCT	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMIENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

asignatura/grupo:		Debuxo Técnico 2º Bacharelato				bloque de contidos:	1
unidade didáctica:		UNIDADE 1					
EEAA	IIAA	INDICADORES DE LOGRO					
		NON ACADADO		ACADADO			
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE		
DT2.B1.1.1	ABD	Analizar correctamente un obxecto de orixe industrial ou arquitectónica	Analizar correctamente dous obxectos de orixe industrial ou arquitectónica	Analizar correctamente tres obxectos de orixe industrial ou arquitectónica	Analizar correctamente catro obxectos de orixe industrial ou arquitectónica		
DT2.B1.1.2	ABD	Resolver un caso de lugares xeométricos sinxelos	Resolver dous casos de lugares xeométricos sinxelos	Resolver tres casos de lugares xeométricos sinxelos	Resolver catro casos de lugares xeométricos sinxelos		
DT2.B1.1.3	ABD	Resolver correctamente un caso de aplicación da inversión	Resolver correctamente dous casos de aplicación da inversión	Resolver correctamente tres casos de aplicación da inversión	Resolver correctamente catro casos de aplicación da inversión		
DT2.B1.1.4	ABD	Resolver correctamente un problema xeométrico complexos	Resolver correctamente dous problemas xeométricos complexos	Resolver correctamente tres problemas xeométricos complexos	Resolver correctamente catro problemas xeométricos complexos		
DT2.B1.1.5	ABD	Resolver correctamente un problema de eixo e centro radical	Resolver correctamente dous problemas de eixo e centro radical	Resolver correctamente tres problemas de eixo e centro radical	Resolver correctamente catro problemas de eixo e centro radical		

cualificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro expónse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estándar

Unidade 2

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descripción dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

temporalización									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
b-d-e g-i-l	B1.9. Trazado de curvas cónicas e técnicas. B1.10. Curvas cónicas. Orixe, determinación e trazado da elipse, a parábola e a hipérbola. B1.11. Curvas técnicas. Orixe, determinación e trazado das curvas cíclicas e envolventes. B1.12. Resolución de problemas de pertenza, tanxencia e incidencia. Aplicacións. B1.13. Homoloxía. Determinación dos seus elementos. Trazado de figuras homólogas. Aplicacións.	B1.2. Debuxar curvas cíclicas e cónicas e identificar os seus principais elementos, utilizando as súas propiedades fundamentais para resolver problemas de pertenza, tanxencia ou incidencia.
b-d-e g-i-l	B1.8. Transformacións xeométricas. Aplicacións. B1.13. Homoloxía. Determinación dos seus elementos. Trazado de figuras homólogas. Aplicacións. B1.8. Transformacións xeométricas. Aplicacións. B1.13. Homoloxía. Determinación dos seus elementos. Trazado de figuras homólogas. Aplicacións. B1.14. Afinidade. Determinación dos seus elementos. Trazado de figuras afíns. Construción da elipse afin a unha circunferencia. B1.15. Trazado de figuras planas complexas utilizando escalas e construcións auxiliares axeitadas.	B1.3. Relacionar as transformacións homolóxicas coas súas aplicacións á xeometría plana e aos sistemas de representación, valorando a rapidez e a exactitude nos trazados que proporciona a súa utilización.

Cadro 1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalgunha sesión lectiva.

Cadro 2. Obxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B1.2	DT2.B.1.2.1. Comprende a orixe das curvas cónicas e as relacións métricas entre elementos, describe as súas propiedades e identifica as súas aplicacións.	CCL
	DT2.B.1.2.2. Resolve problemas de pertenza, intersección e tanxencias entre liñas rectas e curvas cónicas, aplicando as súas propiedades, e xustifica o procedemento utilizado.	CAA
	DT2.B.1.2.3. Traza curvas cónicas logo de determinar os elementos que as definen, tales como eixes, focos, directrices, tanxentes ou asíntotas, resolvendo o seu trazado por puntos ou por homoloxía respecto á circunferencia.	CSIEE
B13	DT2.B.1.3.1. Comprende as características das transformacións homolóxicas, identifica os seus invariantes xeométricos e describe as súas aplicacións.	CCL
	DT2.B.1.3.2. Aplica a homoloxía e a afinidade á resolución de problemas xeométricos e á representación de formas planas.	CSIEE
	DT2.B.1.3.3. Deseña a partir dun bosquexo previo ou reproduce á escala conveniente figuras planas complexas, e indica graficamente a construción auxiliar utilizada.	CMCC T

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da a correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliáveis correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
DT2.B.1.2.1. Comprende a orixe das curvas cónicas e as relacións métricas entre elementos, describe as súas propiedades e identifica as súas aplicacións.	Identificar e explicar correctamente tres casos con curvas cónicas	CCL	ABD
DT2.B.1.2.2. Resolve problemas de pertenza, intersección e tanxencias entre liñas rectas e curvas cónicas, aplicando as súas propiedades, e xustifica o procedemento utilizado.	Resolver tres casos de tanxencias correctamente	CAA	ABD
DT2.B.1.2.3. Traza curvas cónicas logo de determinar os elementos que as definen, tales como eixes, focos, directrices, tanxentes ou asíntotas, resolvendo o seu trazado por puntos ou por homoloxía respecto á circunferencia.	Debuxar correctamente alomenos dúas curvas cónicas	CSIEE	ABD
DT2.B.1.3.1. Comprende as características das transformacións homolóxicas, identifica os seus invariantes xeométricos e describe as súas aplicacións.	Recoñecer e describir dous casos de transformacións homolóxicas	CCL	ABD
DT2.B.1.3.2. Aplica a homoloxía e a afinidade á resolución de problemas xeométricos e á representación de formas planas.	Resolver correctamente dous problemas de homoloxía e/ou afinidade	CSIEE	ABD
DT2.B.1.3.3. Deseña a partir dun bosquexo previo ou reproduce á escala conveniente figuras planas complexas, e indica graficamente a construción auxiliar utilizada.	Debuxar correctamente alomenos dúas figuras planas complexas	CMCCT	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMIENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

asignatura/grupo:		Debuxo Técnico 2º Bacharelato				bloque de contidos:	1
unidade didáctica:		UNIDADE 2					
EEAA	IIAA	INDICADORES DE LOGRO					
		NON ACADADO		ACADADO			
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE		
DT2.B.1.2.1	ABD	Identificar e explicar correctamente dous casos con curvas cónicas	Identificar e explicar correctamente tres casos con curvas cónicas	Identificar e explicar correctamente catro casos con curvas cónicas	Identificar e explicar correctamente cinco casos con curvas cónicas		
DT2.B.1.2.2	ABD	Resolver dous casos de tanxencias correctamente	Resolver tres casos de tanxencias correctamente	Resolver catro casos de tanxencias correctamente	Resolver cinco casos de tanxencias correctamente		
DT2.B.1.2.3	ABD	Debuxar correctamente alomenos unha curvas cónicas	Debuxar correctamente alomenos dúas curvas cónicas	Debuxar correctamente alomenos tres curvas cónicas	Debuxar correctamente alomenos catro curvas cónicas		
DT2.B.1.3.1	ABD	Recoñecer e describir un caso de transformacións homolóxicas	Recoñecer e describir dous casos de transformacións homolóxicas	Recoñecer e describir tres casos de transformacións homolóxicas	Recoñecer e describir catro casos de transformacións homolóxicas		
DT2.B.1.3.2	ABD	Resolver correctamente un problema de homoloxía e/ou afinidade	Resolver correctamente dous problemas de homoloxía e/ou afinidade	Resolver correctamente tres problemas de homoloxía e/ou afinidade	Resolver correctamente catro problemas de homoloxía e/ou afinidade		
DT2.B.1.3.3	ABD	Debuxar correctamente alomenos unha figura plana complexa	Debuxar correctamente alomenos dúas figuras planas complexas	Debuxar correctamente alomenos tres figuras planas complexas	Debuxar correctamente alomenos catro figuras planas complexas		

cualificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro expónse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estándar.

Unidade 3

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descripción dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

temporalización									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación</i>		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
b-d-e g-i-l	B2.1. Punto, recta e plano no sistema diédrico. B2.2. Resolución de problemas de pertenza, incidencia, paralelismo e perpendicularidade. B2.3. Determinación da verdadeira magnitude de segmentos e formas planas. B2.4. Construción de figuras planas no sistema diédrico. B2.5. Abatemento de planos. Determinación dos seus elementos. Aplicacións. B2.6. Xiro dun corpo xeométrico. Aplicacións. B2.7. Cambios de plano. Determinación das novas proxeccións. Aplicacións. B2.8. Afinidade entre proxeccións. B2.9. Problema inverso ao abatemento. B2.10. Corpos xeométricos no sistema diédrico. B2.11. Representación de poliedros regulares. Posicións singulares. B2.12. Determinación das súas seccións principais. B2.13. Representación de prismas e pirámides	B2.1. Valorar a importancia da elaboración de debuxos a man alzada para desenvolver a visión espacial, analizando a posición relativa entre rectas, planos e superficies, identificando as súas relacións métricas para determinar o sistema de representación axeitado e a estratexia idónea que solucione os problemas de representación de corpos ou espazos tridimensionais.

Cadro 1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalgunha sesión lectiva.

Cadro 2. Obxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B2.1	DT2.B2.1.1. Comprende os fundamentos ou principios xeométricos que condicionan o paralelismo e a perpendicularidade entre rectas e planos, utilizando o sistema diédrico ou, de ser o caso, o sistema de planos cotados como ferramenta base para resolver problemas de pertenza, posición, mínimas distancias e verdadeira magnitude.	CAA
	DT2.B2.1.2. Representa figuras planas contidas en planos paralelos, perpendiculares ou oblicuos aos planos de proxección, trazando as súas proxeccións diédricas.	CSIEE
	DT2.B2.1.3. Determina a verdadeira magnitude de segmentos, ángulos e figuras planas utilizando xiros, abatements ou cambios de plano en sistema diédrico e, de ser o caso, no sistema de planos cotados.	CAA
	DT2.B2.1.4. Representa o hexaedro ou cubo en calquera posición respecto aos planos coordenados, o resto dos poliedros regulares, prismas e pirámides en posicións favorables, coa axuda das súas proxeccións diédricas, determinando partes vistas e ocultas.	CSIE

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da a correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliábeis correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
DT2.B2.1.1. Comprende os fundamentos ou principios xeométricos que condicionan o paralelismo e a perpendicularidade entre rectas e planos, utilizando o sistema diédrico ou, de ser o caso, o sistema de planos cotados como ferramenta base para resolver problemas de pertenza, posición, mínimas distancias e verdadeira magnitude.	Resolver correctamente tres casos de paralelismo e perpendicularidade	CAA	ABD
DT2.B2.1.2. Representa figuras planas contidas en planos paralelos, perpendiculares ou oblicuos aos planos de proxección, trazando as súas proxeccións diédricas.	Resolver dous problemas con figuras planas en diédrico	CSIEE	ABD
DT2.B2.1.3. Determina a verdadeira magnitude de segmentos, ángulos e figuras planas utilizando xiros, abatements ou cambios de plano en sistema diédrico e, de ser o caso, no sistema de planos cotados.	Resolver tres problemas de verdadeira magnitude	CAA	ABD
DT2.B2.1.4. Representa o hexaedro ou cubo en calquera posición respecto aos planos coordenados, o resto dos poliedros regulares, prismas e pirámides en posicións favorables, coa axuda das súas proxeccións diédricas, determinando partes vistas e ocultas.	Resolver catros casos de poliedros sinxelos en diédrico	CSIE	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

asignatura/grupo:		Debuxo Técnico 2º Bacharelato			bloque de contidos:	2	
unidade didáctica:		UNIDADE 3					
EEAA	IIAA	INDICADORES DE LOGRO					
		NON ACADADO	ACADADO				
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE		
DT2.B2.1.1	ABD	Resolver correctamente dous casos de paralelismo e perpendicularidade	Resolver correctamente tres casos de paralelismo e perpendicularidade	Resolver correctamente catro casos de paralelismo e perpendicularidade	Resolver correctamente cinco casos de paralelismo e perpendicularidade		
DT2.B2.1.2	ABD	Resolver un problema con figuras planas en diédrico	Resolver dous problemas con figuras planas en diédrico	Resolver tres problemas con figuras planas en diédrico	Resolver catro problemas con figuras planas en diédrico		
DT2.B2.1.3	ABD	Resolver dous problemas de verdadeira magnitude	Resolver tres problemas de verdadeira magnitude	Resolver catro problemas de verdadeira magnitude	Resolver cinco problemas de verdadeira magnitude		
DT2.B2.1.4	ABD	Resolver tres casos de poliedros sinxelos en diédrico	Resolver catros casos de poliedros sinxelos en diédrico	Resolver cinco casos de poliedros sinxelos en diédrico	Resolver seis casos de poliedros sinxelos en diédrico		

cualificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro expónse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estándar.

Unidade 4

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descripción dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

temporalizacion									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
b-d-e g-i-l	B2.14. Representación de cilindros, conos e esferas. Seccións planas. B2.15. Determinación de seccións planas e elaboración de desenvolvementos. B2.16. Interseccións. B2.17. Xiros, abatements ou cambios de plano para determinar a verdadeira magnitude de elementos de pezas tridimensio	B2.2. Representar poliedros regulares, pirámides, prismas, cilindros e conos mediante as súas proxeccións ortográficas, analizando as posicións singulares respecto aos planos de proxección, determinando as relacións métricas entre os seus elementos, as seccións planas principais e a verdadeira magnitude ou desenvolvemento das superficies que os conforman.
b-d-e g-i-l	B2.18. Sistemas axonométricos ortogonais. B2.19. Posición do triedro fundamental. B2.20. Relación entre o triángulo de trazas e os eixes do sistema. B2.21. Determinación de coeficientes de redución. B2.22. Tipoloxía das axonometrías ortogonais. Vantaxes e inconvenientes. B2.23. Representación de figuras planas. B2.24. Representación simplificada da circunferencia. B2.25. Representación de corpos xeométricos e espazos arquitectónicos. Seccións planas. Interseccións.	B2.3. Debuxar axonometrías de poliedros regulares, pirámides, prismas, cilindros e conos, dispoñendo a súa posición en función da importancia relativa das caras que se desexen amosar e/ou da conveniencia dos trazados necesarios, utilizando a axuda do abatemento de figuras planas situadas nos planos coordenados, calculando os coeficientes de redución e determinando as seccións planas principais.

Cadro1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalgunha sesión lectiva.

Cadro 2. Obxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B2.2	DT2.B2.2.1. Representa cilindros e conos de revolución aplicando xiros ou cambios de plano para dispor as súas proxeccións diédricas en posición favorable para resolver problemas de medida.	CMCC T CAA
	DT2.B2.2.2. Determina a sección plana de corpos ou espazos tridimensionais formados por superficies poliédricas, cilíndricas, cónicas e/ou esféricas, debuxando as súas proxeccións diédricas e obtendo a súa verdadeira magnitude.	CMCC T
	DT2.B2.2.3. Acha a intersección entre liñas rectas e corpos xeométricos coa axuda das súas proxeccións diédricas ou a súa perspectiva, indicando o trazado auxiliar utilizado para a determinación dos puntos de entrada e saída.	CMCC T
	DT2.B2.2.4. Desenvolve superficies poliédricas, cilíndricas e cónicas, coa axuda das súas proxeccións diédricas, utilizando xiros, abatements ou cambios de plano para obter a verdadeira magnitude das arestas e caras que as conforman.	CAA
B2.3	DT2.B2.3.1. Comprende os fundamentos da axonometría ortogonal, clasificando a súa tipoloxía en función da orientación do triedro fundamental, determinando o triángulo de trazas e calculando os coeficientes de redución.	CMCC T
	DT2.B2.3.2. Debuxa axonometrías de corpos ou espazos definidos polas súas vistas principais, dispoñendo a súa posición en función da importancia relativa das caras que se desexen amosar e/ou da conveniencia dos trazados necesarios.	CCEC
	DT2.B2.3.3. Determina a sección plana de corpos ou espazos tridimensionais formados por superficies poliédricas, debuxando isometrías ou perspectivas cabaleiras.	CMCC T

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliábeis correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), de acordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
DT2.B2.2.1. Representa cilindros e conos de revolución aplicando xiros ou cambios de plano para dispor as súas proxeccións diédricas en posición favorable para resolver problemas de medida.	Resolver dous problemas con sólidos de revolución	CMCCT CAA	ABD
DT2.B2.2.2. Determina a sección plana de corpos ou espazos tridimensionais formados por superficies poliédricas, cilíndricas, cónicas e/ou esféricas, debuxando as súas proxeccións diédricas e obtendo a súa verdadeira magnitude.	Resolver tres casos de seccións planas en diédrico	CMCCT	ABD
DT2.B2.2.3. Acha a intersección entre liñas rectas e corpos xeométricos coa axuda das súas proxeccións diédricas ou a súa perspectiva, indicando o trazado auxiliar utilizado para a determinación dos puntos de entrada e saída.	Resolver dous casos de intersección de sólidos con rectas en diédrico	CMCCT	ABD
DT2.B2.2.4. Desenvolve superficies poliédricas, cilíndricas e cónicas, coa axuda das súas proxeccións diédricas, utilizando xiros, abatements ou cambios de plano para obter a verdadeira magnitude das arestas e caras que as conforman.	Resolver dous casos de desenvolvemento de superficies poliédricas	CAA	ABD
DT2.B2.3.1. Comprende os fundamentos da axonometría ortogonal, clasificando a súa tipoloxía en función da orientación do triedro fundamental, determinando o triángulo de trazas e calculando os coeficientes de redución.	Resolver dous problemas de axonometría básica	CMCCT	ABD
DT2.B2.3.2. Debuxa axonometrías de corpos ou espazos definidos polas súas vistas principais, dispoño a súa posición en función da importancia relativa das caras que se desexen amosar e/ou da conveniencia dos trazados necesarios.	Resolver dous casos de axonometría de sólidos	CCEC	ABD
DT2.B2.3.3. Determina a sección plana de corpos ou espazos tridimensionais formados por superficies poliédricas, debuxando isometrías ou perspectivas cabaleiras.	Resolver dous casos de seccións en isometrías	CMCCT	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

<i>asignatura/grupo:</i>		Debuxo Técnico 2º Bacharelato				<i>bloque de contidos:</i>	2
<i>unidade didáctica:</i>		UNIDADE 4					
EEAA	IAA	INDICADORES DE LOGRO					
		NON ACADADO		ACADADO			
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE		
DT2.B2.2.1	ABD	Resolver un problema con sólidos de revolución	Resolver dous problemas con sólidos de revolución	Resolver tres problemas con sólidos de revolución	Resolver catro problemas con sólidos de revolución		
DT2.B2.2.2	ABD	Resolver dous casos de seccións planas en diédrico	Resolver tres casos de seccións planas en diédrico	Resolver catro casos de seccións planas en diédrico	Resolver cinco casos de seccións planas en diédrico		
DT2.B2.2.3	ABD	Resolver un caso de intersección de sólidos con rectas en diédrico	Resolver dous casos de intersección de sólidos con rectas en diédrico	Resolver tres casos de intersección de sólidos con rectas en diédrico	Resolver catro casos de intersección de sólidos con rectas en diédrico		
DT2.B2.2.4	ABD	Resolver un caso de desenvolvemento de superficies poliédricas	Resolver dous casos de desenvolvemento de superficies poliédricas	Resolver tres casos de desenvolvemento de superficies poliédricas	Resolver catro casos de desenvolvemento de superficies poliédricas		
DT2.B2.3.1	ABD	Resolver un problema de axonometría básica	Resolver dous problemas de axonometría básica	Resolver tres problemas de axonometría básica	Resolver catro problemas de axonometría básica		
DT2.B2.3.2	ABD	Resolver un caso de axonometría de sólidos	Resolver dous casos de axonometría de sólidos	Resolver tres casos de axonometría de sólidos	Resolver catro casos de axonometría de sólidos		
DT2.B2.3.3	ABD	Resolver un caso de seccións en isometrías	Resolver dous casos de seccións en isometrías	Resolver tres casos de seccións en isometrías	Resolver catro casos de seccións en isometrías		

cualificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro expónse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estándar.

Unidade 5

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descripción dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

temporalización									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
b-d-e g-i-l	B3.1. Elaboración de bosquejos, esbozos e planos. B3.2. Proceso de deseño ou fabricación: perspectiva histórica e situación actual. B3.3. Proxecto: tipos e elementos. B3.4. Planificación de proxectos. B3.5. Identificación das fases dun proxecto. Programación de tarefas. B3.6. Elaboración das primeiras ideas. B3.7. Tipos de planos: de situación, de conxunto, de montaxe, de instalación, de detalle, de fabricación ou de construción. B3.8. Presentación de proxectos. B3.9. Elaboración da documentación gráfica dun proxecto gráfico, industrial ou arquitectónico sinxelo. B3.10. Debuxo de bosquejos a man alzada e esquemas. B3.11. Elaboración de debuxos cotados. B3.12. Elaboración de esbozos de pezas e conxuntos.	B3.1. Elaborar bosquejos, esbozos e planos necesarios para a definición dun proxecto sinxelo relacionado co deseño industrial ou arquitectónico, valorar a exactitude, a rapidez e a limpeza que proporciona a utilización de aplicacións informáticas, planificar de maneira conxunta o seu desenvolvemento, revisar o avance dos traballos e asumir as tarefas encomendadas con responsabilidade.
b-d-e g-i-l	B3.13. Posibilidades das tecnoloxías da información e da comunicación aplicadas ao deseño, á edición, ao arquivamento e á presentación de proxectos. B3.14. Debuxo vectorial 2D. Debuxo e edición de entidades. Creación de bloques. Visibilidade de capas. B3.15. Debuxo vectorial 3D. Inserción e edición de sólidos. Galerías e bibliotecas de modelos. Incorporación de texturas. B3.16. Selección do encadramento, a iluminación e o punto de vista. B3.17. Resolución de exercicios de debuxo técnico utilizando recursos informáticos.	B3.2. Presentar de xeito individual e colectivo os bosquejos, os esbozos e os planos necesarios para a definición dun proxecto sinxelo relacionado co deseño industrial ou arquitectónico, valorar a exactitude, a rapidez e a limpeza que proporciona a utilización de aplicacións informáticas, planificar de maneira conxunta o seu desenvolvemento, revisar o avance dos traballos e asumir as tarefas encomendadas con responsabilidade.

Cadro 1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalguna sesión lectiva.

Cadro 2. Oxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B3.1	DT2.B3.1.1. Elabora e participa activamente en proxectos cooperativos de construción xeométrica, aplicando estratexias propias adecuadas á linguaxe do debuxo técnico.	CSC
	DT2.B3.1.2. Identifica formas e medidas de obxectos industriais ou arquitectónicos, a partir dos planos técnicos que os definen.	CMCC T
	DT2.B3.1.3. Debuxa bosquexos a man alzada e esbozos cotados para posibilitar a comunicación técnica con outras persoas.	CCEC
	DT2.B3.1.4. Elabora esbozos de conxuntos e/ou pezas industriais ou obxectos arquitectónicos, dispoñendo as vistas, os cortes e/ou as seccións necesarias, tomando medidas directamente da realidade ou de perspectivas a escala, elaborando bosquexos a man alzada para a elaboración de debuxos cotados e planos de montaxe, instalación, detalle ou fabricación, de acordo coa normativa de aplicación.	CCEC
B3.2	DT2.B3.2.1. Comprende as posibilidades das aplicacións informáticas relacionadas co debuxo técnico, e valora a exactitude, a rapidez e a limpeza que proporciona a súa utilización.	CD
	DT2.B3.2.2. Representa obxectos industriais ou arquitectónicos coa axuda de programas de debuxo vectorial 2D, creando entidades, importando bloques de bibliotecas, editando obxectos e dispoñendo a información relacionada en capas diferenciadas pola súa utilidade.	CD
	DT2.B3.2.3. Representa obxectos industriais ou arquitectónicos utilizando programas de creación de modelos en 3D, inserindo sólidos elementais, manipulándoos ata obter a forma buscada, importando modelos ou obxectos de galerías ou bibliotecas, incorporando texturas, seleccionando o encadramento, a iluminación e o punto de vista adecuado ao propósito buscado.	CD
	DT2.B3.2.4. Presenta os traballos de debuxo técnico utilizando recursos gráficos e informáticos, de xeito que estes sexan claros e limpos, e que respondan ao obxectivo para os que se realizaron.	CD

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da a correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliábeis correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
DT2.B3.1.1. Elabora e participa activamente en proxectos cooperativos de construción xeométrica, aplicando estratexias propias adecuadas á linguaxe do debuxo técnico.	Elaborar alomenos dous bocetos de proxecto de debuxo técnico	CSC	ABD
DT2.B3.1.2. Identifica formas e medidas de obxectos industriais ou arquitectónicos, a partir dos planos técnicos que os definen.	Analizar correctamente dous obxectos alomenos	CMCCT	ABD
DT2.B3.1.3. Debuxa bosquexos a man alzada e esbozos cotados para posibilitar a comunicación técnica con outras persoas.	Realizar dous bocetos correctamente cotados	CCEC	ABD
DT2.B3.1.4. Elabora esbozos de conxuntos e/ou pezas industriais ou obxectos arquitectónicos, dispoño as vistas, os cortes e/ou as seccións necesarias, tomando medidas directamente da realidade ou de perspectivas a escala, elaborando bosquexos a man alzada para a elaboración de debuxos cotados e planos de montaxe, instalación, detalle ou fabricación, de acordo coa normativa de aplicación.	Realizar dous bocetos de conxuntos de pezas complexos	CCEC	ABD
DT2.B3.2.1. Comprende as posibilidades das aplicacións informáticas relacionadas co debuxo técnico, e valora a exactitude, a rapidez e a limpeza que proporciona a súa utilización.	Realizar dous proxectos xeométricos basados en TIC	CD	ABD
DT2.B3.2.2. Representa obxectos industriais ou arquitectónicos coa axuda de programas de debuxo vectorial 2D, creando entidades, importando bloques de bibliotecas, editando obxectos e dispoño a información relacionada en capas diferenciadas pola súa utilidade.	Debuxar dous modelos de obxectos en 2D	CD	ABD
DT2.B3.2.3. Representa obxectos industriais ou arquitectónicos utilizando programas de creación de modelos en 3D, inserindo sólidos elementais, manipulándoos ata obter a forma buscada, importando modelos ou obxectos de galerías ou bibliotecas, incorporando texturas, seleccionando o encadramento, a iluminación e o punto de vista adecuado ao propósito buscado.	Debuxar dous modelos de obxectos en 3D	CD	ABD
DT2.B3.2.4. Presenta os traballos de debuxo técnico utilizando recursos gráficos e informáticos, de xeito que estes sexan claros e limpos, e que respondan ao obxectivo para os que se realizaron.	Elaborar dous proxectos de presentación e acabado en boceto	CD	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadr 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

asignatura/grupo:		Debuxo Técnico 2º Bacharelato			bloque de contidos:	3	
unidade didáctica:		UNIDADE 5					
EEAA	IIAA	INDICADORES DE LOGRO					
		NON ACADADO	ACADADO				
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE		
DT2.B3.1.1	ABD	Elaborar alomenos un boceto de proxecto de debuxo técnico	Elaborar alomenos dous bocetos de proxecto de debuxo técnico	Elaborar alomenos tres bocetos de proxecto de debuxo técnico	Elaborar alomenos catro bocetos de proxecto de debuxo técnico		
DT2.B3.1.2	ABD	Analizar correctamente un obxecto alomenos	Analizar correctamente dous obxectos alomenos	Analizar correctamente tres obxectos alomenos	Analizar correctamente catro obxectos alomenos		
DT2.B3.1.3	ABD	Realizar un boceto correctamente cotados	Realizar dous bocetos correctamente cotados	Realizar tres bocetos correctamente cotados	Realizar catro bocetos correctamente cotados		
DT2.B3.1.4	ABD	Realizar un boceto de conxuntos de pezas complexos	Realizar dous bocetos de conxuntos de pezas complexos	Realizar tres bocetos de conxuntos de pezas complexos	Realizar catro bocetos de conxuntos de pezas complexos		
DT2.B3.2.1	ABD	Realizar un proxecto xeométricos basados en TIC	Realizar dous proxectos xeométricos basados en TIC	Realizar tres proxectos xeométricos basados en TIC	Realizar catro proxectos xeométricos basados en TIC		
DT2.B3.2.2	ABD	Debuxar alomenos un modelo de obxectos usando 2D	Debuxar dous modelos de obxectos en 2D	Debuxar tres modelos de obxectos con técnicas de 2D	Debuxar catro modelos de obxectos empregando técnicas 2D		
DT2.B3.2.3	ABD	Debuxar alomenos un modelo de obxectos empregando técnicas 3D	Debuxar dous modelos de obxectos en CAD 3D	Debuxar tres modelos de obxectos empregando técnicas CAD en 3D	Debuxar catro modelos de obxectos con técnicas de CAD en 3D		
DT2.B3.2.4	ABD	Elaborar un proxecto de presentación e acabado en nivel boceto	Elaborar dous proxectos de presentación e acabado en modo boceto	Elaborar tres proxectos de presentación e acabado a nivel de boceto	Elaborar catro proxectos de presentación e acabado a nivel de boceto		

cualificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro expónse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estándar.

CADROS UNIDADES DIDÁCTICAS
Debuxo Técnico
2º BAC

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																				
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES					PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN												
Obxectivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.	
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B
b-d-e g-i-l	B1.1 B1.2 B1.3 B1.4 B1.5 B1.6 B1.7	B1.1	CCL	DT2.B1.1.1. Identifica a estrutura xeométrica de obxectos industriais ou arquitectónicos a partir da análise de plantas, alzados, perspectivas ou fotografías, sinalando os seus elementos básicos e determinando as principais relacións de proporcionalidade.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		X	X
			CMCCT	DT2.B1.1.2. Determina lugares xeométricos de aplicación ao debuxo aplicando os conceptos de potencia ou inversión.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		X	X
			CAA	DT2.B1.1.3. Transforma por inversión figuras planas compostas por puntos, rectas e circunferencias describindo as súas posibles aplicacións á resolución de problemas xeométricos.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		X	X
			CSIEE	DT2.B1.1.4. Selecciona estratexias para a resolución de problemas xeométricos complexos, analizando as posibles solucións e transformándoos por analoxía noutros problemas máis sinxelos.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		X	X
			CMCCT	DT2.B1.1.5. Resolve problemas de tanxencias aplicando as propiedades dos eixes e centros radicais, e indicando graficamente a construción auxiliar utilizada, os puntos de enlace e a relación entre os seus elementos.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		X	X

COMPETENCIAS CLAVE

- CCL** Comunicación lingüística
- CMCCT** Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CD** Competencia dixital
- CAA** Competencia aprender a aprender
- CSC** Competencias sociais e cívicas
- CSIEE** Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
- CCEC** Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

- A** observación directa e/ou indirecta
- B** valoración individual cuantitativa
- C** valoración individual cualitativa
- D** valoración colectiva cuantitativa
- E** valoración colectiva cualitativa
- F** procedimentos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- a** avaliación de probas de contidos
- b** rúbricas/escalas de valoración
- c** debates e postas en común
- d** proxectos individuais e de grupo
- e** proxectos multimedia
- f** enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

- A** *CUANTITATIVA*
probas de avaliación de contidos
- B** *CUALITATIVA*
rúbricas/escalas de valoración e observación

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																				
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES				PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN													
Obxec tivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.	
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B
b-d-e g-i-l	B1.9 B1.10 B1.11 B1.12 B1.13	B1.2	CCL	DT2.B.1.2.1. Comprende a orixe das curvas cónicas e as relacións métricas entre elementos, describe as súas propiedades e identifica as súas aplicacións.	50%	17,6%	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		
			CAA	DT2.B.1.2.2. Resolve problemas de pertenza, intersección e tanxencias entre liñas rectas e curvas cónicas, aplicando as súas propiedades, e xustifica o procedemento utilizado.	50%	17,6%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			
			CSIEE	DT2.B.1.2.3. Traza curvas cónicas logo de determinar os elementos que as definen, tales como eixes, focos, directrices, tanxentes ou asíntotas, resolvendo o seu trazado por puntos ou por homoloxía respecto á circunferencia.	50%	17,6%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			
b-d-e g-i-l	B1.8 B1.13 B1.8 B1.13 B1.14 B1.15	B1.3	CCL	DT2.B.1.3.1. Comprende as características das transformacións homolóxicas, identifica os seus invariantes xeométricos e describe as súas aplicacións.	50%	17,6%	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		
			CSIEE	DT2.B.1.3.2. Aplica a homoloxía e a afinidade á resolución de problemas xeométricos e á representación de formas planas.	50%	17,6%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			
			CMCCT	DT2.B.1.3.3. Deseña a partir dun bosquexo previo ou reproduce á escala conveniente figuras planas complexas, e indica graficamente a construción auxiliar utilizada.	50%	17,6%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			

COMPETENCIAS CLAVE

- CCL** Comunicación lingüística
- CMCCT** Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CD** Competencia dixital
- CAA** Competencia aprender a aprender
- CSC** Competencias sociais e cívicas
- CSIEE** Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
- CCEC** Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

- A** observación directa e/ou indirecta
- B** valoración individual cuantitativa
- C** valoración individual cualitativa
- D** valoración colectiva cuantitativa
- E** valoración colectiva cualitativa
- F** procedementos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- a** avaliación de probas de contidos
- b** rúbricas/escalas de valoración
- c** debates e postas en común
- d** proxectos individuais e de grupo
- e** proxectos multimedia
- f** enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

- A** *CUANTITATIVA*
probas de avaliación de contidos
- B** *CUALITATIVA*
rúbricas/escalas de valoración e observación

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																				
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES					PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN												
Obxectivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.	
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B
b-d-e g-i-l	B2.1 B2.2 B2.3 B2.4 B2.5 B2.6 B2.7 B2.8 B2.9 B2.10 B2.11 B2.12 B2.13	B2.1	CAA	DT2.B2.1.1. Comprende os fundamentos ou principios xeométricos que condicionan o paralelismo e a perpendicularidade entre rectas e planos, utilizando o sistema diédrico ou, de ser o caso, o sistema de planos cotados como ferramenta base para resolver problemas de pertenza, posición, mínimas distancias e verdadeira magnitude.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X			X		X	
	CSIEE		DT2.B2.1.2. Representa figuras planas contidas en planos paralelos, perpendiculares ou oblicuos aos planos de proxección, trazando as súas proxeccións diédricas.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X			X		X		
	CAA		DT2.B2.1.3. Determina a verdadeira magnitude de segmentos, ángulos e figuras planas utilizando xiros, abatements ou cambios de plano en sistema diédrico e, de ser o caso, no sistema de planos cotados.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X			X		X		
	CSIE		DT2.B2.1.4. Representa o hexaedro ou cubo en calquera posición respecto aos planos coordenados, o resto dos poliedros regulares, prismas e pirámides en posicións favorables, coa axuda das súas proxeccións diédricas, determinando partes vistas e ocultas.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X			X		X		

COMPETENCIAS CLAVE

- CCL Comunicación lingüística
- CMCCT Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CD Competencia dixital
- CAA Competencia aprender a aprender
- CSC Competencias sociais e cívicas
- CSIEE Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
- CCEC Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

- A observación directa e/ou indirecta
- B valoración individual cuantitativa
- C valoración individual cualitativa
- D valoración colectiva cuantitativa
- E valoración colectiva cualitativa
- F procedementos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- a avaliación de probas de contidos
- b rúbricas/escalas de valoración
- c debates e postas en común
- d proxectos individuais e de grupo
- e proxectos multimedia
- f enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

- CUANTITATIVA
- A probas de avaliación de contidos
- CUALITATIVA
- B rúbricas/escalas de valoración e observación

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																				
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES				PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN													
Obxec tivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.	
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B
b-d-e g-i-l	B2.14 B2.15 B2.16 B2.17	B2.2	CMCCT CAA	DT2.B2.2.1. Representa cilindros e conos de revolución aplicando xiros ou cambios de plano para dispor as súas proxeccións diédricas en posición favorable para resolver problemas de medida.	50%	14,2%	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		
			CMCCT	DT2.B2.2.2. Determina a sección plana de corpos ou espazos tridimensionais formados por superficies poliédricas, cilíndricas, cónicas e/ou esféricas, debuxando as súas proxeccións diédricas e obtendo a súa verdadeira magnitude.	50%	14,2%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			
			CMCCT	DT2.B2.2.3. Acha a intersección entre liñas rectas e corpos xeométricos coa axuda das súas proxeccións diédricas ou a súa perspectiva, indicando o trazado auxiliar utilizado para a determinación dos puntos de entrada e saída.	50%	14,2%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			
			CAA	DT2.B2.2.4. Desenvolve superficies poliédricas, cilíndricas e cónicas, coa axuda das súas proxeccións diédricas, utilizando xiros, abatements ou cambios de plano para obter a verdadeira magnitude das arestas e caras que as conforman.	50%	14,2%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			
b-d-e g-i-l	B2.18 B2.19 B2.20 B2.21 B2.22 B2.23 B2.24 B2.25	B2.3	CMCCT	DT2.B2.3.1. Comprende os fundamentos da axonometría ortogonal, clasificando a súa tipoloxía en función da orientación do triedro fundamental, determinando o triángulo de trazas e calculando os coeficientes de redución.	50%	14,2%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			
			CCEC	DT2.B2.3.2. Debuxa axonometrías de corpos ou espazos definidos polas súas vistas principais, dispoñendo a súa posición en función da importancia relativa das caras que se desexen amosar e/ou da conveniencia dos trazados necesarios.	50%	14,2%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			
			CMCCT	DT2.B2.3.3. Determina a sección plana de corpos ou espazos tridimensionais formados por superficies poliédricas, debuxando isometrías ou perspectivas cabaleiras.	50%	14,2%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			

COMPETENCIAS CLAVE

- CCL** Comunicación lingüística
- CMCCT** Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CD** Competencia dixital
- CAA** Competencia aprender a aprender
- CSC** Competencias sociais e cívicas
- CSIEE** Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
- CCEC** Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

- A** observación directa e/ou indirecta
- B** valoración individual cuantitativa
- C** valoración individual cualitativa
- D** valoración colectiva cuantitativa
- E** valoración colectiva cualitativa
- F** procedementos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- a** avaliación de probas de contidos
- b** rúbricas/escalas de valoración
- c** debates e postas en común
- d** proxectos individuais e de grupo
- e** proxectos multimedia
- f** enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

- A** *CUANTITATIVA*
probas de avaliación de contidos
- B** *CUALITATIVA*
rúbricas/escalas de valoración e observación

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																					
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES				PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN														
Obxectivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.		
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B	
b-d-e g-i-l	B3.1 B3.2 B3.3 B3.4 B3.5 B3.6 B3.7 B3.8 B3.9 B3.10 B3.11 B3.12	B3.1	CSC	DT2.B3.1.1. Elabora e participa activamente en proxectos cooperativos de construción xeométrica, aplicando estratexias propias adecuadas á linguaxe do debuxo técnico.	50%	12,5%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
			CMCCT	DT2.B3.1.2. Identifica formas e medidas de obxectos industriais ou arquitectónicos, a partir dos planos técnicos que os definen.	50%	12,5%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
			CCEC	DT2.B3.1.3. Debuxa bosquexos a man alzada e esbozos cotados para posibilitar a comunicación técnica con outras persoas.	50%	12,5%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
			CCEC	DT2.B3.1.4. Elabora esbozos de conxuntos e/ou pezas industriais ou obxectos arquitectónicos, dispoñendo as vistas, os cortes e/ou as seccións necesarias, tomando medidas directamente da realidade ou de perspectivas a escala, elaborando bosquexos a man alzada para a elaboración de debuxos cotados e planos de montaxe, instalación, detalle ou fabricación, de acordo coa normativa de aplicación.	50%	12,5%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
b-d-e g-i-l	B3.13 B3.14 B3.15 B3.16 B3.17	B3.2	CD	DT2.B3.2.1. Comprende as posibilidades das aplicacións informáticas relacionadas co debuxo técnico, e valora a exactitude, a rapidez e a limpeza que proporciona a súa utilización.	50%	12,5%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
			CD	DT2.B3.2.2. Representa obxectos industriais ou arquitectónicos coa axuda de programas de debuxo vectorial 2D, creando entidades, importando bloques de bibliotecas, editando obxectos e dispoñendo a información relacionada en capas diferenciadas pola súa utilidade.	50%	12,5%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
			CD	DT2.B3.2.3. Representa obxectos industriais ou arquitectónicos utilizando programas de creación de modelos en 3D, inserindo sólidos elementais, manipulándoos ata obter a forma buscada, importando modelos ou obxectos de galerías ou bibliotecas, incorporando texturas, seleccionando o encadramento, a iluminación e o punto de vista adecuado ao propósito buscado.	50%	12,5%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
			CD	DT2.B3.2.4. Presenta os traballos de debuxo técnico utilizando recursos gráficos e informáticos, de xeito que estes sexan claros e limpos, e que respondan ao obxectivo para os que se realizaron.	50%	12,5%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

COMPETENCIAS CLAVE

- CCL** Comunicación lingüística
- CMCCT** Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CD** Competencia dixital
- CAA** Competencia aprender a aprender
- CSC** Competencias sociais e cívicas
- CSIEE** Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
- CCEC** Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

- A** observación directa e/ou indirecta
- B** valoración individual cuantitativa
- C** valoración individual cualitativa
- D** valoración colectiva cuantitativa
- E** valoración colectiva cualitativa
- F** procedementos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- a** avaliación de probas de contidos
- b** rúbricas/escalas de valoración
- c** debates e postas en común
- d** proxectos individuais e de grupo
- e** proxectos multimedia
- f** enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

- A** *CUANTITATIVA*
probas de avaliación de contidos
- B** *CUALITATIVA*
rúbricas/escalas de valoración e observación

**PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA
CURSO 2022 - 2023
Debuxo Artístico**

**IES Fernando Esquíó - Neda (A Coruña)
DEPARTAMENTO DE ARTES PLÁSTICAS**

ÍNDICE

1. Introducción e contextualización

1.1 XUSTIFICACIÓN

1.2. CONTEXTUALIZACION

1.2.1. PROFESORES QUE IMPARTEN AS MATERIAS DA ÁREA

1.2.2. CARACTERÍSTICAS DOS GRUPOS E DO CENTRO TRABALLO

1.2.3. PLANIFICACIÓN HORARIA DA MATERIA

1.2.4. PANORAMA LEXISLATIVO

2. Competencias clave: contribución ao seu desenvolvemento

2.1. CONTRIBUCIÓN Á ADQUISICIÓN DAS COMPETENCIAS CLAVE

2.2. AS COMPETENCIAS CLAVE NAS UNIDADES DIDÁCTICAS

2.3. COMPETENCIAS CLAVE

2.4. ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

3. Obxectivos

4. Procedementos e instrumentos de avaliación, temporalización, nivel de logro dos estándares de aprendizaxe e metodoloxía

4.1. PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

4.2. INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

4.3. TEMPORALIZACIÓN

4.4. NIVEL DE LOGRO DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

4.5. PRINCIPIOS METODOLÓXICOS XERAIS

4.6. ESTRATEXIAS METODOLÓXICAS

4.7. SECUENCIACIÓN DO TRABALLO NA AULA

4.8. ACTIVIDADES DE APRENDIZAXE

5. Materiais, espazos e recursos didácticos

5.1. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

5.2. FOMENTO DAS TIC

5.3. ORGANIZACIÓN DE ESPAZOS

6. Criterios de avaliación, cualificación e promoción do alumnado

6.1. PROCESO DE AVALIACIÓN

6.2. PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

6.3. INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

6.4. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

6.5. CRITERIOS DE PROMOCIÓN E DE RECUPERACIÓN

7. Avaliación do proceso do ensino e a práctica docente

8. Seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

8.1. CRITERIOS DE SUPERACIÓN DE PENDENTES

8.2. PROGRAMAS DE REFORZO, RECUPERACIÓN E PENDENTES

9. Acreditación de coñecementos necesarios en determinadas materias

10. Avaliación inicial

11. Medidas de atención á diversidade

12. Elementos transversais

13. Actividades complementarias e extraescolares

14. Revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas

15. Glosario

1. Introducción e contextualización

O bacharelato ten como finalidade proporcionarlle ao alumnado formación, madureza intelectual e humana, coñecementos e habilidades que lle permitan desenvolver funcións sociais e incorporarse á vida activa con responsabilidade e competencia. Así mesmo, capacitará o alumnado para acceder á educación superior.

Introdución á materia de Debuxo Artístico

Ao debuxar, a mirada convértese en observación precisa e contemplación que abstrae e sintetiza a realidade a través da expresión gráfica. O debuxo é, polo tanto, un proceso interactivo de observación, reflexión e representación. Un proceso que require unha técnica inicial, coñecer os seus recursos e elementos fundamentais, así como un exercicio continuo de adestramento e práctica. O seu desempeño implica comprender a súa linguaxe e como interveñen nel as formas e as súas relacións, as estruturas, os volumes, a perspectiva, as proporcións e o comportamento da luz e da cor. Partindo da consideración do debuxo como un método de traballo case científico de exploración e indagación, non convén esquecer os avances que se conseguiron ao longo da historia nin as solucións que se achegaron aos problemas da representación gráfica dunha contorna tridimensional. A análise de obras de diferentes épocas, lugares e ámbitos disciplinares axuda a identificar os camiños que xa se percorreron, de modo que o alumnado poida servirse deles na súa propia incur-sión no debuxo.

O debuxo é unha linguaxe universal que supón unha actividade intelectual en tanto que é un medio de análise e de coñecemento. É a primeira ligazón de unión entre a idea e a súa representación gráfica, o que propicia que sexa a orixe de múltiples actividades creadoras e que resulte imprescindible no desenvolvemento de todas as demais artes, xa que é un paso previo na resolución de proxectos e propostas artísticas. Isto fai que os tipos de debuxo e os seus ámbitos de aplicación sexan extensos e variados, con áreas de coñecemento moi distintas e con necesidades formais e técnicas igualmente diversas.

Constitúese como unha linguaxe específica e complexa que presenta múltiples posibilidades prácticas, organizativas e expresivas.

Con todo, o debuxo non só é a orixe de múltiples actividades artísticas ou unha ferramenta de coñecemento, tamén é un instrumento de expresión e de comunicación, xa que ao utilizalo se pro-xecta unha visión do mundo na que se combinan o estudo atento e analítico da realidade e a reinvencción que dela fai a imaxinación. O debuxo, ademais de servir para realizar as primeiras exteriorizacións de pensamentos e emocións, é íntimo e directo, liberador na súa inmediatez; en definitiva, supón un primeiro intento de apropiación do espazo. O trazo e o xesto revelan sen dúbida unha necesidade creativa. Esta necesidade e a asimilación da localización espacial foron evolucionando ao longo da historia da humanidade. O debuxo contén a esencia do ser humano, é representativo do seu autor ou autora e, en consecuencia, ten un valor autónomo como obra de arte.

Tendo en conta todos estes aspectos, a materia de Debuxo Artístico presenta unha serie de obxectivos que buscan asegurar a adquisición das destrezas e técnicas necesarias, incluídas as dixitais, para a súa aplicación en diferentes proxectos e ámbitos, descubriendo o debuxo como linguaxe gráfica intelectual e desenvolvendo no alumnado a facultade dunha observación activa. Así mesmo, búscase promover unha sensibilidade estética cara ás obras propias e cara ás dos demais, descubriendo o debuxo como medio independente de expresión persoal.

Estes obxectivos específicos da materia emanan das competencias clave e dos obxectivos xerais establecidos para a etapa de bacharelato, en especial, dos descritores da competencia en conciencia e expresión culturais, aos que se engaden, entre outros, aspectos relacionados coa comunicación verbal, a dixitalización, a convivencia democrática, a interculturalidade ou a creatividade. Estes obxectivos están deseñados para que varios deles poidan traballarse simultaneamente mediante un desenvolvemento entrelazado da materia, polo que a orde en que están presentados non é vinculante.

Os criterios de avaliación, que se desprenden directamente dos devanditos obxectivos, están deseñados para comprobar o seu grao de consecución por parte do alumnado.

Os contidos da materia están organizados en oito bloques que se distribúen entre os dous cursos da etapa:

A. O bloque «Concepto e historia do debuxo», común a Debuxo Artístico I e Debuxo Artístico II, recolle os contidos relacionados coa concepción do debuxo e a súa evolución ao longo da historia, a súa presenza en diferentes obras artísticas e a súa importancia e funcionalidade en moi diversos ámbitos disciplinares.

B. O segundo bloque, «A expresión gráfica e os seus recursos elementais», tamén común aos dous cursos da etapa, contén os contidos relacionados coa terminoloxía específica da materia, así como coas técnicas e elementos propios da expresión gráfica e a súa linguaxe.

C. «Percepción e ordenación do espazo» é un bloque específico de Debuxo Artístico I que engloba os contidos relacionados coa percepción visual e os sistemas de ordenación do espazo.

D. «Debuxo e espazo» é un bloque específico de Debuxo Artístico II e supón unha profundización nos contidos do bloque anterior referidos á percepción visual do espazo e da natureza, como a perspectiva, o encadramento ou a relación da natureza coa xeometría.

E. O bloque titulado «A luz, o claroscuro e a cor», común a Debuxo Artístico I e Debuxo Artístico II, inclúe os contidos relacionados coa comprensión e co tratamento da luz e as súas dimensións, así como cos usos das técnicas do claroscuro e da cor.

F. «Tecnoloxías e ferramentas dixitais», bloque específico de Debuxo Artístico I, recolle unha introdución ás ferramentas dixitais aplicadas ao debuxo, tanto no trazado coma na edición da imaxe artística.

G. «A figura humana», bloque específico de Debuxo Artístico II, contén os aspectos relacionados coa representación do ser humano a través da historia, cos coñecementos anatómicos básicos, coas técnicas de apuntamento, co estudo e co retrato, así como coa función da figura humana no debuxo.

H. O bloque «Proxectos gráficos colaborativos», tamén común a Debuxo Artístico I e Debuxo Artístico II, engloba aqueles coñecementos, destrezas e actitudes que é necesario poñer en práctica para levar a cabo este tipo de proxectos, nos que o papel do debuxo artístico é fundamental.

Para a adquisición dos obxectivos da materia estes non deben entenderse como independentes, senón que poden e deben traballarse no seu conxunto. Isto require situacións de aprendizaxe diversas que permitan a exploración dunha ampla gama de experiencias de expresión gráfica nas que, ademais, para contribuír a unha formación global do alumnado, se deben abordar, de maneira transversal, unha serie de aspectos relacionados coa sustentabilidade, a seguridade e o impacto ambiental dos diferentes procedementos e materiais artísticos.

Por último, cómpre engadir que o ensino do debuxo artístico contribúe á formación do alumnado no desenvolvemento da sensibilidade artística e do gozo estético, da creatividade e da expresividade, sen esquecer o progreso na capacidade de observación, de análise e de reflexión sobre a realidade. Debuxar conxuga tanto a intuición como a idea e o coñecemento previos, fomentando unha dinámica creativa de retroalimentación que estimula o pensamento diverxente e facilita a co-nexión da imaxinación coa realidade.

1.1 XUSTIFICACIÓN

A necesidade de contar cunha ferramenta á disposición do alumnado para a descrición da forma, obxectivamente entendida, é o que lle dá sentido ó debuxo artístico.

O corpus teórico e a práctica desta disciplina están presididas polo criterio de ofrecer unha visión controlada das estruturas formais, os obxectos e os espazos, así como as súas relacións espaciais no mundo real ou mesmo teórico. Así, o debuxo convértese nunha linguaxe universal ó servizo da expresión. Por isto, o carácter creativo e a necesidade práctica da expresión que debe amosar o debuxo esixe da racionalidade e o entendemento das súas formulacións e solucións. O debuxo, así entendido, é un vehículo que alomenos cumpre os seguintes cometidos, que a miúdo son interdependentes:

- Ofrecer unha imaxe ou imaxes do pensamento que diante dun problema formal nos permiten formulalo, analízalo, achar una solución e expresala graficamente.
- Desenvolver e comunicar graficamente todo o proceso que leva á consecución dun resultado dende a idea xerminar ata a súa realidade física.

Por outra banda, o debuxo como linguaxe está estruturado por unha “gramática” propia que lle dá coherencia, racionalidade e comprensibilidade.

A estrutura da que deriva esta linguaxe baséase fundamentalmente nas relacións entre forma color e espazo. Non se pode entender a imaxe expresiva representada sen entender previamente o código que

produce a devandita imaxe. Mesmo ás veces é precisa a imaxe para entender e obter a realidade seguindo o camiño inverso do código da representación.

Por todas estas razóns, cremos que o debuxo artístico é unha porta aberta á experimentación e recodificación, baixo precisas claves técnicas, do mundo que nos rodea e que, inevitablemente, percibimos principalmente en forma de imaxes e representacións visuais.

1.2. CONTEXTUALIZACION

1.2.1. PROFESORES QUE IMPARTEN AS MATERIAS DA ÁREA

Neste curso académico o Departamento de Artes Plásticas conta con dous profesores :

- Carmen Ozema Mirabal Montero.
- Miguel Anxo Varela Vázquez, que actúa como Xefe de Departamento.

1.2.2. CARACTERÍSTICAS DOS GRUPOS E DO CENTRO TRABALLO

Contexto social e organizativo

a) Contexto social

O IES Fernando Esquío é un centro situado no Concello de Neda, na foz do río Xuvia, na área metropolitana da cidade de Ferrol. As principais actividades económicas que dinamizan a vila son, sobre todo, a actividade agrícola do medio rural, o marisqueo, os empregos no sector servizos e sobre todo a actividade da industria naval asentada no veciño concello de Fene, aínda que coas sucesivas reconversións que tiveron lugar no sector, esta actividade decaíu drásticamente nos últimos anos. Esta situación motivou ademais un notable estancamento demográfico, pois o cese da incorporación de mano de obra foránea era un dos principais axentes de crecemento da poboación do municipio.

- Descrición xeral do entorno e situación:

Semiurbán, pero dentro da área metropolitana de Ferrol.

- Ensinanzas que oferta o centro:

Trátase dun centro de ESO e Bacharelato principalmene. Os últimos anos, veñen impartíndose tamén diversos módulos de FP básica con notable acollida.

- Centros adscritos:

O centro recibe alumnado de tres fontes principais: o CPI Maciñeira e o CPI San Isidro, no Concello de Neda, e o CPI Ponte de Xuvia, no Concello de Narón. De forma máis minoritaria, recibe tamén alumnado doutras zonas educativas.

- Descrición xeral do alumnado:

Clase media ou media-baixa. Aportación significativa de alumnos dunha zona rural próxima (Concello de San Sadurniño), que nos últimos anos experimenta un certo declive. En xeral, a actitude dos alumnos é boa, con baixa conflictividade e niveis de socialización aceptables.

- Poboación inmigrante:

Aínda que hai novas incorporacións tódolos anos, non hai un nivel importante de poboación inmigrante.

- Alumnado con NEAE:

Non consta que haxas casos salientábeis ao comezo do presente curso.

- Descrición do nivel xeral de interés pola materia amosado polo alumnado:

En xeral non moi elevado. Tendencia a percibir a asignatura como algo secundario dentro do currículo, cunha elevada compoñente lúdica. Non obstante, non hai rexeitamento, e o grao de participación nas actividades é satisfactorio. De feito, tanto en ESO como en Bacharelato, as materias ofertadas polo departamento veñen estando bastante solicitadas, aínda que con altibaixos na demanda.

b) Contexto organizativo

O IES imparte ensinanzas de ESO e Bacharelato, nas modalidades de Ciencias e e Humanidades e Ciencias Sociais. O número de alumnos estabilizouse os últimos anos arredor dos 200 alumnos, e ten unha plantilla en torno a 30 profesores, 2 bedeis e 1 administrativo.

- *Formación do profesorado de Educación Plástica, Visual e Audiovisual:*

A maioría dos profesores dos últimos anos foron numerarios e con destino definitivo no centro. Miguel Anxo Varela Vázquez, o único titular da área, é Licenciado en Belas Artes.

- *Infraestructuras e instalacións:*

O centro conta cunha aula de debuxo operativa con pileta e desagüe, un tórculo, un forno cerámico, e un laboratorio de fotografía.

O Departamento conta tamén cun ordenador persoal portátil.

1.2.3. PLANIFICACIÓN HORARIA DA MATERIA

Cada profesor ten un cadro horario diferente, como é lóxico. Polo que podemos apreciar ao comparar os horarios dos profesores, decae unha certa tendencia, moi arraigada en anos anteriores, a concentrar as sesións lectivas nas últimas horas da mañá. Pensamos que isto non supón un inconveniente, pois a disposición creativa dos alumnos, en moitos casos, aumenta co seu nivel de actividade diaria.

Con todo, este ano académico, as sesións lectivas impartiranse maioritariamente nos tramos medios do horario.

1.2.4. PANORAMA LEXISLATIVO

- Lei Orgánica 2/2006, do 3 de maio, de Educación (LOE), modificada parcialmente pola Lei Orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa (LOMCE).

- Real Decreto 1105/2014, do 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato (BOE do 3 de xaneiro de 2015).

- Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, a educación secundaria obrigatoria e o bacharelato (BOE do 29).

- Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29). No caso das programacións didácticas de Educación Primaria, Decreto 105/2014, do 4 de setembro, polo que se establece o currículo da educación primaria na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 9).

- Orde do 15 de xullo de 2015 pola que se establece a relación de materias de libre configuración autonómica de elección para os centros docentes nas etapas de educación secundaria obrigatoria e bacharelato, e se regula o seu currículo e a súa oferta (DOG do 21).

- Resolución do 27 de xullo de 2015, da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa, pola que se ditan instrucións no curso académico 2015/16 para a implantación do currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato nos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29).

2. Competencias clave: contribución ao seu desenvolvemento

A descrición das relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación na educación secundaria obrigatoria e no bacharelato está establecida na Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato.

Unha posible definición de competencia clave podería ser a capacidade de poñer en práctica de forma integrada, en contextos e situacións diversos, os coñecementos, as habilidades e as actitudes persoais

adquiridas. O concepto de competencia inclúe tanto os saberes como as habilidades e as actitudes e vai máis alá do saber e do saber facer, incluíndo o saber ser ou estar.

A incorporación de competencias clave ao currículo permite poñer o acento naquelas aprendizaxes que se consideran imprescindibles desde unha formulación integradora e orientada á aplicación dos saberes adquiridos. De aí o seu carácter básico. Son aquelas competencias que debe desenvolver un mozo ou unha moza ao finalizar o ensino obrigatorio para poder lograr a súa realización persoal, exercer a cidadanía activa, incorporarse á vida adulta de xeito satisfactorio e ser capaz de desenvolver unha aprendizaxe permanente ao longo da vida.

2.1. CONTRIBUCIÓN Á ADQUISICIÓN DAS COMPETENCIAS CLAVE

A competencia de Conciencia e expresións culturais adquirese fundamentalmente a través das áreas de educación plástica e visual, debuxo artístico e debuxo técnico estando presente ao longo de todo o currículo, incluíndo as materias de Bacharelato vencelladas ás ensinanzas técnicas e artísticas baseadas no debuxo e as artes visuais.

O alumnado aprende a mirar, ver, observar e percibir, e desde o coñecemento das linguaxes visuais, tanto técnicas como artísticas, a apreciar os valores estéticos e culturais das producións artísticas do patrimonio cultural propio e do alleo. Contribúese tamén a acadar esta competencia cando se experimenta e investiga con distintas técnicas plásticas e visuais, de debuxo artístico e de debuxo técnico para expresarse a través da imaxe. A educación plástica e visual, o debuxo técnico e o debuxo artístico colaboran na adquisición de autonomía e iniciativa persoal dado que todo proceso de creación supón converter unha idea nun produto. Incide estreitamente en desenvolver estratexias de planificación, de previsión de recursos, de anticipación e avaliación de resultados. Deste xeito, sitúa o alumnado ante un proceso que o obriga a tomar decisións de maneira autónoma. Todos estes factores, xunto co espírito creativo, a experimentación, a investigación e a autocrítica, fomentan a iniciativa e autonomía persoal.

Estas materias, educación plástica e visual, debuxo técnico e debuxo artístico, constitúen asimesmo un bo vehículo para o desenvolvemento das competencias Sociais e cívicas. Na medida en que a creación artística e a planificación técnica supoñan un traballo en equipo, promoveranse actitudes de respecto, tolerancia, cooperación, flexibilidade e contribuírase á adquisición de habilidades sociais.

A reflexión sobre os procesos e experimentación creativa e técnica contribúe a favorecer a competencia de Aprender a aprender que implica a aceptación dos propios erros como instrumento de mellora.

A importancia que adquiren no currículo os contidos relativos ao contorno audiovisual, multimedia e CAD, expresa o papel que se outorga a esta materia na adquisición da competencia no tratamento da información e, en particular, a que achega o mundo das imaxes e o deseño asistido por ordenador. Ademais, o uso de medios tecnolóxicos específicos non só supón un recurso válido para a produción de creacións visuais, senón que pola súa vez, colabora na adquisición da competencia Dixital.

A educación Plástica, visual e audiovisual, debuxo técnico e debuxo artístico, contribúen á adquisición das competencias básicas en Ciencia e tecnoloxía mediante a utilización de procedementos relacionados co método científico, como a observación, a experimentación, o descubrimento e a reflexión e posterior análise. Así mesmo introduce valores de sustentabilidade e reciclaxe en canto as boas prácticas na utilización de materiais para creación de obras.

Estas áreas contribúen asimesmo á adquisición da competencia Matemática desenvolvendo a linguaxe simbólica e profundando no coñecemento e aspectos espaciais da realidade, mediante a xeometría e a representación obxectiva das formas.

Por tratarse de áreas que primas a creatividade e o traballo planificado a través de proxectos, individuais e en equipo, tamén potencian a competencia de Sentido de iniciativa e espírito emprendedor, moi vencellada ao desenvolvemento dunha creatividade constructiva e á planificación ordenada de iniciativas artísticas e técnicas.

A educación plástica e visual, o debuxo técnico e o debuxo artístico, enriquecen a capacidade comunicativa e a competencia en Comunicación lingüística, dado que, como toda forma de comunicación, estrutúranse en torno a un código de elementos comúns que permiten facer uso de recursos lingüísticos e comunicativos para expresar ideas, sentimentos e emocións integrando as linguaxes visuais con outras linguaxes.

2.2. AS COMPETENCIAS CLAVE NAS UNIDADES DIDÁCTICAS

Non todos os aspectos da práctica educativa inciden de igual xeito na adquisición das competencias básicas. Cada momento do proceso presenta as súas peculiaridades, o que fai que ao longo do curso académico, as distintas partes do currículo primen o desenvolvemento de competencias básicas diferentes, aínda que sen perder de vista o obxectivo final de ofrecer unha síntese equilibrada de todas elas.

Cada unidade didáctica da programación inclúe un cadro coa a relación de competencias nas que se traballa en correspondencia cos obxectivos, contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe avaliáveis que lle son propios a cada un dos bloques de contidos en que se divide a asignatura.

A descrición das relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación na educación secundaria obrigatoria e no bacharelato está establecida de conformidade coa Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da educación primaria, da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato.

Para acadar unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo, procuraremos empregar deseños de actividades de aprendizaxe integradas que lle permitan ao alumnado avanzar cara aos resultados de aprendizaxe en máis dunha competencia ao mesmo tempo.

2.3. COMPETENCIAS CLAVE

Para os efectos desta programación, as competencias clave do currículo serán as seguintes:

- Comunicación lingüística (CCL).
- Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT).
- Competencia dixital (CD).
- Aprender a aprender (CAA).
- Competencias sociais e cívicas (CSC).
- Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).
- Conciencia e expresións culturais (CCEC).

2.4. ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

A descrición das relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación na educación secundaria obrigatoria e no bacharelato teñen como referencia última os Estándares de Aprendizaxe Avaliáveis previstos para cada curso e materia, que son aquelas premisas claras, concretas e medibles nas que se basa ao proceso de avaliación. Estes son os que completan e definen os distintos perfís competenciais. Na materia de Debuxo técnico de Bacharelato os estándares cos que traballaremos son os seguintes:

2º Bacharelato

Bloque 1. A forma. Estudo e transformación

- DA2.B1.1.1. Interpreta e aplica formas ou obxectos atendendo a diversos graos de iconicidade, con diferentes técnicas gráficas e segundo as súas funcións comunicativas (ilustrativas, descritivas, ornamentais ou subxectivas).
- DA2.B1.1.2. Analiza a configuración das formas naturais e artificiais discriminando o esencial das súas características formais, mediante a execución gráfica e a discusión verbal e escrita.

Bloque 2: A expresión da subxectividade

- DA2.B2.1.1. Representa formas aprendidas mediante a percepción visual e táctil atendendo ás súas características formais esenciais.
- DA2.B2.2.1. Expresa sentimentos e valores subxectivos mediante a representación de composicións figurativas e abstractas de formas e cores (funcións expresivas).
- DA2.B2.2.2. Experimenta con métodos creativos de memorización e retentiva para procurar distintas representacións mediante valores lumínicos, cromáticos e compositivos, dun mesmo obxecto ou composición.
- DA2.B2.3.1. Analiza de forma verbal e escrita, individual e colectivamente, obras propias ou alleas, atendendo aos seus valores subxectivos.

Bloque 3. Debuxo e perspectiva

- DA2.B3.1.1. Comprende e representa as formas desde distintos puntos de vista.
- DA2.B3.1.2. Observa o contorno como un elemento de estudo gráfico e elabora composicións cromáticas e lineais, atendendo ás variacións formais segundo o punto de vista.

- DA2.B3.1.3. Representa os obxectos illados ou nun contorno coñecendo os aspectos estruturais da forma, a posición e o tamaño dos seus elementos.

Bloque 4. O corpo humano como modelo

- DA2.B4.1.1. Comprende a figura humana como un elemento de estudo gráfico e expresivo, mediante a observación e a reflexión de obras propias e alleas.
- DA2.B4.1.2. Analiza a figura humana atendendo ás súas relacións de proporcionalidade mediante a observación do natural ou con modelos estáticos.
- DA2.B4.2.1. Representa a figura humana atendendo á expresión global das formas que a compoñen e á articulación e a orientación da estrutura que a define.
- DA2.B4.3.1. É capaz de representar e captar o movemento da figura humana de forma gráfico-plástica aplicando diferentes técnicas.
- DA2.B4.3.2. Elabora imaxes con distintos procedementos gráfico-plásticos e diversas funcións expresivas coa figura humana como suxeito.

Bloque 5. O debuxo no proceso creativo

- DA2.B5.1.1. Coñece e aplica as ferramentas do debuxo artístico dixital utilizando as TIC en procesos creativos.
- DA2.B5.2.1. Valora a importancia do debuxo artístico nos procesos proxectivos elaborando proxectos conxuntos con outras disciplinas artísticas ou non do mesmo nivel ou externos.
- DA2.B5.2.2. Demostra creatividade e autonomía nos procesos artísticos, propondo solucións gráfico-plásticas que afiancen o seu desenvolvemento persoal e a súa autoestima.
- DA2.B5.2.3. Está orientado/a e coñece as posibilidades do debuxo artístico nas ensinanzas artísticas, tecnolóxicas e científicas con exemplos claros e contacto directo con artistas, deseñadores/as, científicos/as e técnicos/as.
- DA2.B5.2.4. Selecciona, relaciona e emprega con criterio a terminoloxía específica en postas en común dos seus proxectos individuais ou colectivos, fomentando a participación activa e a crítica construtiva.
- DA2.B5.2.5. Utiliza con propiedade os materiais e os procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación ás linguaxes gráfico-plásticas.
- DA2.B5.3.1. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.

3. Obxectivos

No que respecta aos obxectivos, está establecido que o Bacharelato contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

- a) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.
- b) Consolidar unha madurez persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.
- c) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.
- d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- e) Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.
- f) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.
- g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.
- h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.

- i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.
- l) Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.
- m) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.
- n) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- ñ) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social, e impulsar condutas e hábitos saudables.
- o) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade viaria.
- p) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

Cada unidade didáctica, como veremos, inclúe un esquema descritivo que explica as relacións entre as competencias, os contidos, os criterios de avaliación e os Estándares de Aprendizaxe Avaliables que configuran os distintos perfís competenciais.

4. Procedementos e instrumentos de avaliación, temporalización, nivel de logro dos estándares de aprendizaxe e metodoloxía

Dentro de cada unidade didáctica, ademais do esquema que explica as relacións entre as competencias, os contidos, os criterios de avaliación e os Estándares de Aprendizaxe Avaliables dos distintos perfís competenciais, figurarán elementos como a temporalización, os grao mínimos de logro a acadar para superar a materia, e os procedementos e instrumentos de avaliación empregados.

Polo que respecta a estes últimos, e aínda que hai variacións dunhas unidades a outras, en termos xerais empregaremos estes elementos:

4.1. PROCEDIMENTOS DE AVALIACIÓN

Procedementos de avaliación			
A	observación directa e/ou indirecta	D	valoración colectiva cualitativa
B	valoración colectiva cuantitativa	E	valoración individual cualitativa
C	valoración individual cuantitativa	F	procedimentos mixtos

4.2. INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Instrumentos de avaliación			
A	avaliación de probas de contidos	D	proxectos individuais e de grupo
B	rúbricas/escalas de valoración	E	proxectos multimedia
C	debates e postas en común	F	enquisas, bases de datos e/ou outros

4.3. TEMPORALIZACIÓN

A temporalización correspondente a cada estándar vén indicada na súa respectiva unidade didáctica.

4.4. NIVEL DE LOGRO DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE

O procedemento empregado para definir o nivel de logro correspondente a cada estándar vén indicado na súa respectiva unidade didáctica.

5.1. PRINCIPIOS METODOLÓXICOS XERAIS

A nosa metodoloxía basearase nunha serie de liñas xerais trazadas dacordo cos enunciados do seguinte esquema:

1. Partir da competencia inicial do alumnado.
2. Ter en conta a diversidade: respectar os ritmos e estilos de aprendizaxe.
3. Potenciar as metodoloxías activas e participativas, tanto combinando traballo individual e cooperativo como potenciando a Aprendizaxe por Proxectos.
4. Aplicar un enfoque orientado á realización de tarefas e á resolución de problemas.
5. Promover o uso habitual das TIC.
6. Potenciar o papel facilitador do profesor/a.

De xeito concreto, cremos que a actividade docente no marco da Educación Secundaria Obrigatoria debe observar estes principios metodolóxicos:

A actividade docente que se desenvolve no marco do Bacharelato debe observar certos principios metodolóxicos establecidos na lexislación vixente:

- Os centros docentes implementarán metodoloxías que teñan en conta os diferentes ritmos de aprendizaxe do alumnado e as súas características individuais e/ou estilos de aprendizaxe, co fin de conseguir que todo o alumnado alcance o máximo desenvolvemento das súas capacidades. Así mesmo, estas metodoloxías deberán favorecer a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo, para traballar en equipo e promover o traballo en equipo, e para aplicar métodos de investigación apropiados.
- A metodoloxía que se utilice no bacharelato favorecerá o traballo individual e en grupo, o pensamento autónomo, crítico e rigoroso, o uso de técnicas e hábitos de investigación en distintos campos do saber, a capacidade do alumnado de aprender por si mesmo, así como a transferencia e a aplicación do aprendido.
- As tecnoloxías da información e da comunicación serán unha ferramenta necesaria para a aprendizaxe en todas as materias, tanto polo seu carácter imprescindible na educación superior como pola súa utilidade e relevancia para a vida cotiá e a inserción laboral.
- A consellería con competencias en materia de educación promoverá as medidas necesarias para que as habilidades de comprensión de lectura e de uso da información, a expresión escrita e a capacidade de se expresar correctamente en público se traballen polo profesorado en todas as materias. O alumnado de bacharelato debe adquirir, ademais, un manexo adecuado da información en diferentes soportes e procedente de distintas fontes, incluída a biblioteca escolar, en liña co concepto de alfabetizacións múltiples.
- Os centros docentes impartirán de xeito integrado o currículo de todas as linguas da súa oferta educativa, co fin de favorecer que todos os coñecementos e as experiencias lingüísticas do alumnado contribúan ao desenvolvemento da súa competencia comunicativa plurilingüe. No proxecto lingüístico do centro concretaranse as medidas tomadas para a impartición do currículo integrado das linguas. Estas medidas incluírán, polo menos, acordos sobre criterios metodolóxicos básicos de actuación en todas as linguas, acordos sobre a terminoloxía que se vaia empregar, e o tratamento que se lles dará aos contidos, aos criterios de avaliación e aos estándares de aprendizaxe similares nas materias lingüísticas, de xeito que se evite a repetición dos aspectos comúns á aprendizaxe de calquera lingua.
- A acción titorial e a orientación educativa e profesional terán un papel relevante nesta etapa. O/a profesor/a titor/a coordinará a intervención educativa do equipo docente e manterá unha relación permanente cos pais, coas nais ou cos titores e coas titoras legais, co fin de garantir o exercicio dos dereitos recoñecidos no artigo 4.1.d) e g) da Lei orgánica 8/1985, do 3 de xullo, reguladora do dereito á educación.

Estes principios xerais terán o seu reflexo a través do uso de estratexias específicas encamiñadas a concretar a súa aplicación na aula e nas actividades a desenvolver nesta.

4.6. ESTRATEXIAS METODOLÓXICAS

A nivel estratéxico, a nosa metodoloxía inspírase tamén nunha serie de liñas xerais:

- Memorización comprensiva.
- Indagación e investigación sobre documentos, textos, prensa, etc.

- Elaboración de síntesis.
- Análise de documentos, gráficos, mapas, táboas de datos.
- Comentarios de textos, gráficos, mapas...
- Resolución de problemas.
- Estudo de casos (proxectos).
- Simulacións.

Para que a aprendizaxe sexa significativa, o alumno debe de atopar unha aplicación práctica aos saberes adquiridos. Por este motivo, a actividade na aula terá un carácter preponderantemente práctico, e seguirá as bases dunha metodoloxía activa. Aínda que as actividades de taller irán precedidas duns contidos teóricos introductorios, procurarase reducir estes ó mínimo a fin de que a asignatura teña, na medida do posible, un carácter eminentemente práctico.

4.7. SECUENCIACIÓN DO TRABALLO NA AULA

A liña pedagóxica a seguir en cada Unidade Didáctica á hora de secuenciar o traballo na aula segue unha estrutura que se desenvolve, como norma de aplicación xeral, en catro fases ou momentos:

7. a) *Motivación*. Nun primer momento, permitirase ós alumnos un achegamento acrítico ó tema a tratar na unidade didáctica, como un acto de recoñecemento dos propio hábitos perceptivos, e nun intento de detectar qué preconceptos operan na valoración que o alumno fai do tema en cuestión. Para isto deseñaranse actividades de exploración de ideas e coñecementos previos e formularanse cuestións que favorezan o conflito cognitivo, facendo unha presentación axeitada e atractiva da actividade a través de mapas, gráficos, textos, fotos, etc
8. b) *Información por parte do profesor/a*. A través duna serie de contidos conceptuais, procurarase que o alumno entenda o tema como algo coherente e articulado en torno a uns principios. Neste punto, é fundamental amosar cómo os elementos básicos da plástica se organizan paracompoñer as estruturas subxacentes a todo feito artístico, de xeito que, ademáis de coñecer as técnicas e procedimentos que o fan posible, o alumno chegue a construír interpretacións razonadas deste por sí mesmo. Con este fin, o profesor/a proporcionará tanto información básica para todo o alumnado, como información complementaria para reforzo e apoio así como para o afondamento e ampliación da materia.
9. c) *Traballo persoal*. Neste punto propoñeranse algunhas actividades de expresión plástica nas que, ademáis de aplicar as técnicas aprendidas, incidirase na importancia da finalidade comunicativa como un dos aspectos esenciais da creación artística. Con estefin, desenvolveranse actividades de observación e comprensión de imaxes, análise de obras de arte, pequenas investigacións sobre temas e autores, resposta a preguntas, resolución de problemas técnicos, memorización comprensiva de conceptos clave, e elaboración de producións gráficas nas que se apliquen os elementos traballados na Unidade didáctica.
10. d) *Avaliación*. Como fase final do proceso, procederase á avaliación do traballo desenvolvido a través de distintos procedimentos e instrumentos ao dispor do profesor, como son a análise de imaxes, as exposicións públicas con explicacións orais, as probas escritas para avaliar a asimilación de conceptos, a valoración de traballos colectivos e a observación do traballo individual do alumno/a.

Por outra banda, o esquema metodolóxico a empregar nunha actividade contempla tres elementos: os principios metodolóxicos, os modelos metodolóxicos e o tipo de agrupamento elixido. Dependendo de cómo apliquemos os ítems de cada un destes elementos, iremos definindo unha metodoloxía que, sen deixar de referirse aos principios metodolóxicos xerais, permitirá abordar cada actividade e situación de aula dun xeito eficaz dacordo coa súa especificidade.

principios metodolóxicos	
motivación	asignación de tarefas
participación	experimentación
interacción	resolución de problemas
significatividade	aprendizaxe con TIC

modelos metodolóxicos	
discurso-exposición	traballo por proxectos
traballo por talleres	traballo por tarefas
aprendizaxe cooperativa	modelo mixto

tipo de agrupamento	
organización individual	organización gran grupo
organización por parellas	grupo interclase
organización pequeno grupo	grupo flexible

4.8. ACTIVIDADES DE APRENDIZAXE

En cada Unidade didáctica desenvolveremos actividades que poden variar dunhas a outras en función dos contidos, pero que en xeral, seguirán estes modelos:

- Actividades de avaliación de coñecementos previos. Serven para detectar a percepción que o alumno ten dos contidos que se van tratar.
- Actividades de desenvolvemento de contidos. Serven para amosar estes ao alumno.
- Actividades de asimilación. Favorecen a comprensión dos novos contidos.
- Actividades de consolidación. Serven para afianzar os novos coñecementos, contrastando as novas ideas coas antigas, favorecendo a aprendizaxe.

Temos previsto desenvolver outros tipos de actividades, como as de Reforzo, Ampliación, Síntese, Recuperación, Avaliación ou Actividades Complementarias, segundo requira cada caso e cada situación.

5. Materiais, espazos e recursos didácticos

5.1. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

Os materiais de uso común na aula, serán os indicados en cada unidade e actividade.

Por norma xeral, empregaremos materiais de debuxo non inventariables (lápices, regras, rotuladores, etc.) para uso diario. O departamento dispón dunha mínima remesa destes materiais por se fosen necesarios, xa que o alumno normalmente dispón do seu propio equipo. Unha relación de materiais para a asignatura, dacordo co tipo de actividades a desenvolver, podería ser a seguinte:

relación de materiais e recursos didácticos de uso frecuente:

- equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
- equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
- equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
- equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
- equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
- equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
- equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
- equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
- equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
- soporte audiovisual (difusión de imaxe e vídeo)
- equipo para fotografía e vídeo
- equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

O centro conta ademáis cun tórculo, un forno cerámico e mesa de debuxo e taboleiros de de modelado.

5.2. FOMENTO DAS TIC

Aínda que o Departamento conta cun ordenador persoal, isto non é suficiente para atender a tódolos alumnos de modo satisfactorio cando se trata de traballo con TICs. Por esta razón, empregaremos a aula de informática ocasionalmente, especialmente para traballos relacionados con CAD, vídeo e imaxe dixital, na medida en que os contidos das unidades didácticas o demanden.

5.3. ORGANIZACIÓN DE ESPAZOS

O centro conta con Aula de debuxo con pileta e desagüe, que é onde, preferentemente, terán lugar as clases. En determinados casos, empregaremos algunhas áreas comúns como pasillos e outros para facer bocetos canto se requiran espazos alternativos. Na medida do posible, as sesións lectivas da materia terán lugar na Aula de Debuxo, pois é a que conta cunha dotación suficiente para desenvolver certos contidos. Asimesmo, é a que ofrece mellores posibilidades para traballos en grupo, especialmente cando se trate de grandes formatos. Para aqueles contidos que requiran recursos especiais, como os relativos á imaxe fotográfica ou a traballos co ordenador, empregaremos no posible a aula de informática con que conta o centro.

6. Criterios de avaliación, cualificación e promoción do alumnado

Todo proceso de avaliación que realicemos na etapa do Bacharelato, deberá ter en conta unha serie de aspectos básicos:

- Os referentes para a comprobación do grao de adquisición das competencias e o logro dos obxectivos da etapa nas avaliacións continua e final das materias dos bloques de materias troncais, específicas e de libre configuración autonómica, serán os criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe que figuran nos anexos I, II e III do decreto 86/2015, do 25 de xuño.
- A avaliación da aprendizaxe do alumnado será continua e diferenciada segundo as materias, terá un carácter formativo e será un instrumento para a mellora tanto dos procesos de ensino como dos procesos de aprendizaxe.
- Estableceranse as medidas máis adecuadas para que as condicións de realización das avaliacións, incluída a avaliación final de etapa, se adapten ás necesidades do alumnado con necesidade específica de apoio educativo; estas adaptacións non se terán en conta en ningún caso para minorar as cualificacións obtidas.
- O profesorado avaliará tanto as aprendizaxes do alumnado como os procesos de ensino e a súa propia práctica docente, para o que establecerá indicadores de logro nas programacións didácticas.
- A consellería con competencias en materia de educación garantirá o dereito dos
- alumnos e as alumnas a unha avaliación obxectiva e a que a súa dedicación, o seu esforzo e o seu rendemento se valoren e se recoñezan con obxectividade, para o que establecerá os oportunos procedementos.
- O profesorado de cada materia decidirá, ao termo do curso, se o alumno ou a alumna lograron os obxectivos e alcanzaron o adecuado grao de adquisición das competencias correspondentes. O equipo docente, constituído en cada caso polos profesores e as profesoras do/da estudante, coa coordinación do/da titor/a, valorará a súa evolución no conxunto das materias e a súa madurez educativa en relación cos obxectivos do bacharelato e as competencias
- correspondentes.
- Coa finalidade de lles facilitar aos alumnos e ás alumnas a recuperación das materias con avaliación negativa, a consellería con competencias en materia de educación regulará as condicións para que os centros docentes organicen as oportunas probas extraordinarias e os programas individualizados nas condicións que se determinen.

Cada perfil competencial inclúe unha relación de criterios de avaliación que relacionan obxectivos, contidos e Estándares de Aprendizaxe coas diferentes competencias clave. A relación de criterios de avaliación que empregaremos, según os diferentes bloques de contidos de cada curso, son os seguintes:

2º Bacharelato

Bloque 1. A forma. Estudo e transformación

- DA2.B1.1.1. Interpreta e aplica formas ou obxectos atendendo a diversos graos de iconicidade, con diferentes técnicas gráficas e segundo as súas funcións comunicativas (ilustrativas, descritivas, ornamentais ou subxectivas).
- DA2.B1.1.2. Analiza a configuración das formas naturais e artificiais discriminando o esencial das súas características formais, mediante a execución gráfica e a discusión verbal e escrita.

Bloque 2: A expresión da subxectividade

- DA2.B2.1.1. Representa formas aprendidas mediante a percepción visual e táctil atendendo ás súas características formais esenciais.
- DA2.B2.2.1. Expresa sentimentos e valores subxectivos mediante a representación de composicións figurativas e abstractas de formas e cores (funcións expresivas).
- DA2.B2.2.2. Experimenta con métodos creativos de memorización e retentiva para procurar distintas representacións mediante valores lumínicos, cromáticos e compositivos, dun mesmo obxecto ou composición.
- DA2.B2.3.1. Analiza de forma verbal e escrita, individual e colectivamente, obras propias ou alleas, atendendo aos seus valores subxectivos.

Bloque 3. Debuxo e perspectiva

- DA2.B3.1.1. Comprende e representa as formas desde distintos puntos de vista.
- DA2.B3.1.2. Observa o contorno como un elemento de estudo gráfico e elabora composicións cromáticas e lineais, atendendo ás variacións formais segundo o punto de vista.
- DA2.B3.1.3. Representa os obxectos illados ou nun contorno coñecendo os aspectos estruturais da forma, a posición e o tamaño dos seus elementos.

Bloque 4. O corpo humano como modelo

- DA2.B4.1.1. Comprende a figura humana como un elemento de estudo gráfico e expresivo, mediante a observación e a reflexión de obras propias e alleas.
- DA2.B4.1.2. Analiza a figura humana atendendo ás súas relacións de proporcionalidade mediante a observación do natural ou con modelos estáticos.
- DA2.B4.2.1. Representa a figura humana atendendo á expresión global das formas que a compoñen e á articulación e a orientación da estrutura que a define.
- DA2.B4.3.1. É capaz de representar e captar o movemento da figura humana de forma gráfico-plástica aplicando diferentes técnicas.
- DA2.B4.3.2. Elabora imaxes con distintos procedementos gráfico-plásticos e diversas funcións expresivas coa figura humana como suxeito.

Bloque 5. O debuxo no proceso creativo

- DA2.B5.1.1. Coñece e aplica as ferramentas do debuxo artístico dixital utilizando as TIC en procesos creativos.
- DA2.B5.2.1. Valora a importancia do debuxo artístico nos procesos proxectivos elaborando proxectos conxuntos con outras disciplinas artísticas ou non do mesmo nivel ou externos.
- DA2.B5.2.2. Demostra creatividade e autonomía nos procesos artísticos, propondo solucións gráfico-plásticas que afiancen o seu desenvolvemento persoal e a súa autoestima.
- DA2.B5.2.3. Está orientado/a e coñece as posibilidades do debuxo artístico nas ensinanzas artísticas, tecnolóxicas e científicas con exemplos claros e contacto directo con artistas, deseñadores/as, científicos/as e técnicos/as.
- DA2.B5.2.4. Selecciona, relaciona e emprega con criterio a terminoloxía específica en postas en común dos seus proxectos individuais ou colectivos, fomentando a participación activa e a crítica construtiva.
- DA2.B5.2.5. Utiliza con propiedade os materiais e os procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación ás linguaxes gráfico-plásticas.
- DA2.B5.3.1. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.

Dentro de cada unidade didáctica, ademais do esquema que explica as relacións entre as competencias, os contidos, os criterios de avaliación e os Estándares de Aprendizaxe Avaliables dos distintos perfís competenciais, figurarán elementos como a temporalización, os grao mínimos de logro a acadar para superar a materia, e os procedementos e instrumentos de avaliación empregados.

Cada actividade será avaliada según os criterios de avaliación que dispoña a normativa para os Estándares de aprendizaxe que van ser avaliados a través dela. No momento de plantexar a actividade ao alumno, informaráselle de cales son os criterios de avaliación desta, así como os procedementos e instrumentos de avaliación, así como os criterios de cualificación empregados para valorala.

Como norma xeral, haberá dous tipos de actividades: as probas de contidos, suxeitas a avaliación de tipo cuantitativo (cualificadas con nota numérica), e os traballos de aula, suxeitas a avaliación cualitativa (cualificadas a través de rúbricas, escalas de valoración e outros).

6.1. PROCESO DE AVALIACIÓN

O proceso de avaliación desenvolverase en tres fases ou momentos:

1. Avaliación inicial:

Nesta fase avaliarase o nivel de información con que o alumno conta respecto aos contidos a tratar. Serve tanto para determinar a natureza dos coñecementos aprendidos con anterioridade como para detectar preconceptos ou actitudes a corrixir fronte aos mesmos.

2. Avaliación continua, formativa ou procesual:

Ocúpase de avaliar o proceso de aprendizaxe ao longo do traballo diario.

3. Avaliación sumativa:

É a última fase, e reflicte o resultado acadado ao longo de todo o proceso, contrastando os resultados finais cos de partida.

6.2. PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

Os procedementos de avaliación que empregaremos de modo xeral son os seguintes:

- A. Observación directa e/ou indirecta do alumno.

Permite recoller información sobre as súas actitudes na aula, o seu grado de integración e a súa disposición cara os contidos e o proceso de aprendizaxe.

- B. Valoración colectiva cualitativa.

Permite recoller información cualitativa sobre o grado de comprensión e asimilación da materia e o grao de participación nas actividades de grupo.

- C. Valoración individual cualitativa.

Permite recoller información cualitativa sobre o grado de comprensión e asimilación da materia e o grao de implicación nas actividades individuais.

- D. Valoración colectiva cuantitativa.

Permite recoller información sobre resultados específicos que revelen o grado de comprensión e asimilación da materia e o grao de participación nas actividades de grupo, e cuantificalos.

- E. Valoración individual cuantitativa.

Permite recoller información sobre resultados específicos que revelen o grado de comprensión e asimilación da materia e o grao de implicación nas actividades individuais, e cuantificalos.

- F. Procedementos mixtos.

Unha combinación dos anteriores. útil para establecer enfoques globais.

6.3. INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Os instrumentos de avaliación que empregaremos de modo xeral son os seguintes:

- A. Avaliación de probas de contidos.

Busca un reflexo obxectivo do nivel de asimilación de contidos polo alumno. Adoita cuantificar o resultado.

- *B. Rúbricas/escalas de valoración.*

Permite recoller información sobre certos Estándares de aprendizaxe en particular e graduar o nivel de logro.

- *C. Debates e postas en común.*

Moi útiles para clarificar o afianzamento tanto de contidos como de competencias a través do diálogo constructivo.

- *D. Proxectos individuais e de grupo.*

Permiten detectar e avaliar eficazmente as capacidades de organización e coordinación de cara ao traballo

- *E. Proxectos multimedia.*

Reflicten as capacidades do alumno para o traballo multitarefa e a adquisición de novas capacidades.

- *F. Enquisas, bases de datos e outros.*

Moi útiles para detectar factores de relación entre os membros dun grupo e as dinámicas deste.

6.4. CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

Os criterios de cualificación establecen as premisas de necesario cumprimento para que un alumno consiga unha cualificación positiva, feito que acontece cando acadada un grao mínimo de logro na consecución dos estándares de aprendizaxe avaliábeles correspondentes.

Cualificación dos exames ou probas de contidos

O profesor poderá convocar probas en formato exame se estima que este recurso é pedagóxicamente oportuno de cara a acadar unha avaliación máis obxectiva. De xeito particular, poderá someterse a exame a aqueles alumnos que, sen xustificación aparente, deixen de entregar algún dos traballos propostos no trimestre.

- O exame puntúa de 0 a 10 puntos, e as cualificacións serán expresadas en números enteros e de 0 a 10. Admítense fraccións, cunha soa cifra decimal.

O profesor deberá indicar a puntuación de cada pregunta sobre o total antes do comezo da proba.

- Nos exames de tipo práctico, os alumnos poden ter a opción de consultar material didáctico no propio exame como apoio nos primeiros instantes do traballo, co obxectivo de estimular a aprendizaxe práctica economizando esforzo memorístico. Esta medida só se aplicará, como dixemos, nos exames de tipo exclusivamente práctico, sen teoría, e unicamente cando o profesor estime que é axeitado e o autorice de modo expreso.

Actividades de aula

Os traballos e actividades de aula coinciden co desenvolvemento das unidades didácticas e, salvo indicación en sentido contrario, estarán sometidos a avaliación cualitativa. O seu deseño será acorde cos obxectivos, contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe que configuran cada unidade didáctica. Os obxectivos, criterios de avaliación e criterios de cualificación de cada actividade serán postos en coñecemento do alumnado no momento da súa proposta, así como os instrumentos de avaliación que se van empregar.

Traballos suplementarios para subir nota

Ademais das actividades trimestrais previstas, o alumno pode achegar traballos suplementarios, desenvolvidos baixo a supervisión do profesor.

Estes traballos suplementarios terán unicamente cualificación positiva, expresada de 5 a 10. A presentación dunha certa cantidade destes traballos pode supoñer un incremento máximo de 0,5 puntos na nota trimestral, nunca na final. A nota acadada reflectirá a cantidade e calidade dos traballos presentados, co que para acadar os 0,5 puntos de máximo hai que entregar todos os traballos suplementarios propostos optimamente resoltos.

A cantidade de traballos suplementarios a entregar e o criterio a aplicar para acceder a este incrementode nota, será exposto polo profesor ao principio do curso.

Datas de entrega de traballos

A entrega de traballos efectuarase nunha data concreta fixada polo profesor, e este anunciará cada data de entrega con alomenos unha semana de antelación. Dependendo da carga de traballo, haberá unha ou dúas datas de entrega por trimestre.

Chegado o día, o alumno deberá entregar personalmente e en man ao profesor todos os traballos previstos sen faltar ningún. En caso de faltar algún traballo, o alumno disporá dun día de prórroga para completar a entrega, aínda que a cualificación máxima que poderá acadar dito traballo será de 5 puntos. Se pasado ese prazo a entrega non se efectúa, considerarase o traballo como non entregado.

Cualificacións trimestral e final

- A cualificación trimestral do alumno será o media aritmética das cualificacións das probas do trimestre, completada coa aportación, se a houbese, dos traballos suplementarios desenvolvidos nese periodo. Esta media admite fraccións dunha soa cifra decimal. Cando a cualificación inclúa décimas de punto, a nota definitiva será a do valor enteiro da nota, reservándose as décimas sobrantes para sumalas á nota do seguinte trimestre.

Cando as décimas sobrantes son 5 ou máis, será o alumno o que decida se prefere que a nota, en valores enteiros, que figure no boletín sexa a que ten -reservando as décimas para o trimestre seguinte- ou opta porque se lle outorgue, digamos en préstamo, a inmediatamente superior. Neste caso, as décimas que se lle engadan para atinxir este valor superior seránlle descontadas da nota no seguinte trimestre.

Como é lóxico, isto rexe unicamente para as dúas primeiras cualificacións trimestrais. No terceiro trimestre, redondearase a nota con decimais ao valor enteiro da cualificación, excepto no caso de que a fracción decimal sexa de 0,5 ou máis, en que se adxudicará o valor enteiro seguinte.

- A cualificación final do alumno será a media aritmética das tres cualificacións trimestrais. En caso de haber fraccións decimais nesta media, redondearase a nota con decimais ao valor enteiro da cualificación, excepto no caso de que a fracción decimal sexa de 0,5 ou máis, en que se adxudicará o valor enteiro seguinte.

Excepcionalmente, en caso de que a media da cualificación final estea comprendida entre 4,5 e 4,9 - ámbolos dous inclusive-, o alumno deberá realizar un programa de traballo complementario proposto polo profesor para poder acadar unha nota de 5.

Mínimos esixibles para obter unha avaliación positiva. Casos excepcionais

1) Para alcanzar avaliación positiva, tanto en cada trimestre como ó final do curso, é preciso ter entregado tódolos traballos propostos cada trimestre polo profesor nos prazos requeridos. Deixar de entregar un traballo enténdese que pode ser motivo de suspenso nun trimestre, e como consecuencia, pode afectar á nota final do curso. Esta medida non se aplicará nos casos de ausencia por enfermidade ou outras causas razonadas e debidamente xustificadas.

2) A nota mínima a acadar en cada trimestre para obter unha avaliación positiva é de 5 puntos.

3) A cualificación final expresarase como a media aritmética das cualificacións trimestrais. Esta media debe ser alomenos de 5.

Excepcionalmente, en caso de que a media da cualificación final estea comprendida entre 4,5 e 4,9 - ámbolos dous inclusive-, o alumno deberá realizar un programa de traballo complementario proposto polo profesor -que poderá resolver fóra do horario lectivo- para poder acadar unha nota de 5. Este traballo será do mesmo tipo que as actividades desenvolvidas ao longo do curso.

4) Excepcionalmente, e por decisión razonada do profesor, o alumno poderá experimentar un incremento adicional de 0,5 puntos na nota de final de curso, sempre e cando concurran estas condicións:

- O alumno debe contar cunha traxectoria contrastable de traballo e aproveitamento da asignatura ao longo do curso, independentemente da nota acadada, así como ter amosado unha actitude positiva na aula.

- O alumno debe estar disposto a realizar un programa de traballo complementario, proposto polo profesor, que poderá resolver fóra do horario lectivo. Este traballo será do mesmo tipo que as actividades desenvolvidas ao longo do curso.

5) Excepcionalmente, en caso de que a nota final do curso non acade cualificación positiva, o profesor pode convocar, se o considera oportuno, unha proba final de repesca que estará constituída por tres bloques de

contidos, cada un deles correspondente a un trimestre. O alumno examínase dos bloques correspondentes aos trimestres que suspendeu, e deberá obter como mínimo unha nota de 5 en cada un deles.

6) Excepcionalmente, se un alumno aproba dous trimestres e suspende un, pode obter unha nota final positiva, sempre e cando se dean estas condicións:

- A cualificación do trimestre suspenso non debe ser inferior a 4 puntos.
- A cualificación media dos tres trimestres, incluíndo o trimestre suspenso, debe ser como mínimo de 6 puntos.

Cualificación na proba extraordinaria

En caso de que un alumno/a non acade cualificación positiva na convocatoria ordinaria, éste ten dereito a unha proba extraordinaria de estrutura e características idénticas aos das probas ordinarias, e que será cualificada atendendo aos mesmos criterios.

6.5. CRITERIOS DE PROMOCIÓN E DE RECUPERACIÓN

- Promoción na convocatoria ordinaria:

Considérase que un alumno aproba a asignatura, e polo tanto promociona, cando a media aritmética das cualificacións dos tres trimestres é igual ou superior a 5.

- Promoción na convocatoria extraordinaria:

Considérase que un alumno aproba a asignatura, e polo tanto promociona, cando a cualificación obtida nas probas extraordinarias é igual ou superior a 5.

A recuperación nas cualificacións trimestrais

Cando un alumno non acade nota suficiente para aprobar un trimestre, terá dereito a que se lle ofrezca unha proba de recuperación. Tras celebrarse a proba, a nota do trimestre suspenso serálle reemplazada pola nota da proba de recuperación.

O exame poderá ser reemplazado por un lote de exercicios, se o profesor o estima conveniente.

A recuperación na cualificación final

En caso de que a nota final do curso non acade cualificación positiva, o profesor pode convocar unha proba final de repesca. Esta constará de tres bloques de contidos, cada un deles correspondente a un trimestre. O alumno examínase dos bloques correspondentes aos trimestres que ten suspensos, e deberá obter como mínimo unha nota de 5 en cada un deles.

Cando un alumno con avaliación positiva queira subir a nota final de curso, igualmente pode presentarse á proba final de repesca para subir unha ou varias notas trimestrais. As cualificacións obtidas reemplazarán ás dos trimestres correspondentes.

A recuperación na proba extraordinaria

En caso de que un alumno/a non acade cualificación positiva na convocatoria ordinaria, éste ten dereito a unha proba extraordinaria de estrutura e características idénticas aos das probas ordinarias, e que será cualificada atendendo aos mesmos criterios. De non obter avaliación positiva nesta convocatoria, a materia contará como suspensa a efectos de promoción no contexto das notas do curso.

7. Avaliación do proceso do ensino e a práctica docente

Para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente, empregaranse preferentemente procedementos cualitativos, expresados a través de rúbricas ou escalas de valoración nos que figurarán os ítems e indicadores de logro que se consideren necesarios para unha correcta avaliación destes procesos. O Departamento recollerá regularmente nas Actas das súas reunións información sobre estes extremos. Procurarase asimismo que o grao de coordinación cos órganos responsables da planificación e desenvolvemento da actividade docente sexa a axeitada.

Tamén se contempla, se o Departamento o estima oportuno, a obtención directa de información, mediante cuestionarios distribuídos aos alumnos, sobre a calidade da práctica docente recibida.

Modelo de rúbrica para a avaliación do proceso de ensino

elementos a considerar e indicadores de percepción en relación ao proceso de ensino durante o curso	INDICADORES DE LOGRO			
	NON ACADADO	ACADADO		
	BAIXO	SUFICIENTE	MEDIO/ALTO	EXCELENTE
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
3. Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
4. Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.				
5. Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				
6. Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
7. Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
8. Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
9. Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				
10. Usáronse distintos instrumentos de avaliación.				
11. Dáse un peso real á observación do traballo na aula.				
12. Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.				

Modelo de rúbrica para a avaliación da e a práctica docente

elementos a considerar e indicadores de percepción en relación a práctica docente desenvolvida no curso	INDICADORES DE LOGRO			
	NON ACADADO	ACADADO		
	BAIXO	SUFICIENTE	MEDIO/ALTO	EXCELENTE
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrecense a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
6. Combínase o traballo individual e en equipo.				
7. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
8. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
9. Incorporáanse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
11. Ofrecense ao alumnado de forma rápida os				

resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
14. Grao de implicación do profesorado nas funcións de tutoría e orientación.				
15. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				
16. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
17. Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

8. Seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

Os alumnos pendentes teñen dereito a unha proba específica proposta polo Departamento, e que se celebrará dacordo cun calendario proposto pola dirección. Poden igualmente acadar avaliación positiva por avaliación continua, seguindo un programa de actividades.

8.1. CRITERIOS DE SUPERACIÓN DE PENDENTES

Os alumnos con materias pendentes poden superalas por dúas vías:

Superación por avaliación continua

A actividade principal para obter información de cara á avaliación dos alumnos con materias pendentes, serán as probas de recuperación de pendentes, que terán lugar dacordo co calendario xeral do centro. Haberá unha por trimestre, serán deseñadas a partir dos contidos mínimos da materia, deberán ter o mesmo formato que ás probas trimestrais, estarán rexidas polos mesmos criterios de avaliación e cualificación.

Se o profesor o considera conveniente, e coa aprobación do Departamento, a proba de recuperación pode ser reemplazada por unha batería de exercicios que reflictan de modo efectivo un coñecemento dos contidos mínimos da asignatura por parte do alumno. Estes exercicios terán un formato similar ao dos traballos suplementarios de aula, e deberán ser entregados todos eles en forma e prazo, dacordo coas directrices que marque o profesor. A efectos de cualificación, cada lote de exercicios será puntuado de 0 a 10.

Superación por proba extraordinaria

Os alumnos terán dereito, en caso de non obter media de 5 por vía de avaliación continua, a un exame final, que versará sobre tódolos contidos mínimos da materia. O exame puntuará de 0 a 10, sen decimais. Nesta proba será preciso acadar alomenos un 5 para obter avaliación positiva.

En todo caso, as medidas e actividades de recuperación, reforzo ou de ampliación de contidos para alumnos con materias pendentes serán propostas e supervisadas polo profesor, que será quen determine xustificadamente en qué casos e baixo qué criterios deberán aplicarse.

Niveis mínimos de logro esixibles para materias pendentes

Os contidos niveis mínimos de logro que rexerán sobre as probas de avaliación de pendentes, son os mesmos que os da asignatura impartida de forma ordinaria, e que aparecen indicados no apartado correspondente.

8.2. PROGRAMAS DE REFORZO, RECUPERACIÓN E PENDENTES

O Departamento poderá programar actividades para aqueles alumnos con asignaturas pendentes, así como os que presenten déficit de aprendizaxe ou queiran someterse a un plan de reforzo deseñado polo profesor, dacordo cos membros do departamento. Estes programas abranguerán o curso completo, e desenvolveranse fóra do horario lectivo.

Programas de reforzo da aprendizaxe

Todo plan de reforzo, que eventualmente se aplicará aos alumnos que o precisen, consistirá nun abano de actividades nas que o profesor traballará, durante o curso, os contidos máis problemáticos, ou nos que parezan xurdir máis complicacións, respecto á materia tratada cada semana na aula. Asimesmo, o alumno disporá, dacordo co profesor, dunha hora semanal para facer consultas.

As actividades de reforzo serán supervisadas e valoradas polo profesor dacordo cos criterios de cualificación habituais. Cando estes planos de reforzo impliquen, a criterio do profesor, unha proba de recuperación, os criterios que aplicaremos na súa cualificación serán os mesmos que rexen para as probas ordinarias.

Programas específicos para alumnos con materias pendentes

Os alumnos con materia pendente poden solicitar participar nun plan de reforzo se eles o demandan ou o profesor o recomenda. O procedemento, en todo caso, será o que expoñemos máis arriba, coa diferenza de que os contidos a tratar serán os correspondentes á materia pendente.

9. Acreditación de coñecementos necesarios en determinadas materias

No caso de que algún alumno de 2º curso de Bacharelato precise acreditar coñecementos previos e necesarios para cursar algunha materia, as probas necesarias para levar a cabo esta acreditación serán deseñadas conforme aos criterios e estándares vixentes, e dacordo co que determine o Departamento de Orientación e os órganos de dirección do centro. En liñas xerais, a proba será do mesmo tipo que as probas ordinarias, rexerán para ela os mesmos criterios de cualificación, e unha vez superada, o alumno poderá matricularse polo procedemento ordinario.

10. Avaliación inicial

En caso de levar a cabo un proceso ou proba de avaliación inicial, esta diseñaranse conforme aos prazos, obxectivos, contidos, criterios de avaliación e estándares de aprendizaxe vixentes, baixo a supervisión da Dirección e en colaboración permanente co Departamento de Orientación, que conxuntamente co Departamento decidirán o contido e características da proba. Dependendo dos resultados, tomaranse as medidas oportunas, tanto individuais como colectivas, para garantir que todos os alumnos alcanzan uns niveis de logro mínimo aceptables na consecución dos estándares de aprendizaxe previstos para a materia e o nivel correspondentes. En caso de superar a proba, a familia do alumno/a será informada polos canais habituais, e o alumno/a poderá tramitar a súa matrícula ordinaria.

11. Medidas de atención á diversidade

A mesma definición do proxecto educativo e das súas concrecións curriculares constitúe unha medida de atención á diversidade. Por outro lado, o seu desenvolvemento nas programacións de aula e nas súas unidades didácticas xerará un conxunto de propostas que favorezan a adaptación aos intereses, ás capacidades e ás motivacións dos alumnos respectando sempre un traballo común de base e intención formativa global que permita a consecución das competencias básicas e dos obxectivos de cada curso e da etapa.

Polo que respecta á asignatura de Educación Plástica, Visual e Audiovisual, en caso de presentarse alumnos con algunha necesidade educativa derivada de discapacidade sensorial, cremos que o emprego de ferramentas informáticas ofrece, pola súa versatilidade, solucións válidas para a maioría dos casos. Para outro tipo de necesidades, como pode ser o caso de alumnos estranxeiros ou alumnos sobredotados intelectualmente, por exemplo, cremos que as medidas a adoptar deben adaptarse ás que, de modo xeral, decidan os órganos competentes do centro, e que poden ser moi diversas segundo as circunstancias.

En calquera caso, a toma de decisións de cara á adopción de medidas de atención á diversidade farase sempre dacordo co Departamento de Orientación, e dacordo cos criterios que, en cada caso, se establezcan para cada necesidade concreta.

En liñas xerais, as medidas ordinarias ou extraordinarias a adoptar poderán ser de diversos tipos

1. Medidas ordinarias

Organizativas

- Adecuación para algún alumno/a ou grupo da estrutura organizativa do centro e/ou da aula (emprego de materiais e recursos didácticos diferenciados, espazos e tempos diferenciados, horarios específicos, etc.).
- Desdoblamento de grupos.
- Reforzo educativo e/ou apoio de profesorado na aula.

Curriculares

- Adaptacións metodolóxicas para algún alumno/grupo, como traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, tutoría entre iguais, aprendizaxe por proxectos, etc.
- Adaptación dos tempos e/ou os instrumentos de avaliación para algún alumno/a.
- Implementación de programas de reforzo para o alumnado que tivo promoción sen superar todas as materias.
- Creación de programas específicos para alumnado repetidor da materia.
- Aplicación personalizada deses programas específico para repetidores da materia.

2. Medidas extraordinarias

Organizativas

- Atención ao alumnado que recibe apoio por parte do profesorado especialista en PT/AL.
- De ser o caso, creación de grupos de adquisición de linguas (para alumnado estranxeiro).
- De ser o caso, creación de grupos de adaptación da competencia curricular (alumnado estranxeiro).
- Outras medidas organizativas como escolarización domiciliaria, escolarización combinada, etc.

Curriculares

- Elaboración de adaptacións curriculares na materia.
- De ser o caso, creación de agrupamentos flexibles ou específicos autorizados na materia.
- Deseñar medidas de flexibilización na escolarización se é necesario.
- Desenvolvemento do protocolo de coordinación co profesorado que comparte co titular da materia os reforzos, apoios, adaptación, e outras medidas (coordinación cos PT/AL , con outro profesorado de apoio, co profesorado do agrupamento, etc.).

12. Elementos transversais

Na etapa do Bacharelato traballárase, de modo xeral, tendo en conta estes elementos transversais:

- A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento, e a educación cívica e constitucional traballárase en todas as materias, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias de cada etapa.
- A consellería con competencias en materia de educación fomentará o desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade, e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social. Do mesmo xeito, promoverá a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto por igual aos homes e ás mulleres, e ás persoas con discapacidade, e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto
- ao Estado de dereito, o respecto e a consideración ás vítimas do terrorismo, e a prevención do terrorismo e de calquera tipo de violencia. A programación docente debe abranguer en todo caso a prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia, incluído o estudo do Holocausto xudeu como feito histórico.
- Evítanse os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.

- A consellería con competencias en materia de educación fomentará as medidas para que o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.
- No ámbito da educación e a seguridade viaria, promoveranse accións para a mellora da convivencia e a prevención dos accidentes de tráfico, coa finalidade de que os/as alumnos/as coñezan os seus dereitos e deberes como usuarios/as das vías, en calidade de peóns, viaxeiros/as e condutores/as de bicicletas ou vehículos a motor, respecten as normas e os sinais, e se favoreza a convivencia, a tolerancia, a prudencia, o autocontrol, o diálogo e a empatía con actuacións adecuadas tendentes a evitar os accidentes de tráfico e as súas secuelas.

Nesta programación tentamos introducir todos os elementos transversais antes referidos no traballo de aula e o deseño de actividades e tarefas, procurando orientar estas cara ao desenvolvemento dalgunhas actitudes concretas:

- Fomentar a tolerancia intelectual para aceptar e estar abertos a obras, opinións, interpretacións e puntos de vista diferentes dos propios.
- Propugnar unha actitude de rexeitamento ante mensaxes que denotan unha discriminación sexual, racial, social etc.
- Difundir a análise de materiais impresos e audiovisuais como unha forma de comprender, integrar e relacionar os recursos verbais e plástico-visuais que empregan.
- Fomentar o emprego das tecnoloxías da información e a comunicación para mellorar a cultura plástico-visual e para expresar, de forma persoal e creativa, vivencias e emocións.
- Aprender a disfrutar do tempo de lecer dun xeito persoal e enriquecedor.
- Convidar á utilización creativa de recursos materiais variados do entorno, tanto convencionais como non convencionais.

13. Actividades complementarias e extraescolares

Aínda que en moitos casos este tipo de actividades son difíciles de programar con antelación pois dependen tanto do calendario do propio centro como do das entidades que organizan este tipo de eventos, facemos aquí unha pequena relación das que, como nestes últimos anos vimos realizando de modo regular:

- visitas a exposicións temporais de arte
- colaboración en actos e festivais do centro
- visitas a museos
- colaboración coa EDLG
- talleres creativos fóra de horario lectivo
- colaboracións con outros centros

Queremos indicar tamén que o Departamento participa regularmente na confección gráfica da Revista do Centro, unha actividade complementaria na que ven colaborando os últimos anos. Asimesmo, colabora co centro organizando e desenvolvendo tanto un taller de rock, onde se gravaron varios vídeos musicais, como un taller de radio e podcast.

En todo caso, o listado completo de actividades extraescolares será remitida á vicedirección para a súa oportuna inclusión na PXA.

14. Revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas

A Xefatura de Departamento fomentará a realización de procesos de autoavaliación ao final de cada curso que permita coñecer e valorar a percepción que os seus membros teñen das programacións didácticas de cara á súa revisión, avaliación, e modificación se é o caso, a fin de promover á súa mellora e posta en valor.

Un dos principais criterios de avaliación á hora de abordar o cumprimento da programación será o grao de desenvolvemento da mesma, tendo en conta tanto a presentación e asimilación de contidos, como o respecto á temporalización prevista. O Departamento reflectirá regularmente nas Actas das súas reunións información todos sobre estes puntos. Procurarase asimesmo que o grao de coordinación cos órganos responsables da planificación e desenvolvemento da actividade docente sexa a axeitada.

Tamén se contempla, se o Departamento o estima oportuno, a obtención directa de información, mediante cuestionarios distribuídos aos alumnos, sobre a calidade da práctica docente recibida.

Modelo de rúbrica para a avaliación das programacións didácticas

elementos a considerar e indicadores de percepción en relación á avaliación da programación didáctica	INDICADORES DE LOGRO			
	NON ACADADO	ACADADO		
	BAIXO	SUFICIENTE	MEDIO/ALTO	EXCELENTE
1. Adecuación do deseño das unidades didácticas, temas ou proxectos a partir dos elementos do currículo.				
2. Adecuación da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas / temas / proxectos.				
3. O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e a temporalización previstas.				
4. Adecuación da secuenciación dos estándares para cada unha das unidades, temas ou proxectos.				
5. Adecuación do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar.				
6. Asignación a cada estándar do peso correspondente na cualificación.				
7. Vinculación de cada estándar a un ou varios instrumentos para a súa avaliación.				
8. Asociación de cada estándar cos elementos transversais a desenvolver.				
9. Fixación dunha estratexia metodolóxica común para todo o departamento. [Só para ESO e bach.].				
10. Adecuación da secuencia de traballo na aula.				
11. Adecuación dos materiais didácticos utilizados.				
12. Adecuación do libro de texto (no caso de que se use).				
13. Adecuación do plan de avaliación inicial deseñado, incluídas as consecuencias da proba.				
14. Adecuación da proba de avaliación inicial, elaborada a partir dos estándares.				
15. Adecuación do procedemento de acreditación de coñecementos previos [Só para determinadas materias de 2º de bacharelato].				
16. Adecuación das pautas xerais establecidas para a avaliación continua: probas, traballos, etc.				
17. Adecuación dos criterios establecidos para a recuperación dun exame e dunha avaliación.				
18. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación final. [Só para ESO e bacharelato].				
19. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación extraordinaria. [Só para ESO e bach].				
20. Adecuación dos criterios establecidos para o seguimento de materias pendentes. [Só para ESO e bacharelato].				
21. Adecuación dos criterios establecidos				

para a avaliación desas materias pendentes. [Só para ESO e bacharelato]				
22. Adecuación dos exames, tendo en conta o valor de cada estándar.				
23. Adecuación dos programas de apoio, recuperación, etc. vinculados aos estándares.				
24. Adecuación das medidas específicas de atención ao alumnado con NEAE.				
25. Grao de desenvolvemento das actividades complementarias e extraescolares previstas.				
26. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos.				
27. Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre os criterios de promoción.				
28. Adecuación do seguimento e da revisión da programación ao longo do curso.				
29. Contribución desde a materia ao plan de lectura do centro.				
30. Grao de integración das TIC no desenvolvemento da materia.				

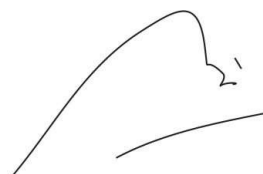
15. Glosario

<i>Desenvolvemento curricular</i>	2ª nivel de planificación curricular. Inclúese no PE.
<i>Programacións didácticas</i>	3º nivel de planificación. Realizada polos departamentos didácticos.
<i>Programación de aula</i>	4º nivel de planificación. Realizada polo profesorado.
<i>Programación didáctica</i>	Instrumento de planificación curricular específico de cada área que pretende ordenar o proceso de ensino - aprendizaxe do alumnado. Debe responder a estas cuestións: 1. Que, cando e como ensinar / 2. Que, cando e como avaliar / 3. Como atender á diversidade.
<i>Criterios de avaliación</i>	Referente específico para avaliar a aprendizaxe do alumnado. Describen aquilo que se quere valorar e que o alumnado debe lograr, tanto en coñecementos coma en competencias. Responden ao que se pretende conseguir en cada disciplina (art. 2.3. do Decreto 86/2015).
<i>Estándares de aprendizaxe</i>	Especificacións dos criterios de avaliación que permiten definir os resultados de aprendizaxe e que concretan o que o alumnado debe saber, comprender e saber facer en cada disciplina. Deben ser observables, medibles e avaliábeis, e permitir graduar o rendemento ou o logro alcanzado.
<i>Indicadores de logro</i>	Son especificacións dos estándares para graduar o seu nivel de adquisición. Forman parte dos criterios de cualificación de dito estándar. O instrumento máis idóneo para identificar esa graduación sería a rúbrica (art. 7.4 da Orde ECD 65/2015, BOE 29/1/2015). O docente é o responsable da súa definición e posta en práctica.
<i>Grao de consecución dun estándar</i>	Serve para sinalar o grao mínimo de consecución esixible dun estándar para superar a materia (art. 13.3d da Resolución 27/7/2015). Canto maior sexa o grao esixido de consecución, máis importante se considera o estándar.

<i>Criterios de cualificación e instrumentos</i>	Serven para ponderar “o valor” que se dá a cada estándar e a proporción que cada instrumento utilizado para avalialo achega a ese valor.
<i>Procedementos e instrumentos</i>	Os procedementos de avaliación utilizables, como a observación sistemática do traballo do alumnado, as probas orais e escritas, o portfolio, os protocolos de rexistro ou os traballos de clase, permitirán a integración de todas as competencias nun marco de avaliación coherente (art. 7.6, terceiro parágrafo, da Orde ECD 65/2015).
<i>Rúbrica</i>	Instrumento de avaliación que permite coñecer o grao de adquisición dunha aprendizaxe ou dunha competencia.
<i>Portfolio</i>	Achega de producións dun alumno/a.
<i>Graduación dos estándares</i>	Para identificar o progreso dos estándares ao longo dunha etapa.
<i>Perfil de área</i>	Conxunto de estándares de aprendizaxe avaliábeis que ten unha área ou materia. Dado que os estándares de aprendizaxe avaliábeis póñense en relación coas competencias, este perfil permitirá identificar aquelas competencias que se desenvolven a través desa área ou materia (art. 5.6 Orde ECD 65/2015). Son a referencia para a programación, a avaliación e o reforzo.
<i>Perfil competencial</i>	Conxunto de estándares de diferentes áreas relacionados coa mesma competencia clave (art. 5.7 Orde ECD 65/2015).
<i>Avaliación das competencias</i>	A avaliación do grao de adquisición das competencias debe estar integrada coa avaliación dos contidos, na medida en que ser competente supón mobilizar os coñecementos, destrezas, actitudes e valores (art. 7.3 da Orde ECD 65/2015).
<i>Nivel de desempeño das competencias</i>	Poderanse medir a través dos indicadores de logro, tales como rúbricas ou escalas de avaliación [...] que teñan en conta á atención á diversidade (art. 7.4 da Orde ECD/65/2015).
<i>Tarefa</i>	É a acción ou conxunto de accións orientadas á resolución dunha situación ou problema, nun contexto definido, combinando todos os saberes dispoñibles para elaborar un produto relevante. As tarefas integran actividades e exercicios.
<i>Identificación de contidos e criterios</i>	Exemplo: B1.1: B1: Bloque de contido / 1: Número de contido dun bloque.
<i>Identificación de estándares</i>	Exemplo: EPVB1.1.2 EPV: Abreviatura da área: Educación Plástica e Visual B1. Bloque de contidos do que xorde o estándar. 1. Número do criterio de avaliación que orixina o estándar.

Sen máis que engadir, e dacordo no exposto,

Os membros do Departamento,

Neda, 19 de setembro de 2022

UNIDADES DIDÁCTICAS

Debuxo Artístico

Unidade 1

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descripción dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

<i>temporalizacion</i>									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación</i>		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
b-i-m n-d-g	B1.1. Percepción e descrición obxectiva da forma.	B1.1. Desenvolve a destreza debuxística con distintos niveis de iconicidade.
b-i-m n-d-g	B1.2. Modelo analítico e modelo sintético. B1.3. Retentiva e memoria visual. Consideracións mnemotécnicas.	B1.2. Interpretar unha forma ou un obxecto segundo as súas intencións comunicativas.

Cadro1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalgunha sesión lectiva.

Cadro 2. Oxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B1.1	DA2.B1.1.1. Interpreta e aplica formas ou obxectos atendendo a diversos graos de iconicidade, con diferentes técnicas gráficas e segundo as súas funcións comunicativas (ilustrativas, descritivas, ornamentais ou subxectivas).	CSIEE CCEC
B1.2	DA2.B1.1.2. Analiza a configuración das formas naturais e artificiais discriminando o esencial das súas características formais, mediante a execución gráfica e a discusión verbal e escrita.	CCEC CD

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliados correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), de acordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
DA2.B1.1.1. Interpreta e aplica formas ou obxectos atendendo a diversos graos de iconicidade, con diferentes técnicas gráficas e segundo as súas funcións comunicativas (ilustrativas, descritivas, ornamentais ou subxectivas).	Elaborar alomenos dous exemplos gráficos con formas e funcións distintas	CSIEE CCEC	ABD
DA2.B1.1.2. Analiza a configuración das formas naturais e artificiais discriminando o esencial das súas características formais, mediante a execución gráfica e a discusión verbal e escrita.	Realizar alomenos dúas comparativas con formas naturais e artificiais	CCEC CD	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

asignatura/grupo:		Debuxo Artístico 2º Bacharelato				bloque de contidos:	1
unidade didáctica:		UNIDADE 1					
EEAA	IIAA	INDICADORES DE LOGRO					
		NON ACADADO		ACADADO			
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE		
DA2.B1.1.1	ABD	Elaborar alomenos un exemplo gráfico con formas e funcións distintas	Elaborar alomenos dous exemplos gráficos con formas e funcións distintas	Elaborar alomenos tres exemplos gráficos con formas e funcións distintas	Elaborar alomenos tres exemplos gráficos e explicalo por escrito		
DA2.B1.1.2	ABD	Realizar alomenos unha comparativa con formas naturais e artificiais	Realizar alomenos dúas comparativas con formas naturais e artificiais	Realizar alomenos tres comparativas con formas naturais e artificiais	Realizar alomenos tres comparativas con informe escrito adxunto		

cualificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro expónse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estándar.

Unidade 2

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descripción dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

<i>temporalización</i>									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación</i>		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
b-i-m n-d-g	B2.1. Psicoloxía da forma e a composición. Estudo e aplicación dos elementos compositivos que rexen a intención expresiva das creacións plásticas.	B2.1. Desenvolver a capacidade de representación das formas mediante a memoria e a retentiva visual.
b-i-m n-d-g p	B2.2. Comportamento e interrelación das formas tridimensionais no espazo.	B2.2. Elaborar imaxes con distintas funcións expresivas utilizando a memoria e a retentiva visual.
b-i-m n-d-g	B2.3. Valor expresivo da luz e da cor. B2.4. Ruptura da tradición figurativa e nacemento de novas interpretacións da realidade.	B2.3. Investigar sobre a expresividade individual, coa linguaxe propia da expresión gráfico-plástica.

Cadro1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalgunha sesión lectiva.

Cadro 2. Oxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B2.1	DA2.B2.1.1. Representa formas aprendidas mediante a percepción visual e táctil atendendo ás súas características formais esenciais.	CSIEE CCEC
B2.2	DA2.B2.2.1. Expresa sentimentos e valores subxectivos mediante a representación de composicións figurativas e abstractas de formas e cores (funcións expresivas).	CCL CCEC
	DA2.B2.2.2. Experimenta con métodos creativos de memorización e retentiva para procurar distintas representacións mediante valores lumínicos, cromáticos e compositivos, dun mesmo obxecto ou composición.	CAA
B2.3	DA2.B2.3.1. Analiza de forma verbal e escrita, individual e colectivamente, obras propias ou alleas, atendendo aos seus valores subxectivos.	CCL

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da a correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliábeis correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
DA2.B2.1.1. Representa formas aprendidas mediante a percepción visual e táctil atendendo ás súas características formais esenciais.	Representar alomenos dúas formas sinxelas a un nivel de acabado tipo boceto	CSIEE CCEC	ABD
DA2.B2.2.1. Expresa sentimentos e valores subxectivos mediante a representación de composicións figurativas e abstractas de formas e cores (funcións expresivas).	Realizar alomenos dúas composicións, unha figurativa e unha abstracta	CCL CCEC	ABD
DA2.B2.2.2. Experimenta con métodos creativos de memorización e retentiva para procurar distintas representacións mediante valores lumínicos, cromáticos e compositivos, dun mesmo obxecto ou composición.	Realizar dúas composicións usando as técnicas de retentiva visual	CAA	ABD
DA2.B2.3.1. Analiza de forma verbal e escrita, individual e colectivamente, obras propias ou alleas, atendendo aos seus valores subxectivos.	Analizar oralmente dúas obras alomenos, indicando os seus rasgos básicos	CCL	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

asignatura/grupo:		Debuxo Artístico 2º Bacharelato			bloque de contidos:	2
unidade didáctica:		UNIDADE 2				
EEAA	IIAA	INDICADORES DE LOGRO				
		NON ACADADO	ACADADO			
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE	
DA2.B2.1.1	ABD	Representar alomenos unha forma sinxela a un nivel de acabado boceto	Representar alomenos dúas formas sinxelas a un nivel de acabado boceto	Representar alomenos tres formas sinxelas a un nivel de acabado boceto	Representar alomenos dúas formas sinxelas a un nivel de acabado definitivo	
DA2.B2.2.1	ABD	Realizar alomenos unha composicións, ou figurativa ou abstracta	Realizar alomenos dúas composicións, unha figurativa outra abstracta	Realizar alomenos tres composicións, ou figurativas ou abstractas	Realizar alomenos catro composicións, que sexan figurativas e abstractas	
DA2.B2.2.2	ABD	Realizar alomenos unha composicións usando a retentiva visual	Realizar alomenos dúas composicións usando a retentiva visual	Realizar alomenos tres composicións usando a retentiva visual	Realizar alomenos catro composicións usando a retentiva visual	
DA2.B2.3.1	ABD	Analizar oralmente unha obra , indicando os seus rasgos básicos	Analizar oralmente dúas obras , indicando os seus rasgos básicos	Analizar oralmente tres obras , indicando os seus rasgos básicos	Analizar por escrito dúas obras , describindo os seus rasgos principais en detalle	

calificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro expónse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estándar.

Unidade 3

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descripción dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

temporalizacion									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
b-i-m n-d-g p	B3.1. Valoracións da aparencia formal respecto ao punto de vista perceptivo. B3.2. Representación da forma con fins expresivos.	B3.1. Representar graficamente con diferentes niveis de iconicidade, as formas, illadas ou nunha composición, o contorno inmediato, interiores e exteriores, expresando as características espaciais e de proporcionalidade, e valores lumínicos e cromáticos.

Cadro 1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalgunha sesión lectiva.

Cadro 2. Obxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B3.1	DA2.B3.1.1. Comprende e representa as formas desde distintos puntos de vista.	CSC
	DA2.B3.1.2. Observa o contorno como un elemento de estudo gráfico e elabora composicións cromáticas e lineais, atendendo ás variacións formais segundo o punto de vista.	CSIEE CCEC
	DA2.B3.1.3. Representa os obxectos illados ou nun contorno coñecendo os aspectos estruturais da forma, a posición e o tamaño dos seus elementos.	CSIEE CCEC

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da a correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliábeis correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
DA2.B3.1.1. Comprende e representa as formas desde distintos puntos de vista.	Elaborar dous bocetos con puntos de vista diferentes	CSC	ABD
DA2.B3.1.2. Observa o contorno como un elemento de estudo gráfico e elabora composicións cromáticas e lineais, atendendo ás variacións formais segundo o punto de vista.	Realizar dous bocetos con distintas técnicas e enfoques	CSIEE CCEC	ABD
DA2.B3.1.3. Representa os obxectos illados ou nun contorno coñecendo os aspectos estruturais da forma, a posición e o tamaño dos seus elementos.	Realizar dous bocetos que reflectan estruturas formais	CSIEE CCEC	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMIENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

<i>asignatura/grupo:</i>		Debuxo Artístico 2º Bacharelato				<i>bloque de contidos:</i>	3
<i>unidade didáctica:</i>		UNIDADE 3					
EEAA	IIAA	INDICADORES DE LOGRO					
		NON ACADADO		ACADADO			
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE		
DA2.B3.1.1	ABD	Elaborar un boceto cun só punto de vista e unha única forma representada	Elaborar dous bocetos con puntos de vista e formas diferentes	Elaborar alomenos tres bocetos con puntos de vista e formas diferentes	Elaborar dous debuxos con puntos de vista e formas distintas e acabado detalle		
DA2.B3.1.2	ABD	Realizar alomenos un boceto con distintas técnicas e enfoques	Realizar dous bocetos con distintas técnicas e puntos de vista	Realizar alomenos tres bocetos con distintas técnicas e enfoques	Realizar dous debuxos con varias técnicas e enfoques e nivel de acabado detalle		
DA2.B3.1.3	ABD	Realizar un boceto que reflecta unha estrutura formal clara e sinxela	Realizar dous bocetos que reflectan estruturas formais claras e sinxelas	Realizar tres bocetos que reflectan estruturas formais claras e sinxelas	Realizar dous debuxos que reflectan estruturas formais máis ou menos complexas		

cualificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro expónse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estándar

Unidade 4

A unidade didáctica é, ao noso modo de ver, o documento principal de referencia á hora de desenvolver o traballo na aula. Por esta razón, pensamos que debe ser precisa e completa no que respecta á descripción dos obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias que se desenvolven a través dela, pero tamén concisa e manexable para facilitar o traballo e ser operativa. Por todo isto, deseñamos un modelo de unidade sintético e funcional, a base de cadros explicativos nos que a información ven despregada nun mapa conceptual que, por unha banda simplifica a localización dos datos, e por outra ofrece un panorama visual de conxunto que permite relacionar os distintos elementos da unidade dende unha perspectiva global. Os apartados da unidade son os seguintes:

CADRO 1. TEMPORALIZACIÓN

<i>temporalizacion</i>									
set	out	nov	dec	xan	feb	mar	abr	mai	xuñ

CADRO 2. OBXECTIVOS, CONTIDOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre obxectivos, contidos e criterios de avaliación</i>		
OBXEC	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN (CCAA)
b-i-m n-g	B4.1. Análise da figura humana. Relacións de proporcionalidade.	B4.1. Analizar as relacións de proporcionalidade da figura humana.
b-i-m n-g	B4.2. Nacións básicas de anatomía artística. B4.3. Estudo e representación do movemento da figura humana.	B4.2. Representar a figura humana e o seu contorno, identificando as relacións de proporcionalidade entre o conxunto e as súas partes.
b-i-m n-g	B4.4. Antropometría. Relacións da figura humana co espazo arquitectónico e co contorno natural.	B4.3. Experimentar cos recursos gráfico-plásticos para representar o movemento e a expresividade da figura humana.

Cadro1. Temporalización

Neste cadro expoñemos o esquema de desenvolvemento temporal da unidade didáctica expresado en semanas. Pode haber pequenas variacións dunha semana debido a a que a menudo xorden imprevistos que provocan variacións no desenvolvemento da unidade nalgunha sesión lectiva.

Cadro 2. Oxectivos, contidos e criterios de avaliación

Nestee cadro expoñemos a correlación entre os obxectivos da etapa, os contidos correspondentes á unidade didáctica e os criterios de avaliación aplicables a cada un dos contidos (CCAA), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B4.1	DA2.B4.1.1. Comprende a figura humana como un elemento de estudo gráfico e expresivo, mediante a observación e a reflexión de obras propias e alleas.	CCEC
	DA2.B4.1.2. Analiza a figura humana atendendo ás súas relacións de proporcionalidade mediante a observación do natural ou con modelos estáticos.	CMCC T CCEC
B4.2	DA2.B4.2.1. Representa a figura humana atendendo á expresión global das formas que a compoñen e á articulación e a orientación da estrutura que a define.	CSIEE CCEC
B4.3	DA2.B4.3.1. É capaz de representar e captar o movemento da figura humana de forma gráfico-plástica aplicando diferentes técnicas.	CAA
	DA2.B4.3.2. Elabora imaxes con distintos procedementos gráfico-plásticos e diversas funcións expresivas coa figura humana como suxeito.	CSIEE CCEC

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da a correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliábeis correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), dacordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
DA2.B4.1.1. Comprende a figura humana como un elemento de estudo gráfico e expresivo, mediante a observación e a reflexión de obras propias e alleas.	Elaborar alomenos dous bocetos libres coa figura humana como tema central	CCEC	ABD
DA2.B4.1.2. Analiza a figura humana atendendo ás súas relacións de proporcionalidade mediante a observación do natural ou con modelos estáticos.	Realizar dous bocetos o máis realistas posible sobre modelos de figura humana	CMCCT CCEC	ABD
DA2.B4.2.1. Representa a figura humana atendendo á expresión global das formas que a compoñen e á articulación e a orientación da estrutura que a define.	Realizar dous bocetos que reflectan correctamente a estrutura do corpo humano	CSIEE CCEC	ABD
DA2.B4.3.1. É capaz de representar e captar o movemento da figura humana de forma gráfico-plástica aplicando diferentes técnicas.	Realizar dous bocetos alomenos a partir de modelo humano en movemento	CAA	ABD
DA2.B4.3.2. Elabora imaxes con distintos procedementos gráfico-plásticos e diversas funcións expresivas coa figura humana como suxeito.	Realizar dous bocetos de imaxe expresiva co tema da figura humana como suxeito	CSIEE CCEC	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMIENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

asignatura/grupo:		Debuxo Artístico 2º Bacharelato			bloque de contidos:	4
unidade didáctica:		UNIDADE 4				
EEAA	IIAA	INDICADORES DE LOGRO				
		NON ACADADO	ACADADO			
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE	
DA2.B4.1.1	ABD	Elaborar alomenos un boceto libre coa figura humana como motivo temático principal	Elaborar dous bocetos libres coa figura humana como tema principal	Elaborar tres bocetos libres coa figura humana como tema principal	Elaborar catro bocetos libres coa figura humana como tema principal	
DA2.B4.1.2	ABD	Realizar un bocetos o máis realista posible a partir de figuras humanas	Realizar dous bocetos o máis realistas posible a partir de figuras humanas	Realizar tres bocetos o máis realistas posible a partir de figuras humanas	Realizar un arte final o máis realista posible a partir de figuras humanas	
DA2.B4.2.1	ABD	Realizar un bocetos que reflecta a estrutura do corpo humano correctamente	Realizar dous bocetos que reflectan a estrutura do corpo humano	Realizar tres bocetos que reflectan correctamente a estrutura do corpo humano	Realizar catro bocetos que reflectan correctamente a estrutura do corpo humano	
DA2.B4.3.1	ABD	Realizar un boceto a partir de algún modelo humano que estea en movemento	Realizar dous bocetos a partir de modelo humano que estea en movemento	Realizar tres bocetos a partir de modelo humano que estea en movemento	Realizar catro bocetos a partir de modelo humano que estea en movemento	
DA2.B4.3.2	ABD	Realizar un boceto de imaxe expresiva sobre a figura humana como eixo	Realizar dous bocetos de imaxe expresiva sobre a figura humana como eixo	Realizar tres bocetos de imaxe expresiva sobre a figura humana como eixo	Realizar catro bocetos de imaxe expresiva sobre a figura humana como eixo	

cualificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro expónse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estándar

CADRO 3. PERFIL COMPETENCIAL

<i>Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave (perfil competencial)</i>		
CC AA	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	CCBB
B5.1	DA2.B5.1.1. Coñece e aplica as ferramentas do debuxo artístico dixital utilizando as TIC en procesos creativos.	CD
B5.2	DA2.B5.2.1. Valora a importancia do debuxo artístico nos procesos proxectivos elaborando proxectos conxuntos con outras disciplinas artísticas ou non do mesmo nivel ou externos.	CSC
	DA2.B5.2.2. Demostra creatividade e autonomía nos procesos artísticos, propondo solucións gráfico-plásticas que afiancen o seu desenvolvemento persoal e a súa autoestima.	CSIEE CCEC
	DA2.B5.2.3. Está orientado/a e coñece as posibilidades do debuxo artístico nas ensinanzas artísticas, tecnolóxicas e científicas con exemplos claros e contacto directo con artistas, deseñadores/as, científicos/as e técnicos/as.	CMCC T CAA
	DA2.B5.2.4. Selecciona, relaciona e emprega con criterio a terminoloxía específica en postas en común dos seus proxectos individuais ou colectivos, fomentando a participación activa e a crítica construtiva.	CCL
	DA2.B5.2.5. Utiliza con propiedade os materiais e os procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación ás linguaxes gráfico-plásticas.	CAA CSIEE CCEC CCL
B5.3	DA2.B5.3.1. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	CSC

Cadro 3. Relación entre criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

Neste cadro sintetízase o perfil competencial da unidade a través da correlación entre os criterios de avaliación (CCAA), os estándares de aprendizaxe avaliados correspondentes á unidade didáctica e as competencias clave aplicables a cada estándar (CCCC), de acordo coa lexislación vixente.

CADRO 4. ESTÁNDARES, GRAO MÍNIMO DE LOGRO E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

<i>Relación entre estándares de aprendizaxe, indicadores de logro e competencias clave</i>			
ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MINIMO DE LOGRO	CCBB	II AA
DA2.B5.1.1. Coñece e aplica as ferramentas do debuxo artístico dixital utilizando as TIC en procesos creativos.	Elaborar alomenos dous bocetos de debuxo artístico empregando recursos TIC	CD	ABD
DA2.B5.2.1. Valora a importancia do debuxo artístico nos procesos proxectivos elaborando proxectos conxuntos con outras disciplinas artísticas ou non do mesmo nivel ou externos.	Realizar dous proxectos artísticos interdisciplinares a nivel de boceto	CSC	ABD
DA2.B5.2.2. Demostra creatividade e autonomía nos procesos artísticos, propondo solucións gráfico-plásticas que afiancen o seu desenvolvemento persoal e a súa autoestima.	Realizar dous bocetos de traballos coa creatividade como motor principal	CSIEE CCEC	ABD
DA2.B5.2.3. Está orientado/a e coñece as posibilidades do debuxo artístico nas ensinanzas artísticas, tecnolóxicas e científicas con exemplos claros e contacto directo con artistas, deseñadores/as, científicos/as e técnicos/as.	Realizar dous bocetos de proposta de colaboración en proxectos de tipo técnico	CMCCT CAA	ABD
DA2.B5.2.4. Selecciona, relaciona e emprega con criterio a terminoloxía específica en postas en común dos seus proxectos individuais ou colectivos, fomentando a participación activa e a crítica construtiva.	Elaborar dúas propostas de traballo colectivo usando a terminoloxía axeitada	CCL	ABD
DA2.B5.2.5. Utiliza con propiedade os materiais e os procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación ás linguaxes gráfico-plásticas.	Realizar dous bocetos que reflectan a importancia de empregar a técnica axeitada	CAA CSIEE CCEC CCL	ABD
DA2.B5.3.1. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	Elaborar dous exemplos de organización de espazo e distribución de recursos	CSC	ABD

Cadro 4. Estándares, grao mínimo de logro e instrumentos de avaliación

Neste cadro explícase cómo se avalían os estándares de aprendizaxe. Ademais das competencias clave anteriormente sinaladas (CCCC), cada estándar leva asociados uns indicadores que definen o grao mínimo de logro necesario para verificar o cumprimento dese estándar. Na última columna indícanse cales son os instrumentos de avaliación (IIAA) empregados na avaliación de cada estándar.

CADRO 5. MATERIAIS E RECURSOS

<i>materiais e recursos didácticos</i>	
X	Equipo para debuxo con lápices de grafito e carbón
X	Equipo para debuxo xeométrico (lápices, regras e compases)
X	Equipo para cor con técnicas secas (lápiz de cor, pastel, crayons, etc.)
X	Equipo para cor con técnicas húmidas (gouache, acrílico, óleo, etc.)
X	Equipo para collage (ferramentas e materiais variados)
	Equipo para técnicas murais (pintura e esmalte, rodillo, brocha, etc.)
X	Equipo para técnicas tridimensionais (tesoiras, cartulina, cartón, etc.)
	Equipo para modelado (arxila, palillos, soportes, etc)
	Equipo para talla (madeira, xeso, poliuretanos, cinceis, lixa, etc.)
	Soporte audiovisual (proxector de imaxe e vídeo)
	Equipo para fotografía e vídeo (cámaras, obxectivos, etc.)
	Equipo de estudio para fotografía e vídeo (focos, fondos, etc.)
	Equipo TIC para traballo gráfico e multimedia

CADRO 6. AVALIACIÓN

AVALIACIÓN				
X	a) observación directa e/ou indirecta	X	d) valoración colectiva cuantitativa	PROCEDIMENTOS
X	b) valoración individual cuantitativa	X	e) valoración colectiva cualitativa	
X	c) valoración individual cualitativa	X	f) procedimentos mixtos	
X	a)avaliación de probas de contidos	X	d) proxectos individuais e de grupo	INSTRUMENTOS
X	b)rúbricas/escalas de valoración		e) proxectos multimedia	
	c) debates e postas en común		f) enquisas, bases de datos e/ou outros	
X	probas de avaliación de contidos		CUANTITATIVA	CUALIFICACIÓN
X	rúbricas/escalas de valoración e observación		CUALITATIVA	

Cadro 5. Materiais e recursos

Neste cadro faise unha relación dos materiais e recursos didácticos que se van a empregar de modo preferente no desenvolvemento da unidade didáctica.

Cadro 6. Avaliación

Neste cadro faise un esquema dos elementos empregados no proceso de avaliación da unidade didáctica. Indícanse tanto os procedimentos e instrumentos de avaliación usados, como os sistemas de cualificación escollidos.

CADRO 7. MODELO DE RÚBRICA

asignatura/grupo:		Debuxo Artístico 2º Bacharelato			bloque de contidos:	5
unidade didáctica:		UNIDADE 5				
EEAA	IIAA	INDICADORES DE LOGRO				
		NON ACADADO	ACADADO			
		1 - EN VIAS DE LOGRO	2 - SUFICIENTE	3 - AVANZADO	4 - EXCELENTE	
DA2.B5.1.1	ABD	Elaborar un boceto de debuxo artístico usando recursos das TIC	Elaborar alomenos dous bocetos de debuxo artístico usando as TIC	Elaborar alomenos tres bocetos de debuxo artístico usando as TIC	Elaborar un proxecto rematado de debuxo artístico usando as TIC	
DA2.B5.2.1	ABD	Realizar un proxecto artístico interdisciplinar a nivel de boceto	Realizar dous proxectos artísticos interdisciplinares a nivel de boceto	Realizar tres proxectos artísticos interdisciplinares a nivel de boceto	Realizar catro proxectos artísticos interdisciplinares a nivel de boceto	
DA2.B5.2.2	ABD	Realizar un boceto de traballo coa creatividade como motor principal	Realizar dous bocetos de traballos coa creatividade como motor principal	Realizar tres bocetos de traballos coa creatividade como motor principal	Realizar catro bocetos de traballos coa creatividade como motor principal	
DA2.B5.2.3	ABD	Realizar un boceto de proposta de colaboración con proxectos técnicos	Realizar dous bocetos de proposta de colaboración con proxectos técnicos	Realizar tres bocetos de proposta de colaboración con proxectos técnicos	Realizar catro bocetos de proposta de colaboración con proxectos técnicos	
DA2.B5.2.4	ABD	Elaborar unha idea para traballo colectivo usando a terminoloxía axeitada	Elaborar dúas ideas para traballo colectivo usando a terminoloxía axeitada	Elaborar tres ideas para traballo colectivo usando a terminoloxía axeitada	Elaborar catro ideas para un traballo colectivo usando a terminoloxía axeitada	
DA2.B5.2.5	ABD	Realizar un boceto que reflecta a utilidade de usar a técnica axeitada	Realizar dous bocetos que reflectan a utilidade de usar a técnica axeitada	Realizar tres bocetos que reflectan a importancia de usar a técnica axeitada	Realizar catro bocetos que reflectan a importancia de usar a técnica axeitada	
DA2.B5.3.1	ABD	Elaborar un exemplo de organización de espazo e de recursos axeitada	Elaborar dous exemplos de organización axeitada de espazo e de recursos	Elaborar tres exemplos de organización axeitada de espazo e de recursos	Elaborar catro exemplos de organización axeitada de espazo e de recursos	

calificación cuantitativa: en vías de logro - de 1 a 4 suficiente - de 5 a 6 avanzado - de 7 a 8 excelente - de 9 a 10

Cadro 7. Modelo de rúbrica

Neste cadro expónse o modelo de rúbrica que se utilizará para cualificar axeitadamente cada un dos estándares de aprendizaxe da unidade didáctica, indicando tamén os instrumentos de avaliación empregados para cada estándar.

CADROS UNIDADES DIDÁCTICAS
Debuxo Artístico
2º BAC

Unidade 1

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																				
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES					PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN												
Obxectivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.	
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B
b-i-m n-d-g	B1.1	B1.1	CSIEE	DA2.B1.1.1. Interpreta e aplica formas ou obxectos atendendo a diversos graos de iconicidade, con diferentes técnicas gráficas e segundo as súas funcións comunicativas (ilustrativas, descritivas, ornamentais ou subxectivas).	50%	50%	X	X	X	X	X	X	X	X		X			X	X
			CCEC				X	X	X	X	X	X	X		X			X		X
b-i-m n-d-g	B1.2 B1.3	B1.2	CCEC	DA2.B1.1.2. Analiza a configuración das formas naturais e artificiais discriminando o esencial das súas características formais, mediante a execución gráfica e a discusión verbal e escrita.	100%	50%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X
			CD				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

COMPETENCIAS CLAVE

- CCL** Comunicación lingüística
- CMCCT** Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CD** Competencia dixital
- CAA** Competencia aprender a aprender
- CSC** Competencias sociais e cívicas
- CSIEE** Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
- CCEC** Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

- A** observación directa e/ou indirecta
- B** valoración individual cuantitativa
- C** valoración individual cualitativa
- D** valoración colectiva cuantitativa
- E** valoración colectiva cualitativa
- F** procedementos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- a** avaliación de probas de contidos
- b** rúbricas/escalas de valoración
- c** debates e postas en común
- d** proxectos individuais e de grupo
- e** proxectos multimedia
- f** enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

- A** *CUANTITATIVA*
probas de avaliación de contidos
- B** *CUALITATIVA*
rúbricas/escalas de valoración e observación

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																				
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES				PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN													
Obxectivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.	
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B
b-i-m n-d-g	B2.1	B2.1	CSIEE	DA2.B2.1.1. Representa formas aprendidas mediante a percepción visual e táctil atendendo ás súas características formais esenciais.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	
			CCEC																	
b-i-m n-d-g p	B2.2	B2.2	CCL	DA2.B2.2.1. Expresa sentimentos e valores subxectivos mediante a representación de composicións figurativas e abstractas de formas e cores (funcións expresivas).	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	
			CCEC																	
			CAA	DA2.B2.2.2. Experimenta con métodos creativos de memorización e retentiva para procurar distintas representacións mediante valores lumínicos, cromáticos e compositivos, dun mesmo obxecto ou composición.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X
b-i-m n-d-g	B2.3 B2.4	B2.3	CCL	DA2.B2.3.1. Analiza de forma verbal e escrita, individual e colectivamente, obras propias ou alleas, atendendo aos seus valores subxectivos.	50%	25%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	

COMPETENCIAS CLAVE

- CCL** Comunicación lingüística
- CMCCT** Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CD** Competencia dixital
- CAA** Competencia aprender a aprender
- CSC** Competencias sociais e cívicas
- CSIEE** Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
- CCEC** Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

- A** observación directa e/ou indirecta
- B** valoración individual cuantitativa
- C** valoración individual cualitativa
- D** valoración colectiva cuantitativa
- E** valoración colectiva cualitativa
- F** procedementos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- a** avaliación de probas de contidos
- b** rúbricas/escalas de valoración
- c** debates e postas en común
- d** proxectos individuais e de grupo
- e** proxectos multimedia
- f** enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

- A** *CUANTITATIVA*
probas de avaliación de contidos
- B** *CUALITATIVA*
rúbricas/escalas de valoración e observación

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																				
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES				PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN													
Obxectivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.	
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B
b-i-m n-d-g p	B3.1 B3.2	B3.1	CSC	DA2.B3.1.1. Comprende e representa as formas desde distintos puntos de vista.	50%	33,3%	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X	X	
			CSIEE	DA2.B3.1.2. Observa o contorno como un elemento de estudo gráfico e elabora composicións cromáticas e lineais, atendendo ás variacións formais segundo o punto de vista.	50%	33,3%	X		X	X	X	X	X	X	X		X		X	X
			CCEC		DA2.B3.1.3. Representa os obxectos illados ou nun contorno coñecendo os aspectos estruturais da forma, a posición e o tamaño dos seus elementos.	50%	33,3%	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X		X
			CSIEE																	
			CCEC																	

COMPETENCIAS CLAVE

- CCL** Comunicación lingüística
- CMCCT** Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CD** Competencia dixital
- CAA** Competencia aprender a aprender
- CSC** Competencias sociais e cívicas
- CSIEE** Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
- CCEC** Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

- A** observación directa e/ou indirecta
- B** valoración individual cuantitativa
- C** valoración individual cualitativa
- D** valoración colectiva cuantitativa
- E** valoración colectiva cualitativa
- F** procedementos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- a** avaliación de probas de contidos
- b** rúbricas/escalas de valoración
- c** debates e postas en común
- d** proxectos individuais e de grupo
- e** proxectos multimedia
- f** enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

- A** *CUANTITATIVA*
probas de avaliación de contidos
- B** *CUALITATIVA*
rúbricas/escalas de valoración e observación

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																				
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES					PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN												
Obxectivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.	
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B
b-i m-n d-g	B4.1	B4.1	CCEC	DA2.B4.1.1. Comprende a figura humana como un elemento de estudo gráfico e expresivo, mediante a observación e a reflexión de obras propias e alleas.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		X	X
			CMCCT	DA2.B4.1.2. Analiza a figura humana atendendo ás súas relacións de proporcionalidade mediante a observación do natural ou con modelos estáticos.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		X	X
			CCEC																	
b-i m-n d-g	B4.2 B4.3	B4.2	CSIEE	DA2.B4.2.1. Representa a figura humana atendendo á expresión global das formas que a compoñen e á articulación e a orientación da estrutura que a define.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
			CCEC																	
b-i m-n d-g	B4.4	B4.3	CAA	DA2.B4.3.1. É capaz de representar e captar o movemento da figura humana de forma gráfico-plástica aplicando diferentes técnicas.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X
			CSIEE	DA2.B4.3.2. Elabora imaxes con distintos procedementos gráfico-plásticos e diversas funcións expresivas coa figura humana como suxeito.	50%	20%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
			CCEC																	

COMPETENCIAS CLAVE

- CCL** Comunicación lingüística
- CMCCT** Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CD** Competencia dixital
- CAA** Competencia aprender a aprender
- CSC** Competencias sociais e cívicas
- CSIEE** Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
- CCEC** Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

- A** observación directa e/ou indirecta
- B** valoración individual cuantitativa
- C** valoración individual cualitativa
- D** valoración colectiva cuantitativa
- E** valoración colectiva cualitativa
- F** procedementos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- a** avaliación de probas de contidos
- b** rúbricas/escalas de valoración
- c** debates e postas en común
- d** proxectos individuais e de grupo
- e** proxectos multimedia
- f** enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

- A** *CUANTITATIVA*
probas de avaliación de contidos
- B** *CUALITATIVA*
rúbricas/escalas de valoración e observación

Cadro de visualización das relacións entre os principais elementos da Programación																						
OBXECTIVOS, CONTIDOS E CCAA			COMPETENCIAS CLAVE E ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE AVALIABLES				PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN															
Obxectivos	Contidos	Criterios de Avaliación	Competencias Clave	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo consec.	Peso cualific.	Procedementos						Instrumentos						Cualif.			
							A	B	C	D	E	F	a	b	c	d	e	f	A	B		
b-i-m n-d-g	B5.1	B5.1	CD	DA2.B5.1.1. Coñece e aplica as ferramentas do debuxo artístico dixital utilizando as TIC en procesos creativos.	50%	14,2%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			
b-i-m n-d-g	B5.2	B5.2	CSC	DA2.B5.2.1. Valora a importancia do debuxo artístico nos procesos proxectivos elaborando proxectos conxuntos con outras disciplinas artísticas ou non do mesmo nivel ou externos.	50%	14,2%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			
			CSIEE CCEC	DA2.B5.2.2. Demostra creatividade e autonomía nos procesos artísticos, propondo solucións gráfico-plásticas que afiancen o seu desenvolvemento persoal e a súa autoestima.	50%	14,2%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		
			CMCCT CAA	DA2.B5.2.3. Está orientado/a e coñece as posibilidades do debuxo artístico nas ensinanzas artísticas, tecnolóxicas e científicas con exemplos claros e contacto directo con artistas, deseñadores/as, científicos/as e técnicos/as.	50%	14,2%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	
			CCL	DA2.B5.2.4. Selecciona, relaciona e emprega con criterio a terminoloxía específica en postas en común dos seus proxectos individuais ou colectivos, fomentando a participación activa e a crítica construtiva.	50%	14,2%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	
			CAA CSIEE CCEC CCL	DA2.B5.2.5. Utiliza con propiedade os materiais e os procedementos máis idóneos para representar e expresarse en relación ás linguaxes gráfico-plásticas.	50%	14,2%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	
b-i-m n-d-g	B5.3	B5.3	CSC	DA2.B5.3.1. Mantén o seu espazo de traballo e o seu material en perfecto estado, e achégao á aula cando é necesario para a elaboración das actividades.	50%	14,2%	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			

COMPETENCIAS CLAVE

- CCL** Comunicación lingüística
- CMCCT** Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
- CD** Competencia dixital
- CAA** Competencia aprender a aprender
- CSC** Competencias sociais e cívicas
- CSIEE** Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
- CCEC** Conciencia e expresións culturais

PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

- A** observación directa e/ou indirecta
- B** valoración individual cuantitativa
- C** valoración individual cualitativa
- D** valoración colectiva cuantitativa
- E** valoración colectiva cualitativa
- F** procedementos mixtos

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

- a** avaliación de probas de contidos
- b** rúbricas/escalas de valoración
- c** debates e postas en común
- d** proxectos individuais e de grupo
- e** proxectos multimedia
- f** enquisas, bases de datos e/ou outros

CUALIFICACIÓN

- A** *CUANTITATIVA*
probas de avaliación de contidos
- B** *CUALITATIVA*
rúbricas/escalas de valoración e observación